ИСКЕ ЙАСМА ҠИКӘЙӘЛӘР

Иске Йасма ӄикәйәләр

Иске Йасманың телмәцләү институты
Мәскәү 2025

Иске Йасма ҡикәйәләр

Иске Йасманың себертатар теленә
телмәцләү электрон версияләрен
Иске Йасманың телмәцләү
Институты сайтынта тапҡалы пулаты:
https://ibt.org.ru/sibirskotatarskiy

Электронную версию перевода книг
Священного Писания
на сибирскотатарский язык можно найти
на сайте Института перевода Библии:
https://ibt.org.ru/sibirskotatarskiy

ISBN 978-5-93943-372-3

Иллюстрации использованы
с разрешения Classic Bible Art LLC
© Институт перевода Библии, 2025

Кереш сүс

Ҡөрмәтле уғыуцылар!

Сеснең ҡулығыста – Иске Йасманың себертатар телтә ҡикәйәләре. Иске Йасманы тонйаның кән илләрентә кән телләртә уғыйтылар. Анан аша Алла кешеләргә энтәшәте, Үсе турынта кәпләгәле әм кешеләрне тормошноң төрөс йулына пастырғалы теләйте. Мынта пес Алла ницек айырым кешеләргә әм тойоҡ ҡалыҡларға Үсен аҡҡанын уғыйбыс. Алла Үсе пы тонйаны йарғац, пы тонйата пөтөн нәрсә пулатығын йасаларны та пилгеләгән. Пы йасаларға кешеләр тә пуйсынатылар, алар аны кән күрмәсәләр тә, йә атай кире ҡағатылар. Иске Йсмата йасылған ҡикәйәләртә кән пескә ошайтығын кешеләр турынта уғыйбыс. Аларның арасынта йарымнары Алланы ҡәтерләйтеләр әм таса тормош пелән йәшәйтеләр, әм йарымнары Аны иҡтибарға алмайтылар әм үс үсләренә кәрәкле ҡалыплар пилгеләйтеләр. Ҡикәйәләртә пескә ул кешеләрнең тормошларының айырылыуын уғығалы пулаты.

Иске Йасманың ҡикәйәләрен ике төп пүлеккә пүлгәле пулаты. Перенце пүлектә үткән уаҡытта пулған ҡәлләр турынта ҡикәйәләр пар. Тағын анта кән тирән ағыллы киңәшләр, тыуалар әм шиғыр әсәрләр пар. Икенце пүлек Иса Мәсиҡнең тыуыуынан пашланаты, әм анта Аның тормошо турынта кән ҡикәйәләр пар. Анта Иса турынта айаплы ҡәбәрне пөтөн тонйаға тараткалы өмөтләгән эйәреүцеләренең эшләре турынта тә ҡикәйәләр пар.

Иске Йасманың ҡикәйәләренең себертатар күцермәсе кән кешегә Алланың Сүсе пелән танышыута перенце атлам пулыр, тип өмөтләнәбес әм пы пасманы әсерләгән пөтөн кешеләргә рәҡмәт әйтәбес.

Иске Йасманың телмәцләү Институтының кесмәткәрләре

Иске Йасма ҡикәйәләр

Тонйа йаралыу

Әүәл ицнимә пулмаған – ҡараңҡылыҡ кенә пулған, айсыс төн шигелле, ҡацан ауа полот пеләң ҡапланҡан әм пер шәмцыраҡ тә йанмайты. Ул уаҡытта ауа та, йаҡты та, үсемнекләр тә, ҡайуаннар та, кешеләр тә пулмаған, әм ицкем пы ҡараңҡылыҡны күрмәгән. Алла мәңке алай пулыуын теләмәгән, анын өцөн Ул тонйаны йасты. Ицнимә үсенән үсе цыҡмайты: песне ҡамап торған йәмне тонйа үсенең сур әм тирән ағыллы Алла тәғәләне пелтерәте. Иске Йасмата йасылған, ницек Алла үсенең сүсе пелән тонйаны йарған.

Иң перенце Алла ауаны әм йерне йарған.

Йер ҡаҡ пулған, төпсөс цоғор өстөсөнтә ҡараңҡылыҡ пулған; әм Алланың Руҡы сыуның өстөсөнтә искән.

Алла:

– Йаҡтылыҡ пулсын! – тип пойорто, әм йаҡтылыҡ пулты.

Алла йаҡтылыҡның йаҡшы пулыуын күрте әм аны ҡараңҡылыҡтан айырты.

Алла йаҡтылыҡны «көн» тип ататы, ҡараңҡылыҡны «төн» тип ататы. Киц пулты, иртә пулты – пер көн кицте.

Алла:

– Сыуларның уртасынта пер ҡөппә пулсын, сыуларны перперсенән айырсын!

Алай пулты. Алла ҡөппәне йарты. Ҡөппә астынтағы сыуларны ҡөппә өстөнтәге сыулартан айырты.

Алла ҡөппәне «ауа» тип ататы. Киц пулты, иртә пулты – икенце көн кицте.

Алла:

– Ауа астынтағы сыулар пер урынҡа йыйылсын та, ҡоро тупраҡлы йалан ҡалғып цыҡсын! – тип пойорто, әм алай уҡ пулты.

Алла ҡоро тупраҡ йаланын «йер» тип, йыйылған сыуларны «тиңкес» тип ататы. Алла аларның йаҡшы пулыуын күрте.

Алла:

– Тупраҡтан үсемнекләр үсеп цыҡсын, орлоҡ пирә торған үләннәр, йемешләр әм орлоҡлар пирә торған ағацлар үссен! – тип пойорто, әм ул уҡ алай пулты.

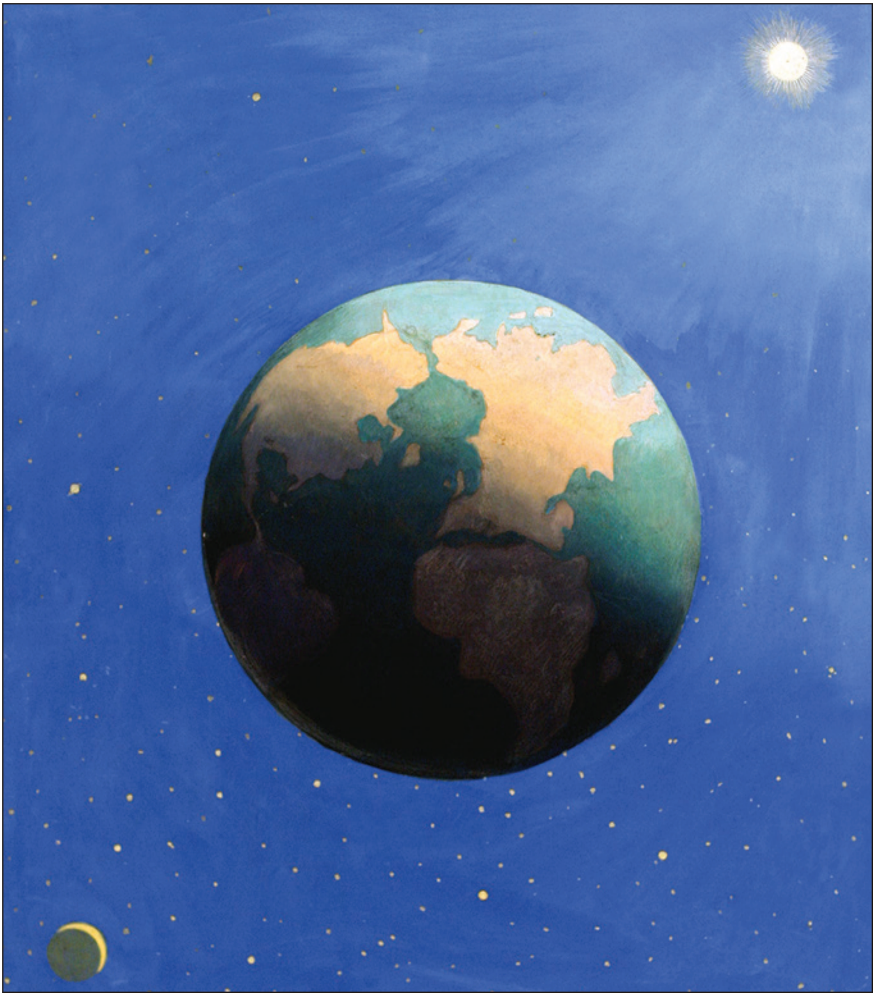

Йер өстөнтә үсемнекләр, орлоҡ пирә торған төрлө үләннәр, йемешләр әм орлоҡлар пирә торған ағацлар үсеп цыҡты. Алла аның йаҡшы пулыуын күрте.

Киц пулты, иртә пулты – өцөнцө көн кицте.

ПАШЛАНЫУ 1:1-13

Тоңйа йаралыу
(ҡыла парыу)

Алла:

– Ҡөппәтә көннө төннән айыра торған йаҡтырыҡлар пулсын! – тип пойорто. – Алар уаҡыт, йылның та көннөң исәбен күрсәтеп торсоннар. Ҡөппәтә йаҡтырыҡ пулып торсоннар, йерне йаҡтырыу өцөн.

Әм алай уҡ пулты. Алла ике оло йаҡтырыҡ йарты; оло йаҡтырыҡны – көн пелән, кеце йаҡтырыҡны – төн пелән итәрә иткәле өцөн, әм йолтосларны парлыҡҡа килтерте. Йер йөсөн йаҡтыртып, көн тә төн пелән итәрә итсеннәр әм йаҡтылыҡны ҡараңҡылыҡтан айырып торсоннар өцөн, Алла аларны ҡөппәгә урнаштырты. Әм аның йаҡшы пулыуын күрте. Киц пулты, иртә пулты – түртенце көн кицте.

Алла:

– Сыу эцентә тере мәҡлүҡләр килеп цыҡсыннар, ауата йер өстөнтә ҡошлар оцоп йөрөсөннәр! – тип пойорто.

Алла палыҡларны әм төрлө сыу мәҡлүҡләрен, әм төрлө ҡошларны парлыҡҡа килтерте. Әм аның йаҡшы пулыуын күрте.

Алла аларға пөтөнөсөнә рисалыҡ пиреп:

– Палалаң әм кәнәйең, тиңкестә сыуларны тултырың! Әм ҡошлар йертә кәнәйсеннәр, – тите.

Киц пулты, иртә пулты – пишенце көн кицте.

Алла:

– Йер үсентә төрлө тере мәҡлүҡләрне – мал туарларны, төс кейекләрне, йыртҡыцларны пултырсын! – тите.

Әм алай уҡ пулты. Алла төрлө мал туарларны, төс кейекләрне, йыртҡыцларны парлыҡҡа килтерте. Әм аның йаҡшы пулыуын күрте.

Ҡыүәтле Алла тәгәлә сүсе пелән парлыҡҡа килгән йер тыныцлыҡ әм йәмнек пелән тыналған. Әммә эш әле пөтмәте. Алла кешеләр ҡылмаҡцы пулты, әммә алар йәмне йертә йәшәсеннәр әм үсләрнең Алла тәгәләсе пелән аралашыута пулсыннар.

ПАШЛАНЫУ 1:14-25

Алла перенце кешеләрне йасайты

Алла:

– Кешене Үс цырайбыста, Үсебескә ошатып йасайбыс. Кеше тиңкестәге палыкларға, ауатағы кошларға, йертәге кайуаннарға, пөтөн йергә, йер йөсө өстөнән йәшәйтеген мәклүкларға куца пулсын.

Алай итеп, Алла кешене Үс йоласынта, Аллаға ошатып йасаты. Кешеләрне ир әм катын-пицә итеп йасаты. Алла аларға рәғим-шәпкәт итеп:

– Палалаң тә кәнәйең, йерне тултырың әм анта куца пулың. Тиңкестәге палыкларға, ауатағы кошларға, йертәге кайуаннарға, пөтөн йергә, йер йөсө өстөнән йәшәйтеген мәклүкларға куца пулың! – тите.

Алла:

– Менә, йертә орлоктан үсәтеген әрбер үләнне, йемешентә орлоғо өлгөрә торған әрбер йемеш ағацын сескә тапшырам: алар сескә рисык пулсын! – тите. – Йер эцентәге әрбер кайуанка, ауатағы әрбер кошка, үсентә тымын тойған әрбер йәшәйтеген мәклүкларға асык итеп йәшел үлән насип итәм.

Әм алай ук пулты.

Алла Үсе кылған нәрсәләрне күрте, әр нәрсәнең тың йакшы икәнлеген күрте. Киц пулты, иртә пулты – алтынцы көн пулты.

Ауаның та, йернең тә, антағы пөтөн нәрсәнең кылыныуы пөттө. Алла Үс эшен йетенце көнкә пөтөртө. Йетенце көнө пөтөн эшләрен пөтөрөп, Үл йал итте.

Алла кешеләрне сылыу әм пәғетле йасаты. Алар үсләрнең Алласын, пер перләрен сөйөп йәшәтеләр. Ирнең исеме Әтәм, ә катынның исеме Хава пулты.

Алла аларға, алар аны карасыннар өцөн, йасалған йерне пиргән. Әтәм пелән Хаваға рәғим-шәпкәт итеп, Алла Йетемтә, көнцығышта, йәннәтле йемеш пакца утысып, аларны анта урыннаштырты. Алла аларға ул йемеш пакцаны кәтерләгәле әм иккәле пойорто.

ПАШЛАНЫУ 1:26-31; 2:7-22

Алла Әтәм пелән Хаваны йәннәттән ҡыуаты

Әтәм пелән Хава Алланы тыңнаматылар, әм Ул аларны йәннәттән ҡыуты. Пы менә пылай пулты.

Алла паҡцатағы теләгәнце пөтөн ағацның йемешен ашағалы рөҡсәт пирте.

– Әммә йаҡшылыҡны әм йаманныҡны таныта торған ағацтан ашамаң, – тигән. – Ул ағацның йемешен ашаған көнө үләсегес.

Иблис, Аллаға ҡаршы пулатығын руҡ, Әтәм пелән Хаваны ҡәрәп иткәле уйлаты. Пер уаҡыт Иблис, йылан төсө пулып, Хаваға килте. Иблис:

– Алла цыннан та паҡцатағы ицнинтәй ағацтан йемеш ашамаң, тите мә? – тигән.

Хава:

– Паҡцатағы ағацлартан йемеш ашағалы пескә рөҡсәт пар, – тип цауап пирте. – Ә Алла әйтте: «Паҡца уртасынтағы ағацның йемешләрен ашамаң, әм ҡул пелән тә теймәң. Алай ҡылсағыс, үләрсегес».

Йылан:

– Йуҡ, сес үлмәйсегес, – тите. – Алла пеләте, ул ағацның йемешен ашаған көнө сеснең күсләрегес ацылып, йаҡшылыҡ пелән йаманныҡның ней икәнен пелеп, аллалар шигелле пулырсығыс.

Ҡатын ағацның йемеше ашамныҡ өцөн йаҡшы та ыспайы пулыуын, пелем пиреүен эшәнтергәнен күрте. Хава ағацтан йемеш өсөп алып ашаты та, иренә тә пирте – ул та ашаты.

Алла Әтәмкә:

– Менә, син ҡатынныңҡы сүсен тыңнап, Мин ашама тип пойорған ағацның йемешен ашағаның өцөн, йергә Минең ҡарғышым төшөр; өмөрөң пуйы тамағыңа рисыҡны асап пелән табырсың. Син ашар икмәгеңне тир түгеп табырсың. Ҡацан син кире йергә ҡайтмағыңца, ул уаҡытҡацаҡ пылай пулыр. Син тупраҡтан йаралған, тупраҡҡа кире айланырсың.

Раппи әтәм пелән ҡатынны йәннәт паҡцатан ҡыуты, әм алар анта кире ҡайталмағаннар.

Менә алай перенце кешеләрнең ҡонаға төшөүләре пулты.

ПАШЛАНЫУ 3:1-23

Каин әм Әвел

Әтәм пелән Хаваның ике пала пулған. Перәүе Әвел, ул ҡуй көткән, әммә аның әкәсе Каин йер сөртөрөүцө пулған.

Пер көнө Каин Раппигә пер өлөшөн уңышның алып килте. Әвел тә Раппигә пүләк итеп, үсенең көтөүенән перенце ҡуслаған ҡуйларның ҡуй палаларын алып килте. Раппи Әвелнең пүләген әм үсен ҡуш күрте, ә Каиннең үсен тә әм аның пүләген алматы. Каин ҡышышып китте, пите-йөсө посолто. Раппи Каинкә:

– Ник син ҡышыштың? Ник питең-йөсөң посолто? Йаҡшылыҡ ҡылсаң, пашыңны йуғарға күтәр. Әгәр йаман ҡылсаң йән, ишек төптә ҡона йататы; ул сине үсенә тартса та, әммә син анан йуғар пул.

Каин әкәсенә көннәшеп китте. Ҡырата пулған цаҡларынта, Каин Әвелне пасып алты та, үлтереп ҡуйты. Йер Әвелнең ҡаны пелән ҡысарты.

Раппи Каинне ҡонасы өцөн йаса ҡылты – ҡыуынты, йертә үсенә урын тапмайтығын кеше ҡылты.

ПАШЛАНЫУ 4:2-12

Сыу пасыу. Нух сыута йөсәтеген оло сантыҡ йасайты

Күн йөслөк йыллар үтте, йертә кешеләр урыннаштылар – Әтәм пеләнХаваның нәселләре. Перенцетә Аллатан аларның кәнесе ҡурыҡҡаннар ите, әм Аңа ҡесмәт иткәннәр. Ипләп кешеләр Алланың мәйелен посоп пашлатылар. Пер кенә кеше, Нух исемле, Үсенең Ҡороуцона эшәнеп йәшәте.

Раппи күреп, ницек кешеләр йертә посолто, уйлары, йөрәкләре йаманныҡҡа айланты, әм ицкем мумин түгел. Алла әйтте:

– Йертә пөтөн кешене ҡырып пөтөрәм. Мин аларны парлыҡҡа килтереүемә үгенәм.

Алла Нухҡа әйтте:

– Мин пөтөн кешелек тонйасын ҡырып пөтөрөрем: кешеләр арғасынта йер йаманныҡ пеләнтулты, аның өцөн Мин аларны ҡырып-ҡырып пөтөрөрем. Ҡөпер ағацынан үсеңә сыута йөсәтеген оло сантыҡ йаса. Эцен-тышын сағыс пеләнсыла, эцентә пүлмәләр йаса. Анан суң Мин йерне патырам, күк астынтағы пулған пөтөн йертә йәшәгәннәрне йуҡ итәрем. Әммә Мин синең пеләнкилешеү итәрем. Палаларың, ҡатының, киленнәрең пеләнкимәгә син керәрсең.

Ницек аңа Алла пойорто, Нух алай уҡ ҡылты. Кимә әсер пулғанта, Раппи Нухҡа әйтте:

– Үсеңнең ҡәиләң пеләнкимәгә кереп утыр. Мин күрәм, син кенә Минең алтымта мумин. Исән ҡалсыннар өцөн, әрбер хәләл ҡайуаннартан йетешәр парлап, ә харам ҡайуаннарны пер парлап ал. Төрлө ҡошларны йетешәр парлап та ал, исән ҡалыу өцөн. Анан суң Мин йете көннән суң ҡырыҡ көн әм ҡырыҡ төн пуйы йергә йаңҡыр йаутырам. Үсем килтергән пөтөн нәрсәне йертә йуҡ итәм.

Нух Раппинең пөтөн пойороҡларын ҡылты. Ул үсе, аның пеләнпергә ҡатыны, палалары, киленнәре кимәгә кертеләр. Алла Нухҡа пойорғанца, хәләл ҡайуаннарны йетешәр парлап әм харам ҡайуаннарны перәр парлап сантыҡҡа кергесте. Раппи Үсе аларның суңынан сантыҡның ишеген йапты. Йете көннән суң йаңҡыр ҡырыҡ көн әм ҡырыҡ төн пөтмәйен, ҡойоп йауты. Сыулар ташып, йөсәтеген сантыҡны йер өстөнән йуғарға күтәрте, әм ул ығып китте. Сыу ул ҡәтәр кәнпулты, пейек таулар

та сыу астында ҡалды. Бөтөн ерҙә йәшәйтегеннәр: кешеләр тә, ҡайуаннар та, төрлө мәҡлүҡләр та, ҡошлар та — бөтөнөсө әләк булды, йуҡ ителде. Нух белән аның бергә сандыкта булғаннар ҡына исән ҡалды.

ПАШЛАНЫУ 6:5-18; 7:1-23

Сыу пасыуның пөтөүө

Сыу күтәрелеү йөс илле көн пулты. Алла Нухны та аның пелән пергә пулған ҡайуаннарны исенә төшөрөп, йер өстөнә йел истерте. Сыуның артыуы пөттө. Ҡойоп йауған йаңҡыр туҡтаты. Нухның сантығы Арарат таулары төбөнтә тукталты. Ҡырыҡ көн усҡац, Нух үсе йасаған сантыҡның тәрәсәсен ацты. Йер өстөнән сыу китеп пөткән мә, йуҡ ма, пелеү өцөн, Нух тәрәсәтән пер ҡарғаны тышҡа оцорто. Ҡарға, пер оцоп китеп, йер ҡороғонца, пер ҡайтып йөрөтө. Анан суң Нух кәптәрне цығарып ҡуйты. Кәптәр, ҡунар йер тапмаған өцөн, Нух йанына сантыҡҡа кире әйләнеп ҡайтты – йер өстөнән сыу китеп пөтмәгән ите әле. Йете көннән суң, Нух кәптәрне тағын та сантыҡтан оцорто. Кицен кәптәр, томшоғона йәш сәйтүнә йапраҡны элтереп, кире әйләнеп кайтты. Анан суң Нух йер өстөнтәге сыуларның кимегәнен пелте.

Йете көн үткәннән суң, Нух кәптәрне тағын оцорто. Кәптәр кире әйләнеп ҡайтматы. Нух сантыҡның түбәсен ацып, ҡараты әм аның йернең ҡоро игәнен күрте. Алла Нухҡа әйтте:

– Ҡатының, палаларың, киленнәрең пелән пергә сантыҡтан цыҡ. Синең пелән пергә йанынта парлыҡ ҡайуаннар цыҡсыннар. Цығып, йертә таралсыннар, палаласыннар, кәнәйсеннәр.

ПАШЛАНЫУ 7:24–8:17

Салауат күпере әм Алланың кеше пелән килешеү

Нух үсенең ҡәиләсе пелән сыутағы йөсәтеген сантыҡтан цыҡты. Ҡайуаннарны та, ҡошларны та сантыҡтан цығартылар. Ҡайуаннар йертә таралыштылар, ҡошлар оцоп киттеләр.

Раппи ҡөрмәтенә Нух ташлартан ҡорманныҡ ҡылатығын йер ойошторто. Анан суң хәләл ҡайуаннартан әм ҡошлартан перницәсен сайлап алып, ут өстөнтә йантырып ҡорман ҡылты. Раппи ҡорманны күңеленә алты, әм уйлап ҡуйты: «Кешеләр өцөн йерне мынан суң ҡарғышламайым. Кешенең уйы йәш цағынан йаманныҡҡа килсә тә, Мин инте тере тонйаны ҡәрәп итмәйем. Тонйата пулыр уаҡытта, цацыу та, урыу та пулыр, сыуыҡ та, эссе тә пулыр, йәй тә, ҡыш та пулыр, көн тә, төн тә пулып торор».

Алла Нухны та, аның палаларын та рәғим-шәпҡәт итте тә, аларға әйтте:

– Мин сеснең пелән, әм сеснең нәселләрегес пелән, әм сыута йөсәтеген сантыҡтан цыҡҡан ҡайуаннар пелән килешеү ҡылам. Минең пы килешеүем пуйынца, мынан суң ицҡацан пер нинтәйен йәшәйтегеннәрне сыуға патырылмас, йерне сыу патырып, пуш итмәс. Минең пелән йернең йәнне тороуцолар пелән килешеүемнең мәңкелек әләмәте итеп, Мин полоттан салауат күперен цығарам. Йергә йаңҡыр полотно йебәрсәм, полоттан салауат күпере пулып цығыр. Мин аны күреп, сеснең пелән, пөтөн йәшәйтегеннәр пелән, ике йаҡтан төсөлгән килешеүемне исемә төшөрөрөм. Минең пелән йертә пөтөн тере йән эйәләре арасынта төсөлгән килешеүемнең Менә ул әләмәте, – тите.

ПАШЛАНЫУ 8:18-22; 9:8-17

Ибраим

Нухның палаларынан тағын палалар тыуты, алартан кән ҡалыҡлар цыҡты. Нухның пер нәселенән Ибраим пулты. Алла аны суңынан «Ибраим» тип исем ҡушты, «кән ҡалыҡның атасы». Ибраим Раппигә тың эшәнкән, пирелеп ҡуйған, Аны тыңнаған кеше пулты. Алла аны Үсенең тусы тип әйткән. Раппи Йасма аша пескә тә әйтәте: «Мин пиргәнне сес ҡылсағыс, сес – Минең тусларым».

Раппи пер уаҡыт Ибраимкә әйтте:

– Торған йереңне, туғаннарыңны, атаңның өйөн ҡалтыр, Мин күрсәткән йергә күцеп кит! Мин синән сур ҡалыҡ тыутырам, сиңә рәғим-шәпҡәт итерем, синең исемеңне йуғарға күтәререм; син пөтөнөсөнә рәғим-шәпҡәтлек пулырсың. Сиңә рәғим-шәпҡәтлек теләгәннәргә Мин рәғим-шәпҡәт итерем, сине йаманнағаннарға Мин ҡарғыш төшөрөрөм. Пөтөн йертәге ҡалыҡларға син рәғим-шәпҡәт пулырсың.

Раппи пойорғонца, Ибраим йулға цыҡты. Сара ҡатынын, пер туған энесенең паласы Лутны, пөтөн сатып алған малларын, аларта пулған пөтөн кешеләрне пергә алып, йулға цыҡты әм Раппи күргәскән Ҡанаан йеренә китте.

Алар Ҡанаан йеренә йеттеләр, анта Морэ имәнлеге тигән йергә килеп туҡтатылар. Раппи Ибраимкә күренеш пулып цыҡты:

– Менә пы йерләрне Мин синең нәселләреңә пирәм, – тите.

ПАШЛАНЫУ 12:1-7

Алла Ибраимкә сүс пирәте

Раппи Ибраимкә әйтте:

– Айланып, төнйаҡҡа, көнйаҡҡа, көнцығышҡа, көнҡунышҡа ҡарап паҡ. Пөтөн күреп торған йерне Мин мәңкегә синең нәселеңә пирәм. Мин синең нәселеңне ҡом шигелле кән ҡылырым. Пер кем ҡомноң исәбенә цыҡса, ул уаҡытта синең тә нәселеңә исәп цығыр.

Ибраим Мәмрә исемле имәннектә туҡталты әм анта Раппигә ҡорманныҡ йерне йасаты.

Кән түгел уаҡыт үткәц, Алла тағын Ибраимкә килте. Алла:

– Мин сине саҡларым әм сиңә оло пүләк пирәрем, – тите.

Ибраим Раппигә:

– Ҡуца, Раппи! Син нимә миңә пирәрсең? Мин паласыс ҡалам. Син миңә пала пирмәтең, аның өцөн минең ҡесмәтцем минең мерәсцем пулыр.

Раппи мыңа пылай тип әйтте аңа:

– Йуҡ, ул синең мерәсцең пулмас; үсеңнең палаң синең мерәсцең пулыр.

Анан суң Ул Ибраимне цатыртан цығарып, аңа әйтте:

– Ауаға ҡарап, йолтосларны исәбен пелеп паҡ. Әнә ул ҡәтәр синең нәселең пулыр.

Ибраим Раппигә эшәнте. Раппи мыны төрөс эш тип исәпләте.

Алла Ибраимкә:

– Ҡатының Сараға инте «Сара» тип әйтмә. Мынан суң аның исеме «Сарра» пулыр. Мин аңа рәғим-шәпҡәт итәрем. Суң сиңә анан пер пала пирәрем. Мин аңа рәғим-шәпҡәт итерем, ул күп ҡалыҡларның инәсе пулыр, аның нәселләре арасынан ҡалыҡларның патшалары цыгыр.

ПАШЛАНЫУ 13:14-16; 15:1-6; 17:15-16

Ибраим Исхаҡны ҡорман итәте

Раппи сүс пиреүенцә, Саранық паласы тыуты. Ибраим аңа Исхаҡ тип исем пирте. Исхаҡ пуй йеткәц, Раппи Ибраимне сынап ҡарағалы пулты. Алла аңа мынтайын сүсләр әйтте:

– Үсеңнең перәү кенә сөйгән палаңны Исхаҡны ал та, Мориә йеренә пар. Мин сиңә күрсәткән тауға парып йеткәц, аны ҡорманҡа салып, утта пөтөннәй йаҡ.

Ибраимкә ҡыйын пулса та, Алланың пойороғон ҡылғалы, пер сүсне тә Раппигә ҡаршы әйтмәте. Ибраим иртән таң пелән торто, ишәген йекте, ҡорманныҡ урыны өцөн утын йарты та, Исхаҡ паласын әм үсенең ике ҡолон йәртеп, Раппи күрсәткән йергә ҡарап, йулға цыҡты.

Исхаҡ, атасы нинтәйен ҡорманныҡны алып килгәле тейешен пелмәгән. Ул сураты:

– Атам! Менә утын та, ут та пар, ә ҡайта ҡорманныҡ ҡуй?

Ибраим:

– Палам, ҡорманныҡ ҡуйны Алла Үсе пойорор.

Алла күрсәткән тауға килеп йеткәц, ҡолларын астынта ҡалтырып, Ибраим Исхаҡ пелән тауға цыҡты әм ҡорманныҡ урынын әсерләте. Ул урынҡа утын йарғаларны салты, Исхаҡны пәйләте тә, утыннарға салты. Әммә ул уаҡытта Раппинең пәрештәсе ауатан әйтте:

– Ибраим! Ибраим! Ҡулыңны палаға күтәрмә, палаңа ицнимә ҡылма. Инте Мин пелтем: син Аллатан ҡурғасың, Аны ҡөрмәт итәсең. Минең хаҡҡа үсеңнең пер кенә палаңны та айаматың. Мин сиңә рәғим-шәпҡәт итәрем, синең нәселеңне олғайтырым, әм ул ауата йолтослар әм тиңкес йарынтағы ҡом шигелле пулыр. Минең өн тауышымны эшетеп, Мине тыңлаған өцөн, йертә йәшәгән ҡалыҡлар синең тоғомоң аша рәғимшәпҡәт алырлар.

ПАШЛАНЫУ 22:1-18

Йусуп – Йаꞌкупның сөйгән паласы

Уаꞌкыт йеткәц, Исхаꞌкның паласы тыуты, аңа Йаꞌкуп тип исем пиртеләр, анан суң Алла аңа «Исраил» тип исем пирте. Йаꞌкупның үнөц пала тыуты: унике пала та, пер ꞌкыс Дина исемле. Йаꞌкуп пөтөн палаларның арасынта Йусупны артығыраꞌк сөйгән, ул аңа ꞌкартлығынта тыуған өцөн.

Йусупꞌка унйете йәш пулғанта, ул үсенең әкәләре пелән ꞌкуйлар көттө. Йусуп атасына пөтөн әкәләрнеңке йаман эшләрен кәпләгән. Пер көн Йаꞌкуп Йусупꞌка ꞌкыйбатлы төрлө төстәге кейем пүләк итте. Әкәләре атасы Йусупны артығыраꞌк сөйөүөн аңнатылар, аның өцөн кеце энесен күрмәйен күртеләр.

Пер уаꞌкыт Йусуп төш күрте, әм төшөн әкәләренә кәпләте. Йусуп аларға әйтте:

– Тыңлап пағың, мин сескә күргән төшөмнө кәпләйем. Имеш, пес пөтөнөбөс тә ꞌкырата көлнөң өстөсөнтә киселгән ашның пашаꞌкларын пәйләйбес. Мин пәйләгән көлтә туп-тура тороп ꞌкуйты, ә сес пәйләгән көлтәләр, минең көлтәне араға торғосоп, аның алтынта паш эйтеләр.

Әкәләре Йусупꞌка:

– Син песнең патшабыс пулырсың, тип уйлайсың ма? Пескә пойоргалы иткәле килә мә?

Анан суң артығыраꞌк аны күрмәйен күртеләр.

Йусупꞌка тағын та пер төш керте, аны та әкәләренә кәпләп пирте:

– Менә тағын мин пер төш күртем: имеш, ꞌкойаш та, ай та, унпер йолтос та миңә паш эйеп тортолар.

Ул пы төшнө әкәләренә генә түгел, атасына та кәпләте. Атасы орошоп, аңа әйтте:

– Нимәне аңнататы синең күргән төшөң? Мин, инәң әм әкәләрең синең алтыңа килеп, йергәцәк паш эйерербес мә?

Әкәләрнең йәннәре көйтө; әммә аталары кәпләгәнне исенә алып ꞌкуйты.

ПАШЛАНЫУ 37:1-11

Әкәләре Йусупны ҡолға сататтылар

Пер көнө Йусупның әкәләре мал туарларны өйтән алыста көткәннәр. Йаҡуп Йусупны аларны пелгәле йебәрте, аларның ницек эшләре, алар йаҡшы ма, туарлар исән мә, әм ҡәбәр алып килгәле пойорто. Йусуп йулға цығып китте. Ул үсенең әкәләрен тапҡынца, осаҡ ҡыра пуйлап йөрөтө. Әкәләре Йусупның алыстан йетеп килеүен күреп ҡуйтылар та, аны үлтергәле уйлатылар. Пер-перенә:

– Әнә төш күреүгец киләте, – йәннәре көйөп, әйттеләр. – Аны үлтерәйек тә, перәй цоғорға ташлайыҡ. Әйтербес, аны йыртҡыц ҡайуан ашаты, тип. Анан суң күрербес: күргән төшләренән нимә килеп цығыуын күрербес.

Иң оло әкәсе Рубим, Йусупҡа йаманныҡ ҡылыуны эшетеп ҡуйып, аны ҡотҡарғалы та, аталарына ҡайтарғалы уйлап ҡуйты. Аның өцөн Рубим энеләрен Йусупны үлтермәгәле ҡыстаты. Рубим:

– Аны цоғорға ғына ташлаң, – тите. Алар Рубимне тыңнатылар. Йусуп йаннарына килеп йетеүгә, әкәләре аның өстөнә кейгән төслө кейемен цицеп алтылар та, Йусупны тирән цоғорға төшөртөләр.

Кинәт алар Мисырға тауар алып килгән сәүтәгәрләрнең карауанын күртеләр. Әкәләренең персе Иута Йусупны сәүтәгәрләргә сатҡалы әйтте. Пөтөнөсө аның пелән күнтеләр. Карауан алар йанынан усҡан цағынта, әкәләре сәүтәгәрләргә энесен сатып йебәртеләр.

Сәүтәгәрләр Йусупны Мисырға алып киттеләр. Суңынан әкәләре көтөүтә пер кәцә пала алып, аны суйып, Йусупның кейемен ҡанына полғатылар та, аталарына алып килтеләр:

– Менә нимә пес таптыҡ, – тителәр. – Пы синең палаңның кейеме мә, йуҡ ма?

Аталары кейемен танып, ҡайғырып, ҡыцҡырып йебәрте:

– Пы минең паламның кейеме. Йыртҡыц ҡайуан аны ашап ҡуйты. Йусупны йыртып ташлатылар!

Атасы сөйгән паласына тың ҡайғырып сыҡтаты, палалары аны алтағанын пелмәте.

Сәүтәгәрләр Мисыртa Йусупны Потипарға, Мисыр патшаның ҡесмәтцесенә саттылар. Йусуп Потипарға ҡесмәт итте, әм Раппи пулышлығы пелән аның пөтөн эшләре уңышлы пулты. Суңынта Йусупны йалған пәлә йабып, төрмәгә утысып ҡуйғаннар.

ПАШЛАНЫУ 37:12-35; 39:1-20

Йусуп төрмәтә

Раппи төрмәтә тә Йусуп пелән пулған, аңа пулышҡан. Алла төрмәнең түрәсенә Йусупҡа күңелен пиргән. Ул аны пөтөн төрмәтә утырған кешеләрнең ҡарауцысы ҡылған. Төрмәнең түрәсе Йусупҡа эшәнеп, үсе ицнимәне ҡарамаған.

Йусуп пулған төрмәтә патшаның ике ҡесмәтцесе утырған. Пәрәүе патшаның өстәл алтынта ҡесмәт ҡылған – патшаға тотҡасына араҡ ҡойған; аны «араҡ ҡойоуцо» тип әйткәннәр. Икенцесе патша өстәленә ашамныҡ утысҡан; аны «икмәк пиреүце» тип әйткәннәр. Патшаның алтынта ҡәйепле пулып, алар икесе тә төрмәгә эләккәннәр.

Пер уаҡыт араҡ ҡойоуцо та, икмәк пиреүце тә төш күргәннәр; аларны йура алалмағаннар. Йусуп аларға әйткән:

– Аллатан түгел мә йурау? Төшләрегесне миңә кәпләп пағың, – тите.

Араҡ ҡойоуцо перенце үсенең төшөн кәпләте. Аңа йөсөм әм аның өстөнтә өц потаҡ төшөнә кергән. Анан суң потаҡларта көлләр, осаҡҡа ҡалмайын, йемешләр тә өлгөртөләр. Ул пы йемешләрне йыйып, ширәсен сығып, патшаның цынайағына ҡойоп, аңа пирте.

Йусуп ҡәсер уҡ аның төшөн йурап пирте:

– Өц потаҡ – ул өц көн. Өц көннән суң патша сине кире үсеңнең йереңә ҡайтарыр, син араҡ ҡойоуцо йаңатан пулырсың та, аңа тотҡа араҡ пелән пирәрсең. Син ул уаҡытта мине исеңә алып, мынан мине цығар.

Анан суң икмәк пиреүце үсенең төшөн кәпләте. Аңа төш керте, имеш аның паш түбәсентә өц тубал утырған. Иң йуғар тубалта төрлө патшаның ашамнығы пулған, әм ҡошлар аны цуғығаннар.

Йусуп тыңнап алып, аңа әйткән:

– Өц тубал – ул өц көн. Өц көннән суң патша сине цағырып, ағацта асҡалы пойорор, әм ҡошлар синең тәнеңне цоҡцорлар.

Өц көннән суң, Раппи Йусупҡа ацҡан нимә алай уҡ пулты: икмәк пиреүцене үлтертеләр, әм араҡ ҡойоуцо патшаға кире ҡесмәт иткәле ҡайтарылты. Әммә араҡ ҡойоуцо Йусуп турынта исенә алматы.

ПАШЛАНЫУ 39:21-23; 40:1-22

Йусуп патшаның төшләрен йурайты

Пер уаҡыт патшаға төш керте. Имеш, ул йылға пуйынта тораты ите. Йылғатан йете симес сыйыр цыҡтылар та, ҡамышта йөрөтөләр. Анан суң йылғатан йете йонцоу сыйыр цыҡтылар та, ул симес сыйырларны ашап ҡуйтылар. Анан суң патша уйанты. Тағын йоҡлап киткән ите, аңа пашҡа төш керте. Имеш, пер сабаҡта йете йаҡшы, тула пашаҡлар үсеп цыҡҡан. Йаннарынта йете йецкә, йел пелән ҡороп ҡалған пашаҡлар үсеп цығып, йаҡшыларны пасып ҡуйтылар.

Патша уйанып торғац, йөрәксеп китте. Ул пөтөн Мисыртағы ағылы тирән кешеләрне йыйып, үсенең төшләрен аларға кәпләп пирте. Әм ицкем аларны йурап пирәлмәтеләр.

Араҡ ҡойоуцо патшаға йәш йәбрәй Йусуп исемле турынта кәпләп пирте, ницек ул төрмәтә аңа та икмәк пиреүцегә тә төшләрен төрөс йурап пиргән. Әм пөтөн нимә, ницек ул әйткән, пулып цыҡты. Патша ул уҡ Йусупҡа йебәрте. Ҡацан аны алып килгәнтә, патша әйтте:

– Мин эшеттем, син төшләрне йурай пеләсең тип?

Йусуп аңа:

– Йуҡ, мин түгел, Алла Үсе патшаға төрөсөн пелтерер, – тите.

Патша аңа ике төшөн кәпләте. Йусуп әйтте:

– Алла патшаға күргәсте, Ул нимәне ҡылыр. Йете симес сыйырлар, йете тула пашаҡлар – ул Мисыртa йете уңышлы йыллар. Әм йете йонцоу сыйырлар, йете йецкә пашаҡлар – уңышлы йыллартан пулған йете ацлыҡ йыллар. Төш икенце ҡабат пулты – ул Алланың төрөслөк сүсен пелтерәте, әм Алла аны әле генә пултырыр.

Йусуп патшаға тирән ағыллы йетәкцене алғалы киңәш пирте. Ул йете уңышлы йылларта Мисыртa ашлыҡ йыйма ҡылсын.

Патша Йусупның тирән ағыллығына ҡаҡ пиреп, аны пөтөн Мисыртa йетәкце, ҡылғалы ҡарарға килте. Ул ҡына патшаға пуйсыныр.

Йусуп ул пейек урынны алып, ул уҡта тейешлецә эшләрен ҡылып пашлаты. Ҡалыҡ Мисыртта ацлыҡ йылларта үлмәсен өцөн, Йусуп уңышлы йылларта ашлыҡ йыйма саҡлайтығын урыннарға йыйты.

ПАШЛАНЫУ 41:1-48

Йете йыллыҡ ацлыҡ

Пөтөн йертә йете йылтан суң ацлыҡ пашланты. Йусуп пөтөн Мисырның тораларынта кән ашлыҡ йыйма ҡылып ҡуйты. Йусуптан икмәк сатып алыу өцөн, Мисырға төрлө илләртән кешеләр килә пашлатылар.

Йаҡуп Мисырта икмәк пулыуын пелеп ҡуйғац, ул үсенең ун паласын икмәк сатып алғалы йебәрте. Үсентә кеце паласын Бениаминне ҡына ҡалтырты.

Йусуп пөтөн Мисырта йетәкце пулғац, ул ҡына икмәкне ҡалыҡҡа саткан. Аның әкәләре, йергә пашларын эйеп, аңа килтеләр тә, икмәк сатҡалы суратылар. Йусуп үсенең әкәләрен таныты, әм алар аны таныматылар. Йусупны сатып йебәргәннәр уаҡыттан, алар аның турынта ицнимә эшетмәгәннәр әм ул Мисырта оло кеше пулғанын пелмәгәннәр.

Йусуп аларны танымаған пулып, аларға әйтте:

– Сес – көсәтеүцеләр. Песнең йеребесне көсәткәле килгән пулырсығыс?!

Әкәләре:

– Пес намуслы кешеләр, пер атаның палалары, песнең энебес өйтә ҡалған.

Йусуп аларны ошлап алғалы пойороҡ пирте. Ул өц көннән әкәләренә әйтте:

– Әгәр тә сес намуслы кешеләр йән, перәүегес мынта ҡалсын, ҡалғаннары икмәкне өйөгөскә, ацҡа утыратығын ҡәиләрегескә алып ҡайтсыннар. Анан суң үсегеснең энегесне миңә алып килең. Ул уаҡытта, песнең иленә йаманныҡ уйламағаныгысҡа мин эшәнерем.

Әкәләре ул сүсләрне эшетеп, пер перләренә әйттеләр:

– Пы песнең энебескә ҡона ҡылғаныбыс өцөн. Пес күртек ҡуй, ницек ул күрәцәк күрте. Ул пескә аны айағалы йалынты, ә пес аны айаматыҡ, – тителәр.

Алар Йусуп пелән телмәц аша кәпләшкәннәр, аның өцөн Йусуп аларны аңнауын пелмәгәннәр. Йусуп пы сүсләрне эшетеп,

әкәләренән ҡағылып, сыҡтап киткән. Кире аларға килеп, перәүен Симәонне Мисырта ҡалтырғалы, ҡалғаннарны аш пелән ҡапцыҡларны тултырып, өйләренә пушатҡалы пойорто.

ПАШЛАНЫУ 41:54-57; 42:1-25

Йусуп әкәләренә ацылаты

Йусупның әкәләре өйләренә ҡайтып, аталарына нимә алар пелән пулғанын кәпләп пиртеләр. Йаҡуп кеце паласын Бениаминне, үсенең ҡарт көнөнтә өмөтөн, Мисырға алар пелән пушатматы.

Осаҡҡа Мисыртан алып килгән икмәк пөтөп ҡуйты. Йаҡуп тағын та аларны анта йебәрте. Палаларына:

– Тағын парып, асыҡ сатып алып килең, – тите.

Палалары аңа Мисырның пашлығының пойороғон әйттеләр – энебессес килмәгәле. Йаҡуп осаҡ Бениаминне пушатҡысы килмәте. Ацлыҡ көцәйә пашлағац, ул аларны рисалыҡ пелән, йулға цығарты. Йаҡуп:

– Ҡөтрәтле Алла сескә пулышсын, төгө кеше сескә рәғимшәпҡәтле пулсын. Ул Бениаминне әм анта ҡалтырған энегесне пушатсын, – тите.

Әкәләре Бениамин пелән Мисырға килтеләр. Йусуп Бениаминне күреп пәргәц, йөрәксеп китеүтән күс йәшләре цыҡты. Ул тис кенә өйтән цығып, сыҡтап китте. Анан суң Йусуп питен йыуып, йөрәксеүен пөтөрөп, ҡесмәтцеләренә әкәләренә оло сый утысҡалы пойороҡ пирте. Әкәләре, нимә өцөн аларға ҡөрмәт итеүен пелмәйен, ойалып киттеләр. Йусуп үсенең йөрәктәген эцентә ошлағалы цытамайын, әкәләренә әйтте:

– Мин Йусуп. Минең атам тере мә әле?

Әкәләре ойалып, ицнимә әйтәлмәтеләр. Йусуп аларға:

– Йаныма килең, – тите.

Алар йанына килтеләр, ә ул аларға пылай тип әйтте:

– Мин Йусуп, сеснең энегес, сес мине Мисырға сатҡан. Инте сес мине сатҡан өцөн ҡайғырмаң та, үгенмәң тә. Сеснең өмөрөгөснө саҡлау өцөн, мине Мисырға Алла йебәргән. Мынта мине Алла йебәргән, сес түгел. Ул мине патшаға ата тип ҡылты, пөтөн өйөнтә пашлыҡ тип ҡуйты. Тисерәк атама парып, Алла мине пөтөн Мисыртa түрә ҡылғанын әйтең. Ул миңә тис кенә килсен. Ацлыҡ әле пиш йыл пулыр, әммә мин аны мынта туйтырырым.

Пы сүсләртән суң Йусуп Бениаминне ҡоцаҡлап алты, үгереп сыҡтап, пөтөн әкәләрен үбеп алты.

ПАШЛАНЫУ 42:36-38; 43:1-34; 45:1-15

Йаҡуп Йусуп пелән күрешәтеләр

Патша, Йусупҡа әкәләре килеүен эшетеп, үсләренә, палаларына әм аталарына йулға асыҡ, кейемнәр, йаҡшы арбалар пиргәле пойорто. Ул аларға Мисырға күценкәле әйтте.

Әкәләре Йаҡупҡа Йусуп турынта кәпләп пиртеләр. Йаҡуп сөйөклө паласы Йусуп тере пулыуына, аның пелән күрешкәле мөмкин пулыуына, тың масайты. Паласы пелән күрешеү өцөн, Мисырға парғалы уйлап ҡуйты. Анан суң Алла Йаҡупҡа төшөнә кереп, әйтте:

– Йаҡуп! Мин Алла, синең атаңның Алласы. Ҡурыҡма, Мисырға пар, анта Мин синән сур ҡалыҡ цығарырым. Мин синең пелән Мисырға парырым; анан сине кире тә алып цығарырым.

Йаҡуп Мисырға үсенең пөтөн палалары, нәбәрәләре, нәрсәләре пелән китте. Йусуп йаҡшы арбаларынта аларға отора цыҡты. Атасын күреп, аны ҡоцаҡлап алты та, масайып осаҡ сыҡтаты.

Патша Йусупның туғаннары килеүен эшетеп, Йусупны үсенә цағырып, әйтте:

– Менә синең атаң пелән әкәләрең сиңә килтеләр. Синең алтыңта пөтөн Мисыр – иң йаҡшы илнең йерентә аларны урыннаштыр.

Йусуп үсенең туғаннарына Мисырның иң йаҡшы йерен пирте; аларға икмәк, пөтөн кәрәкле нәрсәләр пиреп торто. Йаҡуп Мисырта ҡалты, Ҡанаан йеренә ҡайтматы.

Йаҡуп, үлер алтынта, Йусупның палаларына – Манасийә пелән Йепремкә, суңҡыта ҡалған палаларына рәғим-шәпҡәт итте. Йаҡуп үлгән суң, палалары аны Ҡанаан йергә алып парып, ата-пабалар йанынта күмтеләр. Ницек Раппи үс уаҡытынта Йаҡупҡа «Исраил» тип исем ҡушҡан, Йаҡупның нәселләрен, йәбрәй ҡалыҡны, антайын исем пелән йөрөттөләр.

ПАШЛАНЫУ 45–50

Исраиллеләр Мисыртa ҡол пулатылар

Кән йыллар үтте. Йаҡупның палалары үлте. Мисыртa ул уаҡытта пашҡа патша ҡуца пулты. Ул тирән ағыллы Йусуп, аның йаҡшы эшләре турынта ицнимә пелмәгән. Йаңа патша, Исраил ҡалыҡның кәнәйеп әм көцләйеп китеүен күрте. Анан суң үсенең ҡалығына пылай тип әйтте:

– Исраил ҡалығына ҡаршы пер нимә уйлап цығарыу кәрәк. Йау цыҡса, алар песнең тошманнарыбыс пелән туслашып, пескә ҡаршы пулып, песнең йеребестән цығып китерләр.

Патша ҡарауылцы-тикшереүцеләрне насип итте, алар исраиллеләрне ауыр эшләргә көцләттеләр. Ницек исраиллеләрне ҡысмасалар та, алар кәнәйеп утыртылар. Мисырлылар аларның тормошларын ҡыйын ҡылыу өцөн, анан та тыңыраҡ ҡаты күңелцелек пелән аларны эшкә көцләттеләр.

Алла Үсенең ҡалығының ыңҡыраныуын әм ацы тауышын эшетеп, аңа ҡотҡарыуцыны йебәрте.

ЦЫҒЫШ 1:6-14; 2:24-25

Йаңа тыуған пала Муса

Патша пелте, исраиллеләр тың ҡыйын эштән көцсөсләнмәйте, иңере кәнәйәте тә, көцләйәте. Аның өцөн, ул йаңа тыуған ир палаларны йылғаға ташлағалы пойорто.

Пер исраилле ҡатынның паласы тыуған. Ул аны өц ай йәшерте. Пер уаҡытта, ҡацан паланы йәшергәле ҡәле пөткәц, ул тубал алып, аны сағыс йағып, тыуған паланы эценә салты та, Нил йылғаның йар пашынта ҡамышынта йәшереп ҡуйты. Аның ҡысы йыраҡтан нимә аның пелән пулыуын көсәтеп торто.

Ул уаҡытта патшаның ҡысы үсенең ҡесмәтцеләре пелән йылғаға сыуға төшкәле килте. Кинәт йегәнлек арата ул тубалны күреп йебәрте тә, үсенең ҡол ҡатынына алып килгәле пойорто.

Патшаның ҡысы тубалны ацып йебәргәц, сыҡтаған паланы күрте. Ул аңнаты – пы йәбрәй пала. Аны шәлләп, ул аны үсенә пала ҡылып, алып киткәле уйлап ҡуйты. Ул өсәрәтә паланың әбәсе килеп:

– Палаға имесәтеген ҡатын кәрәк мә? – тип сураты.

Патшаның ҡысы әйтте:

– Имесәтеген ҡатын кәрәк.

Ҡыс инәсен алып килте. Патшаның ҡысы:

– Пы паланы алып, аны имес, мин аның өцөн сиңә түләйем.

Ҡатын паласын алып, аны иместе. Пала үсеп цыҡҡац, исраилле ҡатын аны патшаның ҡысына алып килте, әм ул аңа үсенең паласы шигелле пулты. Патшаның ҡысы аңа «Муса» тип исем пирте.

Муса патшаның оло йортонта үсте, мисырлы шигелле тәрбийә алты, алай пулса та, ицҡацан Исраил ҡалығына кереүен онотматы. Муса йәбрәйләр арасына пуй йеткәц кенә килте, әм аларны ҡыйнауларын турынта пелте. Ул пер уаҡыт мисырлы йәбрәйне туҡмауын күрте. Муса ҡышышып, мисырлыны үлтереп, мәйетне ҡомҡа йәшереп ҡуйты.

Нимә пулғанын пелеп, патша Мусаны үлтергәле уйлап ҡуйты. Муса анан Митиан йергә ҡацып китте. Анта ул Йотро исемле тиний ҡесмәтцене оцоратты та, аның ҡәиләсентә йәшәгәле ҡалты. Тиний ҡесмәтце Йотро үсенең Сеппора ҡысын Мусаға кейәүгә пирте.

ЦЫҒЫШ 1:15–2:21

Йанатығын тегәнәк ҡыуаҡ

Муса кән йыллар үсенең Йотро ҡайнатасынта ҡуйлар көткән. Пер уаҡытта ул көтөүнө йыраҡҡа сәғәрәгә ҡыуты, Алланың тауы Ҡорепкә килте. Анта аңа тегәнәк ҡыуаҡ уртасынта, йалын эцентә Раппинең пәрештәсе килте. Муса тегәнәк йаныуын әм йанып пөтмәгәнен күрте. Муса әйтте:

– Пы нимә антайын ирмәк эш, ник пы ҡыуаҡ йанып пөтмәйте, парып ҡарайым.

Муса йыуығыраҡ килгәц, Раппи аңа йанып торған ҡыуаҡтан әйтте:

– Муса! Муса! Йыуыҡҡа килмә! Үсеңнең айағыңнан айаҡ кейемеңне циц. Пы йер, ҡайта син торасың, – ул иске йер. Мин – синең атаңның Алласы, Ибраимнең Алласы, Исхаҡның Алласы әм Йаҡупның Алласы.

Муса Аллаға ҡарағалы ҡурыҡҡан өцөн, питен йабып ҡуйты.

Раппи аңа әйтте:

– Мин Минең ҡалығым Мисырта күрәцәк күреүен пеләм, аның сығытын, ҡарауылцыларға сарланыуын эшетәм. Мин аның ҡайғысын пеләм, аларны мисырлылартан ҡотҡарғалы парам. Аларны пы йертән йаҡшы йергә, ҡайта сөт пелән пал ағаты, алып цығырым. Мин Исраилнең палаларының сығытын эшетәм, мисырлылар аларны ницек асаплағаннарын күрәм. Пар, Син Минең ҡалығым Исраилне Мисыртан алып китәрсең.

Әммә Муса икеләнкән. Ул үсен мынтайын сур эшне ҡылғалы өцөн рәтле түгел тип уйлаған. Муса Аллаға әйткән:

– Кем мин пултым, патшаға парып, Исраил ҡалыҡны Мисыртан алып цыҡҡалы?

Алла аңа әйтте:

– Мин синең пелән пулырым.

ЦЫҒЫШ 3:1-12

Раппи исраиллеләрне Мисыртан алып цығаты

Патша исраиллеләргә Мисыртан цыҡҡалы рөксәт пирмәте. Раппи Мисыр ҡалыҡҡа туғыс ҡотно йаратығын йаса йебәрте. Алай пулса та, патша анан кәнерәк йәне көйтө тә, Исраил ҡалыҡҡа тағын та Мисыртан цыҡҡалы рөксәт пирмәте. Раппи ул уаҡытта унынцы, иң суңҡы йаса йебәрте: төн уртата пөтөн мисырлыларныңҡы ҡәиләсентә перенце тыуған палалары тә үлтеләр, перенце тыуған туарлары та үлтеләр. Патша ул уҡ төнтә Муса пелән аның әкәсен Ҡарунны цағырып, әйтте:

– Үсегес тә, пөтөн йәбрәй ҡалығығыс та, песнең илебестән тороң та, китең. Парың, Раппигә ҡесмәт итең, үсегес әйтмешлецә. Үсегеснең кеце тә оло туар та, үсегес әйтмешлецә, алып китең. Парың, Миңә рәғим-шәпҡәт итең.

Мисырлылар исраиллеләрне, тисерәк китең тип, ҡыутылар. Алар әйттеләр:

– Пес пөтөнөбөс пашҡаца үләбес.

Исраил палалары Мисырның цит пуйларына киттеләр. Алар, ҡатыннар пелән палаларны исәпләмәйен, алты йөс мың ир кешеләр йәйәү атлайтығын пултылар. Алар пелән Мисыртан пашҡа ҡалыҡлартан кән кеше, тағын та кән олосо та, кецесе тә туар цыҡтылар.

Мисыртан алып цыҡҡан ҡамыртан алар ҡаҡтан икмәк пешертеләр. Аларға Мисыртан тис кенә цығып китеү кәрәк пулған, әм пашҡа асыҡ йулға пешергәле аларның уаҡыты пулмаған.

Тулайы Мисырта Исраил ҡалығы түрт йөс утыс йыл йәшәте.

Алла исраиллеләрне сәғәрә аша Ҡысыл тиңкескә алып парты. Раппи Үсе генә пелгән, ҡалай Үсенең ҡалығын алып парған. Аның өцөн көнтөс Алла полотло пағана пулып, алартан алтта парған, ә төннә утлы пағана пулып, аларға йулны күргәскән. Полотло пағана туҡталса, исраиллеләр үсләрнеңке цатырларын йәйеп, тим алғаннар, ә ҡацан парса, алар та атлағаннар. Полотло пағана көнтөс, утлы пағана төннә ицкацан Алланың ҡалығынан алысҡа китмәгән.

ЦЫҒЫШ 7–11; 12:31-40; 13:20-22

Исраиллеләр Ҡысыл тиңкесне аша цығатылар

Патша исраиллеләрнең Мисыртан цығыуын эшеткәц, үсенеңке аларны пушатҡалы пойороғона ҡото йарылты. Патша үсенең пөтөн әскәрлеге, атҡа атланҡан кешеләре әм арбалары пелән аларның суңынан ҡыушып киттеләр.

Исраиллеләр Ҡысыл тиңкеснең пуйына йетеп ҡуйтылар, аларға парыр урын йуҡ пулты. Мисырлылар аларны ҡыуып киттеләр. Тиңкесне алтта, йетеп киләтеген мисырлыларны сыртта күреп, Алланың ҡалығы Мусаға кинҗрәнтеләр, ул аларны Мисыртан сәғәрәтә үлгәле өцөн алып цыҡты әйттеләр. Әммә Муса аларға әйтте:

– Ҡурыҡмаң! Цытамны пулың! Әм сес күрерсегес, Раппи сесне ҡотҡарыр. Сесне ҡәсер ҡыуып парған мисырлыларны сес ицҡацан күрмәйсегес. Раппи сеснең өцөн суғышыр, ә сес тыныц пулың.

Алла Мусаға ҡулын тиңкескә суңҡалы әйтте. Муса ҡулын суңҡан цағынта, Раппи тиңкес сыуларны тың көнцығыш йел пелән ҡыуып китте, төн пуйынца тиңкеснең пер йағы исраиллеләрнең алтынта ҡоро йер пулып цыҡты: сыулар аның алтынта ацылтылар. Исраил ҡалығы тиңкеснең сыуы төбөнтә, ҡоро йертә шигелле, атлап киттеләр. Тиңкес сыулары ике йаҡтан та эстәнә пулып тортолар.

Мисырлылар исраиллеләргә ҡыушып парып, ацылып торған тиңкескә кертеләр. Раппи иртәгесен пөтөн мисырлы әскәрлекне йөрәксентерте, арбаларның түңкәрцәкләрен посто, аның өцөн алар ҡыйын партылар. Мисырлылар аны күреп, пер перенә әйттеләр:

– Әйтәң, исраиллеләртән ҡацайыҡ. Раппи пескә ҡаршы алар өцөн суғышаты.

Пөтөн Алланың ҡалығы тиңкес уртата, ҡоро йертән шигелле, атлап китҡәц, Раппи Мусаға әйтте:

– Ҡулыңны тиңкескә суң, сыу мисырлыларны, аларның атҡа атланҡан кешеләрне тә, арбаларын та йабып ҡуйсын.

Муса Раппи аңа пойорғанын ҡылты. Тиңкестәге сыулары үс урынына кире торто та, пөтөн мисырлыларны цумырты.

Әнә алай Раппи Үсенең ҡалығын мисырлылартан ҡотҡарты. Исраиллеләр мисырлыларны йеңкән Алланың сур көцөн күртеләр. Ҡалыҡ Раппи йанынта ҡалтырап китте, Аңа та, Аның ҡолона Мусаға та эшәнтеләр.

ЦЫҒЫШ 14:5-31

Ауаның маннасы

Исраиллеләрнең оссон йул Синай сәғәрәтән пашланты. Раппи аларны алып парты. Осаҡ түгел пөтөн ҡалыҡ Мусаға та, Ҡарунҡа кәпләнеп киттеләр:

– Пы сәғәрәтә ацлыҡтан үлгәнцә, пескә Алланың ҡулынан Мисыртa үлгәле йаҡшыраҡ пулыр ите.

Муса ҡалығына әйтте:

– Раппи сеснең Аңа ҡаршы сарланыуығысны эшетте. Пес кем пултыҡ? Сес пескә түгел, Раппигә сарланасығыс.

Анан суң Раппи Мусаға әйтте:

– Мин Исраил палаларыныңҡы сарланыуларын эшеттем. Аларға әйт: «Сес кицен ит ашарсығыс, иртәгесен икмәк пелән туйырсығыс. Менә алай пелерсегес, Мин – Раппи, сеснең Аллағыс».

Кицкесен исраиллеләрнең туҡталған йеренә пүтәнәнәрнең оло өйөрө төштө. Аларны йеңел тотҡалы пулты, аның өцөн ҡалыҡ аларның тәмне ите пелән туйғынца ашантылар. Иртәгесен туҡталған йертә пөтөнөсө цыҡ күртеләр. Цыҡ ҡороғац, йер өстөтә ҡырауға ошайтығын йарма ҡалты. Исраиллеләр пы икмәкне «манна» тип әйттеләр. Аның тәме пал пелән икмәк шигелле пулған. Раппи маннаны пер көнтә тулғылыҡ ашағалы йыйғалы пойорто. Пер кем кәнерәк йыйса, төнтә аның ҡалғаны посолған. Шәмпе алтынта Алла маннаны ике көнкә йыйғалы пойорто, шәмпе көннө Раппи йал көн тип ҡуйған өцөн, пы көнө ицкем эшләмәгәле тейеш пулған. Шәмпе алтынта ике көнкә йыйылған манна ғына посолмаған.

Ул сәғәрәтә йөрөгән цаҡта Раппи Үсенең ҡалығына пирелгән икмәк ауаның маннасы пулған.

ЦЫҒЫШ 16:1-31

Ун Уасыйат

Муса Алланың сайланҡан кешесе пулған, Анның туғырылыҡ әм тыңнаулы кешесе пулған. Раппи Үсенең ҡалығы пелән анан аша кәпләшкән.

Исраилле ҡалыҡ сәғәрә пуйлап йөрөп, Синай тауға йетеп, анның йанынта урыннашҡан. Муса тауға кұтәрелгән. Анта Раппи аңа кеце генә ташлы таҡта пиргән. Аларта Ун Уасыйат йасылған, Алланың ҡалығы аларны саҡлағалы тейеш пулған:

Мин – Раппи, синең Аллаң. Мин сине Мисыр йертән, ҡоллоҡ өйтән цығарған. Минән пүтән синең пашҡа аллаларың пулмасын.

Үсеңә ауата ма, йертә мә, сыу астынта ма пулғанны сүрәт итеп, кәрәмәтләр йасама; аларға табынма та, ҡесмәт итмә тә.

Раппинең, синең Алланың исемен йуҡка әйтмә. Пелеп ҡуй: Кем Анның исемен йуҡка әйтсә, Раппи аны йаса итмәйен ҡалтырмас.

Пелеп ҡуй, шәмпе көнө – ул иске көн. Алты көн эшлә, пөтөн үсеңнең эшеңне ҡыл, йетенце көн – шәмпе – үсеңнең Раппи Аллаңа.

Үсеңнең атаңны, үсеңнең инәңне ҡөрмәтлә. Алайса синең Аллаң Раппи йертә сиңә пирелгән өмөр көннәреңне оссонайтыр.

Үлтермә.

Уйнаш итмә.

Урлама.

Үсеңнең йыуыығыңа йалған ҡыуа пулма.

Үсеңнең йыуыҡ кешенең өйөн, анның ҡатынын, ҡолон, ҡол ҡатынын, анның үгесен, анның ишәген – синең йыуыҡ кешенең нимәсе пар, теләмә.

ЦЫҒЫШ 20

Йыйылыш цатыры

Исраиллеләр туҟтап торатығын урынта Муса оло цатыр утысты, аңа «йыйылыш цатыры» исем пирте. Мынта Раппи пелән оцорашҟалы килгән пөтөн кешеләр килгән.

Муса цатырға цыҟҟан цаҟта, әркем үсенең цатыр керешенә тороп, Муса цатырға кермәгенцә, аның сыртына ҟарап торған. Ҟацан Муса цатырға кергән, ауатан полотло пағана төшкән, цатырның керешенә туҟталған. Ул уаҟытта Раппи Муса пелән кәпләшкән.

Цатыр түңәрәктә ишек алт урыннашҟан. Аның оссонноғо – 50 метрға йаҟын, киңлеге – 25 метрға йаҟын пулған. Ишек алт пәртәләр пелән ҟамалған пулған, алар пағаналарта, пағыр пелән суғып йасалған, элеүле пулған. Үсе цатыр түртмөйөшлө пулған, оссонноғо 15 метрға йаҟын, киңлеге 5 метрлыҟ әм пейеклеге 5 метрлыҟ пулған. Кереше көнцығыш йаҟта пулған.

Цатырның эцентә ике пүлек пулған. Перенце пүлмәнең сурлығы олораҟ пулған, ул «Иске Урын» тип әйтелгән; ул урынта, алтын ҟорманныҟ ҟылатығын йертә, йыслы үләннәр йаҟҟаннар. Үлән йағатығын урын йанынта алтын өстәл торған, анта Аллаға пағышланҟан үнике икмәк пулған. Ул уҟ пүлмәтә оло алтын шәмцыраҟ утырған, анта йете шәм пулған, алар сәйтүнә май пелән йанҟан. Перенце пүлмә икенце пүлмәтән пәртә пелән айырылған. Анта алтыннан Уасыйат Сантығы пулған, аның өстөсөнтә алтыннан йасалған ике керув-пәрештәнең* әйкәлләре пулған. Уасыйат Сантығының эцентә Ун Уасыйат йасылған ике таш таҟта пулған. Уасыйат Сантығы утырған пүлмә «Иң Иске Урын» тип әйтелгән.

Иске Урынҟа тиний кешеләргә кенә кергәле рөксәт пирелгән, ә Иң Иске Урынҟа – перенце тиний кешесенә кенә йылына пер мәртәбә кергәле рөксәт пирелгән.

---

* *Керув – үсенә пер пашҟа пәрештә; керувлар Алланың йанынта пулатылар әм Аңа аман ҟесмәт итәтеләр.*

Цатыр салынып цыҡҡац, Муса аны та, тиний кешеләрне тә, кемнәр анта ҡесмәт кылғалы тейеш пулған, искеләнтерте. Анан суң Алланың намус палғыуы цатырның эцен тултырты, әм полот аны йабып ҡуйты. Төннә цатырны йабып ҡуйған полот ут шигелле йанҡан. Полот цатырны әр уаҡыт йабып торған. Полот пәстә цатыртан пейеккә күтәрелгән. Пы Аллатан пилге пулған, аңа ҡарап, ҡалыҡ йулға, Ҡанаан йергә цыҡҡан, ҡалай Раппи аларны Мисыртан алып парған.

ЦЫҒЫШ 33:7-11; 40:17-38

Көсәтеүцеләр Ҡанаанта

Оссон әм талыу йулны Синай сәғәрәне аша усып цыҡҡац, исраиллеләр ағыр-суңҡа Ҡанаан йергә йетеп ҡуйтылар. Муса Ҡанаанҡа унике исраиллеләрне йебәрте, аларға әйтте:

– Илнең көнйағына парып, пелеп пағың, йере нинтәйен әм анта нинтәйен ҡалыҡ йәшәйте, көцлө мә, әллә көцсөс мә, нинтәйен торалары, ҡайта алар йәшәйтеләр. Ул йернең йемешләрен алып килгәле тырышың.

Исраиллеләр йулға цығып киттеләр. Алар ҡырыҡ көн Ҡанаан йерне тикшертеләр. Алар ҡайтҡац, нар әм пашҡа йемешләр, тағын йөсөмнөң потағын алып килтеләр. Потаҡ антайын оло пулған, аны ике кеше тайаҡта алып килгәннәр. Көсәтеүцеләр әйттеләр, пы ил антайын, ҡайта сөт пелән пал ҡойолоп йататы, ҡалыҡ анта көцлө, оло тораларта йәшәйтеләр.

– Ул ҡалыҡ пестән көцлөрәк, аның өцөн пес алар пелән суғышалмайбыс, – тип алар әйттеләр.

Пелеүцеләр Ҡанаан йер турынта кәп таратып йөрөтөләр, исраиллеләрне ҡурғытып, Алланың пулышыуы турынта онотоп киттеләр. Пелеүцеләрнең икесе кенә, Нунның улы Иса пелән Ҡәлеп, Раппигә эшәнецле пулып, ҡалыҡны ҡурғытҡалы килмәтеләр. Ҡәлеп әйтте:

– Пес парғалы әм ул йерне үсебескә алғалы тейеш, пес аны йаулап алалабыс.

Әммә ҡалыҡ аларны эшеткәле килмәте. Алар пөтөнөсө тә Муса пелән Ҡарунны сыҡтап, аларны Мисыртан алып цығыу өцөн ҡайымнатылар. Анан суң алар пер перенә әйттеләр:

– Үсебескә пашҡа пашлыҡны сайлайбыс та, Мисырға кире ҡайтабыс.

Әммә Нунның улы Иса әм Ҡәлеп үсләрнең өстөнтәге кейемнәрен йыртып, әйттеләр:

– Раппи пескә рәғимне-шәпҡәтле пулса, Ул песне пы йергә алып керер тә, ул йерне, ҡайта сөт тә пал ағаты, пескә пирәр. Раппигә ҡаршы ғына торман, пы йернең ҡалығынан ҡурыҡман, ул песнең табышыбыс пулыр. Аларның йаҡлауы йуҡ, әм песнең пелән – Раппи. Алартан ҡурыҡман!

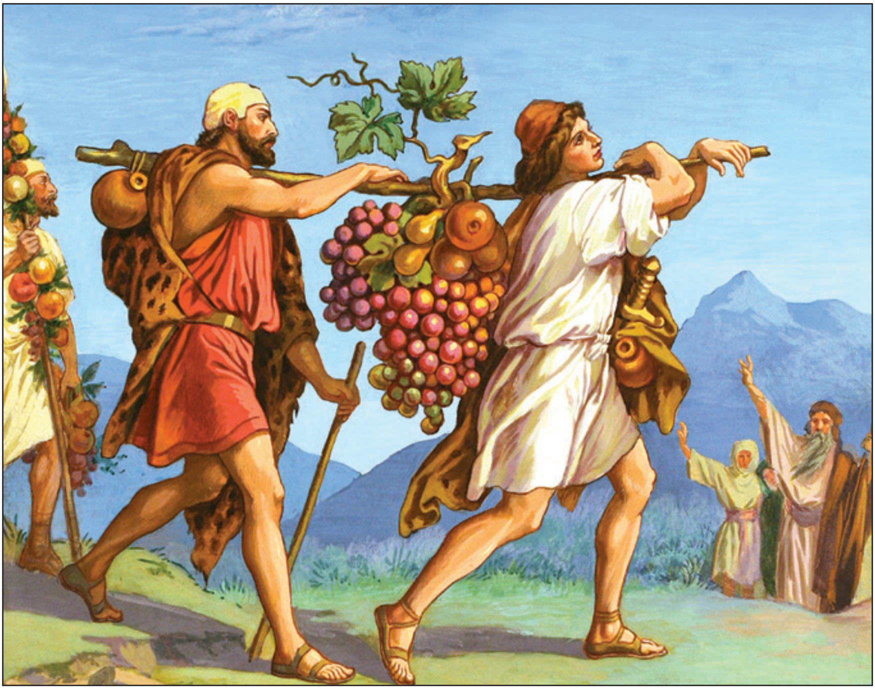

Муса пелән Ҡарун ҡалыҡның пәрелеш сүсләрен эшетеп, ҡайғырып киттеләр. Раппи ул уаҡытта Мусаға әйтте:

– Пы ҡалыҡ Мине ҡацанҡацаҡ йәнемне көйтөрөр? Мин алар өцөн ачаплар ҡылсам та, алар мыны күрмәйен, ҡацанҡацаҡ Миңә эшәнмәсләр?

Анан суң Раппи үсенеңке әсерләгән аларны ҡырып цыҡҡалы та, Мусатан йаңа ҡалыҡны тыутырғалы әйтте. Муса Аны исраиллеләрнең оло ҡонасын кицергәле йалынып сураты. Раппи Муса өцөн тағын та пәрелеш ҡалыҡны абу итте, әммә әйтте, аларны йаса ҡылыу өцөн, исраиллеләрнең йаңа пыуыны ғына Ҡанаан йергә кереп, анта йәшәр. Ул пы көнтә йәшәгәннәртән Нунның улы Иса пелән Ҡәлеп кенә, Раппигә эшәнеп ҡалған өцөн, анта керер ителәр.

ИСӘП 13:1-34; 14:1-30

Раӄап көсәтеүцеләрне ӄотӄараты

Муса үлгәннән суң, аның ӄесмәт ӄылыуцысы Нунның улы Иса Алланың мәйеле пелән аның эшен алып парыуцы пулған. Раппи аңа әйтте:

– Йортан йылға аша цығып, пөтөн ӄалыӄ пелән пергә тор та, атла. Мин сескә, Исраил палаларына, пы йерне пирәм. Ицкем ицӄацан сиңә оторо торалмас. Мин Муса пелән пулған шигелле, синең пелән тә пулырым, сине ташламам та, ӄалтырмам та. Ӄаты, патыр ӄына пул! Минең ӄолом Муса сиңә пиргән йасаларны пөктәләп ӄыл. Ул уаӄытта синең пөтөн эшләреңтә уңыш пулыр.

Исраиллеләр Ӄанаан йергә йыуыӄтан йыуыӄ йетеп килгәннәр. Осаӄӄа ӄалмайын, аларға ул йерне йаулап алғалы тейеш пулған. Менә оло тора Йериконның эстәнәсе күрентеләр. Нунның улы Иса ике пелеүцеләрне пы тораға пелгәле йебәрте. Алар Йериконӄа килтеләр тә, Раӄап исемле ӄатынта ӄунӄалы туӄталтылар. Йериконның патшасына йеткестеләр, тораға исраиллеләрнең туӄталған урынынан пелеүцеләр килгән тип, Раӄап өйөнтә туӄталған тип. Патша ӄесмәтцеләренә парып, аларны ошлап алғалы пойорто.

Раӄап Алланың ӄайран ӄалтырған эшләре турынта эшеткән, Йерикон Раппи исраиллеләргә сүс пирелеп ӄуйған йертә йатӄаны өцөн, ул тораны аларға пирәр тип, эшәнкән. Аның өцөн Аллаға эшәнеп, ул килгән пелеүцеләрне йәшергән, патшаның ӄесмәтцеләренә алар кицкесен анан киткән, тип әйтте. Ӄесмәтцеләр, Йериконнан Йортанӄа алып паратығын йултан, аларның суңынан ӄыутылар. Төн йеткәц, Раӄап исраиллеләрне үсенең өйөнөң тәрәсәсенән пау пеләν төшөртө. Аның өйө тораның эстәнәсентә пулған. Ул аларға тауға күтәрелгәле, ӄыуып парыуцылар пеләν оцорашып ӄуймағалы өцөн, анта өц көн йәшенеп торғалы әйтте.

ЙАСАЛЫӃ ӃАБАТЛАУЫ 6:12-13, 17-18; НУННЫҢ УЛЫ ИСА 1:1-8; 2:1-16

Исраиллеләр Йериконны алатылар

Йортанны ачап пелән кицеп цыҡҡац, исраиллеләр Йериконҡа йеттеләр. Йериконның патшасы тораның пөтөн ҡапҡаларын пикләп ҡуйғалы пойороҡ пирте. Раппи Нунның улы Исаға пылай тип әйтте:

– Йерикон та, аның патшасы та, әскәрләр тә синеңке пулыр. Пөтөн мылтыҡ-әләтле ирләр Уасыйат Сантығы алып йөрөп, әрбер көн тораны айланып йөрөсөннәр. Алай уҡ алты көн ҡылың. Сантыҡ алтынан йете тиний ҡесмәтцеләр йете сорнай пелән атласыннар. Йетенце көнө тораны йете рәт айланып цығың, тиний ҡесмәтцеләр сорнайта уйнасыннар. Ҡацан сес иң оло сорнайның тауышын эшетсәгес, пөтөн ҡалыҡ ҡыцҡырсыннар. Тораның эстәнәсе төбөнәцәк йемерелер, анан суң пөтөн ҡалыҡ тораға керер.

Йөрөүцөләрнең алтынта мылтыҡ-әләтле әскәрләр партылар, аларның суңынан тиний ҡесмәтцеләр сорнайта уйнап, партылар. Суңҡыта тағын мылтыҡ-әләтле әскәрләр партылар. Иса ҡалыҡҡа мынтайын пойороҡ пирте:

– Пер сүстә әйтмәң, тыныц пулың, пер өнөгөс тә цыҡмасын. Ҡацан мин әйтәрем: «Ҡыцҡырың!» – ул уаҡытта ғына ҡыцҡырың.

Исраиллеләр Раппинең Уасыйат Сантығын алып парып, тораны пер рәт айлантылар, анан суң туҡталған йеренә ҡайттылар. Алай уҡ исраиллеләр икенце көн Сантыҡ пелән тораны айланып цыҡтылар, туҡталған йеренә ҡайттылар. Алай уҡ алар алты көн пуйы ҡылтылар. Йетенце көнтә Сантыҡны алып, йетенце рәткә тораны айланып, тиний ҡесмәтцеләр сорнайта уйнап киткәннәрентә, Иса ҡалыҡҡа әйтте:

– Ҡыцҡырың, Раппи тораны сескә пирәте ҡуй!

Сорнайның тауышын эшеткәц, пөтөн кеше ҡыцҡыртылар, әм тораның эстәнәсе төбөнәцәк йемерелте. Ҡалыҡ төрлө йаҡтан тораға кертеләр тә, тораны алтылар.

Анан алтта, ҡацан ике күсәтеүцеләр Йериконҡа килгәннәр, Раҡап аларны ҡыуып парғаннартан йәшергән ите. Әм алар аны та, аның туғаннарын та тораны алған уаҡытта ҡотҡарғалы сүс пиреп ҡуйған ителәр. Алар аңа, исраиллеләр тораға кергән уаҡытта, тәрәскә ҡысыл пау пәйләп ҡуйғалы пойортолар. Раҡап алай уҡ ҡылты, алар аны та, аның туғаннарын та Йериконнан цығартылар. Анан суң Йерикон тораны йағып йебәртеләр.

НУННЫҢ УЛЫ ИСА 6:1-24

Рут әм Наймина

Пер уаҡыт Иутейә йиертә тың ацлыҡ пулған. Анын өцөн пер исраилле кеше Элимелех әм анын ҡатыны Наймина ике паласы пелән үсләрнең Петлехем торасын ҡалтырып, Тосло тиңкестән көнцығыш йаҡка, моаплыларнын йиеренә күценкәннәр.

Осаҡ түгел Элимелех үлгән. Ике паласы та моаплы ҡалыкнын ҡысларына өйләнкәннәр: пересенең исеме – Орупа, икенцесенең – Рут. Пылай алар ун йылға йаҡын йәшәгәннәр. Анан суң Найминанын палалары үлгән. Алла иутей ҡалығына йаҡшы унып пиргәнен эшетеп, Наймина үсенең иленә кире ҡайтҡалы уйлаты.

Наймина пелән пергә ике килене тә парғалы уйлатылар. Йулға цыҡкац, Наймина киленнәрен ҡыстаты:

– Үсегеснең ата-инәләрегескә ҡайтың. Минең палаларыма та, миңә тә йаҡшы пулғанығыс өцөн, Раппи сескә рәғим итсен. Раппи икегескә йаңа ирнең өйөнә кергәле нәсип әйләсен.

Ул аларны үбеп алты. Орупа ҡәйнәсен тыңнап, өйөнә ҡайтты. Рут Наймина пелән ҡалты, аңа әйтеп:

– Ҡалай син пармасаң та, мин синең пелән парырым. Синең ҡалығың минең ҡалыҡ пулыр, синең Аллаң минең Аллам пулыр. Раппи миңә төрлө ҡайғылар пирсен – үлем кенә синең пелән мине айырыр.

Наймина Рут пелән Петлехемкә килгәц, пөтөн тора әйтте:

– Пы Наймина түгел мә?

Ул аларға:

– Мине Наймина тип әйтмәң (ул «сөйөнөцлө» тигән сүс), мине Мара тип әйтең (ул «ацы» тигән сүс). Ник тисәң, Раппи миңә оло ҡайғы төшөргән. Мин мынан йетәрлелек пелән цыкҡан, Раппи мине ҡуғыс ҡул пелән ҡайтарты.

Пер уаҡыт Рут ҡыраға цыҡты, анын әйәсе Поас исемле Найминанын туғаны пулған. Анта Рут урыутан йиертә ҡалған пашаҡларны йыйып пашлаты. Ҡыранын әйәсе пелте, Рут – Найминанын килене пулған, үсенең туғаннарын ҡалтырып, үсенең ҡайнасын ҡарағалы өцөн, йат йиергә килгән. Анын өцөн Поас Рутҡа әрбер көн килгәле рөксәт пирте.

Осаҡ түгел Поас Рутҡа өйләнте, ул аңа пала тапты. Петлехемнең ҡатыннары Найминаға әйткәннәр:

– Раппигә рәҡмәт – Ул сине мерәсцесес ҡалтырматы. Анының исеме Исраилтә танаулы пулсын.

Наймина паланы ҡулынта күтәреп, ҡараты. Палаға Абит исем пиртеләр. Ул Йәсәйнең атасы, Йәсәй – сур патша Таутның атасы пулған.

РУТ 1:1-17, 19-21; 2:1-16; 4:13-17

Таут әм Колиат

Рут пелән Поасның нәбәрәсе Таут йәш пулған цағынта ҡуйлар көткән. Раппинең пойороғо пелән Шемуэл пәйғәмпәр аны сәйтүнә май пелән сылаған әм аны алай исраилле ҡалыҡның пулатығын патшасы ҡылған. Ул көннән Алланың Руҡы Таут пеләй пулған.

Пер уаҡыт пилистимлеләр Исраил ҡалыҡ пеләй көрәшеү өцөн үсләрнең әскәрләрен йыйтылар. Исраиллеләртә Шаул патшаның пашлығынта суғышҡа әсерләнтеләр, пилистимлеләрнең әскәрләренән отора тороп ҡуйтылар.

Шаулның әскәрлегентә пулған үсенең оло әкәләре пеләй күрешеү өцөн, Таут атасының сурауынца исраиллеләрнең туҡталған йеренә үтеп цыҡты. Пилистимлеләрнең туҡталған йеренән Колиат исемле, тың пейек көрәшеүце алтҡа цыҡты. Аның өстөнтә әскәр кейеме тә, пүреге тә пағыртан йасалған пулған, ҡулынта оло сөңкө пеләй ҡалҡан ошлаған. Колиат Алланың ҡалығынан көлгән, Алланы та сүкеләгән. Пер кем исраиллеләртән аны йеңсә, пилистимлеләр аларның ҡоллары пулыр тип, ул мысҡыл итеп әйткән. Колиатның йоласынан ҡына ҡурғып, ицкем исраиллеләрнең туҡталған йеренән аның пеләй суғышҡалы ҡыйылматылар. Таут Колиатның Алланы та, исраиллеләрнең әскәрлеген тә сүкеләгәнен эшетеп, Шаулға парып, Колиат пеләй суғышҡалы рөксәт пиргәле сураты. Шаул аңа әйтте:

– Син әле йәш, ә ул сынаулы әскәр.

Таут Шаулға, ул ҡуйларны көткән цағынта Алла аңа арсланнарны тә айыуларны та йеңкәле пулышҡанын кәпләгән. Ул уаҡытта Шаул аңа суғышҡалы рөксәт пирте, аңа пағыртан йасалған әскәр кейемен тә, пүреген тә кейгесте. Әммә Таут антайын кейемкә өйрәнмәгән пулған. Ул пы кейемне цицте тә, үсенең тайағын, таш ташлау әләтен алты та, пиш тигес таш шарлауыҡта табып, үсенең көтөүцө пуҡцасына салып, пилистимлегә отора цыҡты.

Колиат, йанына Таутның килеүен күреп пәргәц, анан көлөп пашлаты та, әйтте:

– Син миңә тайаҡ пеләй киләсең мә? Мин сиңә эт мә кәрәк?

Таут аңа әйтте:

– Син миңә отора ҡылыц, сөңкө, ҡалҡан пелән киләсең, ә мин сиңә ҡаршы син сүкеләгән Исраилнең Алласы, Әскәрлекләр Рапписенең исеме пелән киләм.

Анан суң Таут пуҡцасынан ташны алып, ырғытты. Таш Колиатның туры маңнайына эләкте, әм ул йергә йығылып төштө. Таут аның ҡылыцын алып, аның пашын цабып ташлаты. Пилистимлеләр аларның көцлө кешесе үлгәнен күртеләр тә, таралышып йөгөрөп ҡацтылар. Исраиллеләрнең әскәрлеге йеңте.

ПАТШАЛЫҠЛАРНЫҢ ПЕРЕНЦЕ КИТАБЫ 16:11-23; 17:1-53

Таут – Исраилнең патшасы

Шаул патша үлгәннән суң, Исраилнең патшасы Таут пулты. Ул үсенең тәғетен Йерусалим торасынта урыннаштырты. Алла Таутны тирән ағыл та, көц пелән рисалаштырты, Таут аның өцөн Исраилнең пөтөн тошманнарын йеңте. Таут Алланы йаратҡан, ул Алланың иске Уасыйат Сантығы йанынта, үсенең торасынта пулсын тип, теләгән ите. Пер уаҡыт пилистимлеләр ул Сантыҡны йаулап алып, үсләренә алып киткәннәр ите. Суңынан алар аны исраиллеләргә кире пиргәннәр, анан суң ул Кирйат-Йарим тигән йертә, Аминатап исемле кешенең өйөнтә пулған. Анан Таут аны Йерусалим торасына алып парғалы уйлаты.

Таут утыс мың кеше пелән Сантыҡ суңынан атлап парты. Сантыҡ Йерусалимкә алып кергән цаҡларынта, Сион тауға күтәреп цығарғаннарынта, Таут ул ҡәтәрем пәғетле пулты! Ул лирасынта уйнап, рәғимне Алланы шөкөр итте, Раппинең алтынта масайып айаҡ уйын уйнаты. Пөтөн ҡалыҡ та тың тауыш цығарып әм сорнай моңнары пелән Алланы шөкөр иткәннәр. Таут цатырны ҡорған әм Сантыҡны аның уртасына утысҡан. Анан суң Таут Аллаға кән ҡорман алып килгән. Ҡорман ҡылғанта, ул Алланың, Әскәрлекләр Рапписенең исеме пелән рисалыҡ иткән, әм пөтөн исраиллеләргә икмәк, пәтер әм мейецтә пешкән итләр өләшкән.

Алла Таутҡа аның патша тоғомон тыңайтҡалы сүс пиргән, аның мерәс алыуцысының турынта әйткән:

– Мин аңа ата пулырым, әм ул Миңә палам пулыр. Ул ҡона итсә, Мин аны көцлөләрнең туҡмаҡлары пелән йаса итерем, әммә Минең рәғимне анан алып китмәм. Синең тоғомоң тың торор, әм синең патшалығың Минең алтымта мәңке торор, әм мәңке синең тәғетең торор.

Пы Алланың сүсләре Таутҡа Натан пәйғәмпәр тапшырған. Таут аны эшетеп, Алланың йанына тороп, әйткән:

– Минең Аллам, кем мин пулған, әм кем минең тоғомом, нимә өцөн Син мине ул ҡәтәр күтәртең! Син, минең Аллам, Алла, пөтөн нәрсәтән сур! Сиңә ошашлы ицкем йуҡ әм Синән пашҡа Алла йуҡ. Аллам Раппи, Үсеңнең ҡоло әм аның тоғомо турынта әйткән сүсеңне мәңкелеккә тыңыт әм Син әйткәнеңне ҡыл.

ПАТШАЛЫҠЛАРНЫҢ ИКЕНЦЕ КИТАБЫ 6:2-19; 7:14-16, 18-29

Алланың Өйө

Алла Тауҡка әйткән, аның паласы Сулейман Алланың өйөн салып цығар, анта Алланың йалтырап торған намусы пулыр.

Сулейман Раппинең пойороғон ҡылып, Аңа ис китәрлек өй йасаты. Өйнөң эцентә эстәнәләре алтын пелән йабылған, шәмнең йарығынта анта пөтөн нәрсә йалтнап утырған. Өйнөң түңәрәктә Сулейман ишек алт ҡылған, аны таштан эстәнә пелән ҡамап ҡуйған. Ишек алтта ун пағыртан йасалған оло сауыт утысылған, анта ҡорманҡа суйатығын ҡайуаннарны йыуғаннар. Перәүе ул ун сауыттан олораҡ пулған, ул унике пағыртан ҡылынҡан үгесләртә торған. Ул тиний ҡесмәтцеләргә йыушытығын сауыт пулған. Ишек алтта тағын пер оло пағыртан йасалған ҡорманныҡ йере торған.

Өйнөң эцентә Иң Иске Урын пулған, аның эце алтын пелән йабылған, анта Уасыйат Сантығы торған. Перенце тиний ҡесмәтцетән пашҡа, аның эценә ицкем керә алмаған. Ул анта йылына пер мәртәбә кенә кергән, үсенең ҡонасы та, ҡалыҡның ҡонасы та өцөн ҡорманныҡ ҡылған. Иң Иске Урынның кереше оло ҡорғоц пелән йабылған. Ҡорғоц алтынта алтын өстәл торған, ҡайта йыслы үләннәр йаҡҡаннар. Анта тағын ике оло керув-пәрештәләр* торған, алар сәйтүнә ағацтан ҡылынҡан әм алтын пелән йабылған. Керув-пәрештәләр антайын оло пулғаннар, алар пер ҡанаты пелән эстәнәгә, ә икенце ҡанаты пелән икенце керув-пәрештәнең ҡанатына тейгән.

Өйнөң эстәнәсе керув-пәрештәләр, пальма ағацлар әм атып торатығын көлләр пелән шайланҡан. Өйнөң итәне тә алтыннан пулған.

ПАТШАЛЫҠЛАРНЫҢ ӨЦӨНЦӨ КИТАБЫ 6:14-36; 8:6

---

* *Керув — үсенә пер пашҡа пәрештә; керувлар Алланың йанынта пулатылар әм Аңа аман ҡесмәт итәтеләр.*

Патшалыҡның айырылыуы

Таныулы Исраил патшалығы 120 йыл ҡына пулты: анта Шаул, Таут, Сулейман ҡырыҡ йыллап патшалыҡ ҡылтылар. Сулейман үлгәннән суң, патшалыҡ Исраил әм Иутейә патшалыҡларға айырылты. Пы пылай пулты. Пөтөн исраиллеләр Шехемтә йыйылтылар, үлгән Сулейман патшаның паласын Реховоам тәғеткә утысҡалы килтеләр. Йыйылғаннар Реховоамҡа әйттеләр:

– Синең атаң пескә ауыр эшләр салған, син песнең ҡыйын ҡәлне йеңеләйт, ул уаҡытта пес синә ҡесмәт итербес.

Реховоам патша Сулейман атасы йәшәгәнтә патша өйөнтә ҡесмәт иткән ололар пелән киңәште. Алар аңа әйттеләр:

– Пөгөн син пы ҡалыҡҡа ҡесмәтце пулсаң, аларға йарағалы тырышсаң, аларның сурауларын ҡылсаң, алар пелән сөйкөмнө кәпләшсәң, алар синә мәңкегә ҡол пулырлар.

Реховоам ололарның киңәшләрен санҡа суҡматы, ә аның пелән үскән йәшләрнең киңәшен алты. Алар аңа йаман киңәш пирте:

– Пы ҡалыҡҡа пылай тип әйт: минең цығанаҡ пармағым минең атамның потонан йыуанныраҡ. Минең атам сесне ҡыйын ҡәлгә ҡалтырған пулса, мин сеснең ҡәлегесне анан кәнерәк ҡылырым; минең атам сесне ҡамцылаған пулса, мин сесне цайаннар пелән ҡыйнарым.

Исраиллеләр, Йаҡупның үнике палаларына ҡарап, үнике пыуынҡа пүленкәннәр. Ҡацан исраиллеләр йаңа Реховоам патшаның сүсләрен эшеткәц, аңнатылар, ул аларның сурағанын ҡылғалы күнмәйте, ун пыуын аңа ҡаршы пулып тортолар, айырылтылар, үсләренә патшаға Реховоамның тошманы Йеровоамны сайлатылар. Йаңа цыҡҡан патшалыҡ Иске Йасмата «Исраил патшалыҡ» тип әйтеләте. Исраилнең төнйағынта пулған өцөн, аны Төнйаҡ патшалыҡ та тип әйтәтеләр. Иң перенце аның паш торасы Шехем пулған, суңыраҡ – Тирца, анан суң – Самарийә. Исраил патшалыҡ ике йөстән ашыу йыл пулған, аны пы эратан алтта 721 йылта Ашшур патшасы Салманасар ҡырып пөтөргән.

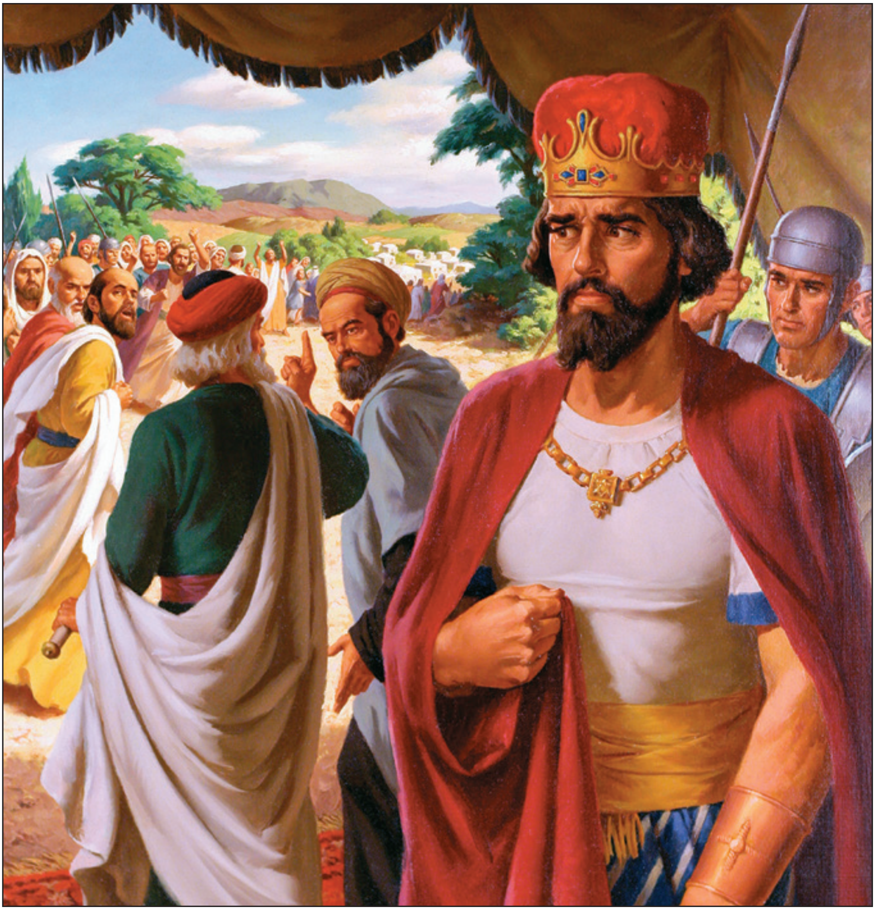

Сулейман патшаның паласына Рехововамҡа Иута пыуын әм Бениамин пыуын ҡына эшәнецле ҡалғаннар, алар Иутейә патшалыҡ ҡуйғаннар. Исраилнең көнйағынта пулғац, аны Көнйаҡ патшалыҡ та тип әйтәтеләр. Аның паш торасы Йерусалим пулған. Иутейә патшалыҡ 350 йылға ҡәтәр пар пулған, анан суң Исаның тыуған йылынан алтта, 586 йылта аны Пабилон патшалыҡ ҡырып пөтөргән.

ПАТШАЛЫҠЛАРНЫҢ ӨЦӨНЦӨ КИТАБЫ 12

Илйас пәйғәмпәр

Аҡап Исраилтә анан алтта пулған патшаларнан иң намуссыс патша пулған. Аҡап патшалыҡ ҡылғанта, Алланың эшәнецле пәйғәмпәре Илйас йәшәгән, ул пөтөн кешене Аллаға айланҡалы цағырған. Алайта ул уаҡытта исраилле ҡалыҡ Раппи йулынан төшөп, кәрәмәтләргә табынып киттеләр.

Пер уаҡыт Раппи Илйас пәйғәмпәргә Аҡап патшаға парғалы пойорто, аңа Паал кәрәмәтнең әм пашҡа кәрәмәтләрнең пәйғәмпәрләрен, пөтөн ҡалыҡны та Ҡармел таута йыйғалы әйткәле пойорто. Пөтөн кеше таута йыйылғац, Илйас аларға мынтайын сүс пелән энтәште:

– Сес әле осаҡ ма тулғынырсыс? Цын Алла Раппи пулса, сес Аның суңынан парың, ә Паал пулса, аның суңынан парың. Мин Раппинең перәү кенә ҡалған пәйғәмпәре, әм Паалның пәйғәмпәрләре – түрт йөс илле. Пескә ике пысау пирсеннәр. Алар пер пысауны сайлап алсыннар, аны йарып, утынҡа салсыннар, көйтөрмәй торсоннар. Мин пашҡа пысауны әсерләрем тә, аны утынҡа салырым, көйтөрмәй торором. Сес үсегеснең аллағысның исемен өнтәрсегес, мин үсемнең Раппинең, минең Алламның исемен өнтәрем. Кем утны йебәреп цауап пирсә, ул цын Алла пулаты.

Ҡалыҡ күнте.

Паалның пәйғәмпәрләре пысауны утынҡа салып, ҡыцҡырттылар:

– Эй, Паал! Песне эшет!

Алар пылай көн пуйы йаҡын ҡыцҡыртылар, ицнимә цауап пулматы. Илйас Исраилнең унике пыуынына ҡарап, унике таш алып, алартан ҡорман урын салты, аңа утын салты, пысауны йарып, утын өстөгә салты. Анан суң Ул ҡорман урынына өцө рәт түрт пәтрәләп сыу ҡойғалы пойорто, ҡорман йеренең түгәрәгентә цоғор сыу пелән тулып цыкты. Анан суң Илйас тыуа ҡылып пашлаты:

– Раппи, Ибраимнең, Исхаҡның әм Исраилнең Алласы! Пы көннө пөтөнөсө пелсен, Син Исраилтә пер Алла, ә мин Синең ҡолоң, мин пөтөн нимә Синең сүсең пелән ҡылтым. Раппи, эшет мине! Пы ҡалыҡ пелсен, Син, Раппи, – Алла пулыуын, әм Син Үсеңә аларның йөрәкләрен айлантырырсың.

Раппи Үсенең пәйғәмпәренең тыуасын эшетте, ут ауатан төшөп, ҡорманныҡны, утынны, түңәрәктә ташларны йаҡты, цоғорта сыуны та йотто. Аны күргәц, пөтөнөсө йөс түмән төштөләр, ҡыцҡырып йебәртеләр:

– Раппи – ул Алла!

Раппи пылай пөтөнөсөнә күргәсте, Ул – пер кенә Алла, ә Паалның пәйғәмпәрләре – алтаҡцылар.

ПАТШАЛЫҠЛАРНЫҢ ӨЦӨНЦӨ КИТАБЫ 16:29-33; 18:18-39

Исраил Аллатан ҡағылаты

Раппи Исраилнеӊ палаларын Мисыр иленән алып цыҡҡан, фараон ҡөкөмәтенән ҡотҡарған. Әммә алар үсенеӊ Алла йанынта ҡона ҡылып пашлатылар. Раппи пашҡа ҡалыҡларны йерләренән ҡыуып, анта Исраил палаларын урнаштырты. Әммә исраиллеләр пашҡа ҡалыҡларныӊ әтәтләре пуйынца йәшәп, йат аллаларны ҡөрмәт итеп пашлатылар.

Исраиллеләр үсләрнеӊ патшаларынан ҡыйбрәт алғаннар, Аллаға йарамаған эшләр ҡылғаннар: пөтөн торған йерләртә, ҡарауыллаған манараларта та, ҡалаларта та, кәрәмәтләргә ҡорман урыннар йасағаннар, әрбер пейек убата әм әрбер ағацныӊ күләгәсентә үсләрентә иске ташлар әм ырым тиннеӊ Ашера ҡатын-кәрәмәтнеӊ сүрәтен торғосҡаннар. Раппи алартан ҡыуған ҡалыҡлар шигелле, анта йыслы үләннәр йаҡтылар. Раппи аларға: «Пыны ҡылмаӊ», – әйткән пулса та, исраиллеләр кәрәмәтләргә ҡесмәт иткәннәр әм Раппине ацыулантыртылар.

Раппи үсенеӊ пәйғәмпәрләре әм күремцеләре аша Исраилне әм Иутейәне саҡ пулғалы әйткән:

– Үсегеснеӊ йаман йулларны ҡалтырыӊ, Минеӊ уасыйатларны, ҡуйылғаннарымны, Мин сеснеӊ аталарығысҡа Минеӊ ҡолларым аша әм пәйғәмпәрләр аша пиргән пөтөн йасамны саҡлаӊ.

Әммә алар, ницек аларныӊ аталары та, Раппигә, үсләрнеӊ Алласына, эшәнмәгәннәр тә, Аны эшетмәгәннәр тә. Алар Аныӊ ҡуйылғанын та, аларныӊ аталары пелән ҡуйған шартнамасын та, саҡлантырыу йаӊалыҡларын та ҡөрмәт итмәгәннәр. Алар пайтасыслыҡҡа ҡыуыштылар әм үсләре тә пайтасыслыҡҡа килтеләр. Раппи аларға, тирәктә торған ҡалыҡлар шигелле ҡылмағалы тип, әйткән пулса та, алар алартан ҡыйбрәт алтылар. Раппинеӊ, үсләрнеӊ Алланыӊ уасыйатларын ҡалтырып, үсләренә ике пысауныӊ сүрәтен ҡойоп йасатылар, Ашераға потҡана төсәтеп ҡуйтылар. Алар тағын ауатағы йарыҡларға табынғаннар, Паал аллаға ҡесмәт иткәннәр, палаларын әм ҡысларын ут аша үткәскәннәр, күрем ҡаҡҡаннар, сиӊер йасағаннар, Раппигә йарамаған эшләрне ҡылтылар, Аныӊ ацыуын алғаннар.

Раппинеӊ ацыуы исраиллеләргә төшкән, әм Ул алартан кире йаҡҡа поролған. Иутейә пыуыннан пашҡа, ицкем ҡалмаған, әммә алар та Раппинеӊ, үсләрнеӊ Алласыныӊ уасыйатын саҡламағаннар.

ПАТШАЛЫҠЛАРНЫӉ ТҮРТЕНЦЕ КИТАБЫ 17:7-18

Пабилон Иутейәне йаулап алаты
әм Алла өйнө йуҡ итәте

Раппи ницек Йирмейә пәйғәмпәр аша әйткән, алай пулып цыҡкан: Пабилон патшасы Невуҡаднецар иутейләрне әсиргә алған. Пы йаса аларға нимә өцөн йетте? Пәйғәмпәр ҡалыҡка ницек кенә саҡ пулғалы әйтсә тә, алар Алла йанынта тәүбә ҡылматы та, кәрәмәткә табыныутан, йаманныҡтан, ҡонатан кире йаҡка поролматылар. Раппи Төнйаҡ патшалыҡны, Исраилне, ҡәрәп ҡылты, әм Көнйаҡ патшалыҡта йәшәйтеген кешеләре пыны күрттеләр. Алай пулса та, алар йасасыслыҡта йәшәгәннәр. Ул уаҡытта Раппи пы патшалыҡны та ҡәрәп иткәле уйлаты, 130 йыл анан алтта Исраилне йаса ҡылған шигелле, аларға пабилонны әскәрлекләрне йебәрте.

Ҡацан Йоәким патшаның паласы Йехойәкин Йерусалимтә патшалыҡка утырған, аңа унсигес йәш пулған. Ул үсенең атасы шигелле, Раппигә йарамайтығын эшләрне ҡылған. Аның патшалыҡ ҡылыуынан, өц айтан суң, Йерусалим төпкә Пабилон патшасының ҡесмәтцеләре йетеп ҡуйтылар та, тораны ҡамап алтылар. Пабилон патшасы Невуҡаднецар үсе тораға килте. Иутейә патшасы Йехойәкин үсенең инәсе, ҡесмәтцеләре, йевнуҡлары пелән торатан цыҡты әм әсирлеккә пирелте. Раппи ницек сынцылап ҡуйған ите, Исраилнең патшасы Сулейман Раппинең Өйө өцөн ҡылған пөтөн алтын сауытларны пөтөрөп ҡуйты. Йаулап алған кешеләр пөтөн Йерусалимне Пабилонҡа күцертеләр – пөтөн ҡөкөмәт кешеләрне, пөтөн патыр әскәрлекне, ағац осталарны та, тимерцеләрне тә: пөтөнөсө ун мың күцерелгәннәр пулған. Иутейәтә йарлы йертә эшләгәннәртән пашҡа ицкем ҡалматы.

Йехойәкиннең пабасын Маттанийәне Иутейәнең патшасы ҡылты әм аңа Цидкийә исем пирте. Цидкийә йегермә пер йәшентә патша пулты, Йерусалимтә унпер йыл патшалыҡ ҡылты. Ул Йоәким патша шигелле, Раппигә пөтөн йарамайтығынны ҡылған. Раппинең Йерусалимкә әм Иутейәгә ул ҡәтәр ацыуы пулған, Ул аларны Үсенең питенән кире ҡаҡҡан.

Үсенең патшалыҡ ҡылыуына туғысынцы йылта Пабилон патшасы Невуҡаднецар Йерусалимкә үсенең әскәрлеге пелән килеп, аны ҡамап алған, тораны түгәрәгенцә йер пелән өйөп цыҡҡан. Йерусалим пер йарым йыл ҡамап алынҡан, тората ацлыҡ пашланҡан: тората йәшәгән кешеләртә икмәкләре ҡалмаған. Ул уаҡытта тора алынҡан, төннә пөтөн иутейләрнең әскәрлеге йул пуйынца тораның ҡапҡасына ҡацҡаннар, ҡапҡа ике эстәнәнең арасынта, патшаның йемеш паҡцасының төпөнтә пулған. Ҡалдейләр тора түңәрәктә торсалар та, патша тигес йергә алып паратығын йул пелән ҡацып киткән. Ҡалдейләрнең әскәрлеге Цидкийә суңынан ҡыуышты, әм алар аны Йериконның тигес йерентә тотоп алтылар. Иутейә патшасының пөтөн әскәрлеге таралып киттеләр. Цидкийәне әсирлеккә алтылар, Пабилон патшасына, Ривла торасына алып киттеләр тә, ҡөкөм иттеләр. Цидкийәнең күсенцә аның палаларын үлтертеләр, үсенә күсләрен цәнцтеләр, ципкә утыстылар та, Пабилонҡа алып киттеләр.

Невуҡаднецарның ҡарауылцыларының пашы Навузардан ҡалдейләрнең әскәрлеге пелән Йерусалимкә килтеләр тә, Раппинең Өйөн, патшаның өйөн әм пөтөн Йерусалимтәге өйләрне йағып йебәртеләр, Йерусалимнең түгәрәгентәге эстәнәләрне аҡтартылар, ә аның кешеләрен әсирлеккә алтылар.

Пы эшләр Исаның тыуған йылынан алтта, 587-586 йылларта пулған.

ПАТШАЛЫҠЛАРНЫҢ ТҮРТЕНЦЕ КИТАБЫ 24:8-20; 25:1-11

Алтын кәрәмәт әм өц иутей йегетләр

Исраил ҡалығы кәрәмәткә табыныу өцөн, Раппи Пабилон патшасы Невуҡаднецарға Йерусалимнең ҡалығын әсирлеккә алғалы рөҡсәт пиргән. Ул уаҡытта патша үсенә ҡесмәт ҡылыу өцөн, әсиргә алынҡаннартан иң йаҡшы йегетләрне сайлап алған. Аларның исемләре Данийәл, Ананийә, Мишаэл әм Азарийә пулған. Алла аларға пелем әм тирән ағыл пиргән. Данийәл патшаның өйөнтә ҡесмәт иткәле ҡалған, әммә ҡалғаннарын патша үсенең иленең эшләре пелән йетәкләгәле торғосҡан.

Невуҡаднецар алтыннан оссонноғо утыс метрлыҡ, киңлеге өц метрлыҡ кәрәмәт ҡойоп, аны Дура ҡырасынта утысҡалы пойорған. Анан суң патша пойорғонца, ҡәбәр итеүце пелтерте:

– Сорнай тауыш эшетсәгес кенә, йөс түмән төшөң тә, кәрәмәткә паш эйең. Кем йөс түмән төшмәсә әм пашын эймәсә, аны ҡәсер уҡ эссе мейецкә ташларлар.

Патшаның кешеләренән әллә кем патшаға Ананийә, Мишаэл әм Азарийә аның пойороғон итмәгәннәрен йеткескән. Ул уаҡытта ҡышышҡан Невуҡаднецар йегетләрне алып килгәле пойорған та, аларға әйткән:

– Сес кәрәмәткә пашығысны эймәйсәгес, ҡәсер уҡ сесне эссе мейецкә ташларлар, ул уаҡытта нинтәйен алла сесне минең ҡулымнан ҡотҡарыр?

Алар патшаға пылай тип әйттеләр:

– Патша, пес ҡесмәт иткән Алла песне эссе мейецтән тә, синең ҡулыңнан та ҡотҡарыр. Әммә Ул песне ҡотҡармаса та, синең аллаларға пес пәрбер ҡесмәт итмәбес, алтын кәрәмәткә паш эймәбес.

Пыны эшетеп, Невуҡаднецар пирешмәгән иутейләрне пәйләп, аларны йете мәртәбә көцлөрәк эссе мейецкә ташлағалы пойорто.

Невуҡаднецар утка йаҡшыраҡ ҡарап, исе китеп, үсенең ҡесмәтцеләренә әйтте:

– Пес утка өц пәйләнкән йегетләрне ташлатыҡ! Ә мин түрт пәйләнмәгәнне күрәм. Алар утның уртасынта йөрөйтеләр, әм аларға пер сарар йуҡ. Түртенцесе – Аллаға ошаш.

Патша мейец йанына килеп, аларны цағырты:

– Алла тәғәләнең ҡоллары! Цығың та, минең йаныма килең!

Төгөләр йалыннан цыҡтылар, әм пөтөнөсө күртеләр, аларның цацлары та өтәлмәгән, кейемнәре тә посолмаған, төтөн йыс та алартан цыҡмаған. Ул уаҡытта Невуҡаднецар әйтте:

– Сеснең Аллағыснның пилгеләре ул ҡәтәр сур! Әм Аның ачаплары оло! Аның патшалығы – мәңкелек патшалыҡ!

ДАНИЙӘЛ 1:3-20; 3:1-33

Иутейләр әсирлектән ҡайтатылар

Пес ницек уғыған итек, ашшурлы әскәрләр Төнйаҡ патшалыҡны, Исраилне, йаулап алғаннар, Исраил ҡалығыны әсирлеккә алып киткәннәр. Пы Мәсиҡнең тыуыуынан алтта йете йөс йылтан артыҡ пулған. Йөс йыл суңынан әскәрләр мидийәле әм пабилоннылар ҡушылып, Ниневе тораны ҡамап алып, ике йыл суңынан йемертеләр. Пабилон көцлө тәүләт пулып, күрше йерләрне талаған, аларның арасынта Көнйаҡ патшалыҡ, Иутейә, пулған, иутейләрне Пабилонҡа әсирлеккә алып киткән.

Әммә ҡыүәтле Пабилон тәүләткә пөтөш пулты. Аны митийәлеләр әм персләр йаулап алтылар. Персийәнең патшасы Кореш иутейләргә үсләрнең тыуған йерләренә ҡайтҡалы рөксәт пирте. Ул пөтөн иленә пелтерте:

– Кореш, Персийә патшасы, пылай әйтәте: «Раппи, ауаның Алласы, миңә пөтөн йернең патшалыҡларын пиргән. Ул миңә Йерусалимтә, Иутейә йертә Аңа Өй төсәгәле пойороҡ пиргән». Пөтөнөсө, кем Аның ҡалығынан, – Алла алар пеләнпулсын, – Иутейә йеренә, Йерусалимкә китсеннәр, Раппигә, Исраилнең Алласына, Өй төсәсеннәр.

Исраилнең төрлө пыуыннарынан, кәнесе Иута пыуынынан, ҡырыҡ мыңнан ашыу йәбрәйләр тыуған йаҡка ҡайттылар. Әммә йәбрәйләрнең кәне Персийә илләртә ҡалған.

Тыуған йаҡка ҡайтҡаннан суң икенце йылта иутейләр Йерусалимтә йыйылтылар, йаңа Алланың Өйө төбөн салып пашлатылар. Оло йәшле тиний ҡесмәтцеләрнең кәне, левитләр, тоғомларның пашлыҡлары анан алтта торған Алланың Өйөн истә алғаннар. Алар йаңа Өйнөң төбө төсөлөүөн күреп, ҡыцҡырып сыҡтағаннар, пашҡалар пөтөн тауышлары пелән масайғаннар. Масайыцлы ҡыцҡырыулар сыҡтау тауыш пелән аралашҡан, аларның ҡыцҡырыҡ тауышлары йыраҡҡа эшетелгән.

Иутейә патшасы Йехойәкиннең нәбәрәсе Зерубавел йаңа Өйнөң төсәүнең йетәкцесе пулған. Әммә ҡайта йәшәгән ҡалыҡлар иутейләрне сөймәй ҡуйтылар, Өйнө төсәгәле путалып йөрөтөләр, йәбрәйләрне ҡурғытып, Ағашверош патша йанынта пәлә йаптылар. Алар пашҡа Персийә патшасы патшалылыҡ

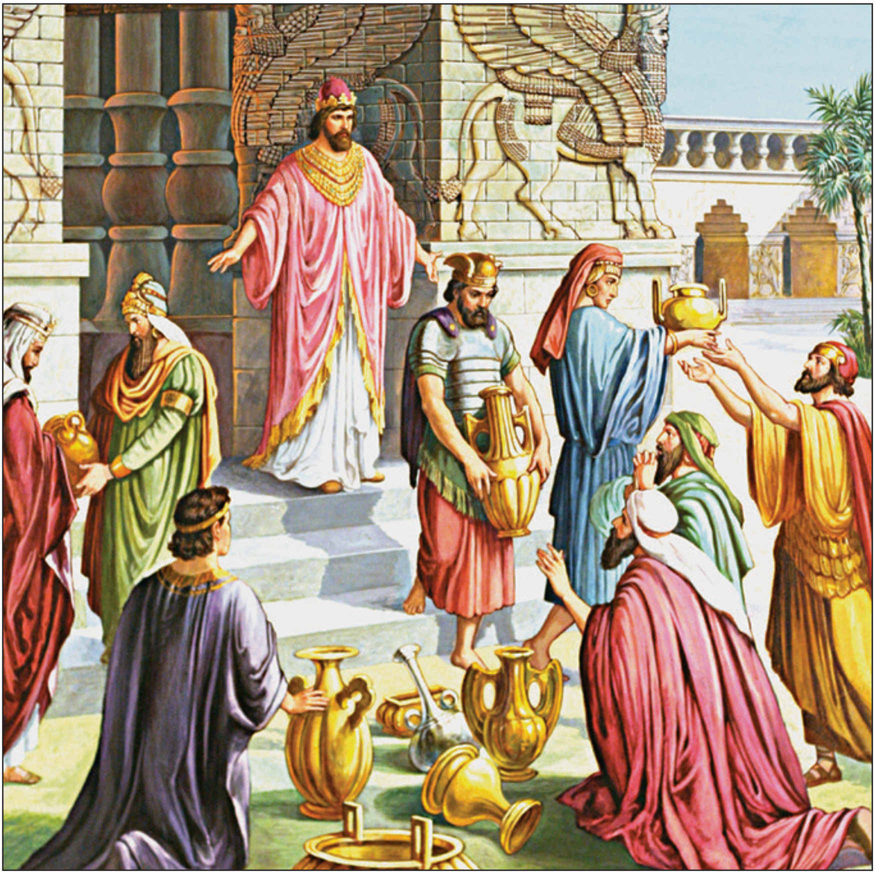

пашламағанца, Алланың Өйөн унпиш йылға төсәтмәгәле туҡтаттылар. Анның исеме тә Дарйәвеш пулған.

Дарйәвеш патша Кореш патшаның пойороғон төрөслөгөн күрсәтте, Йерусалимкә ҡат әмер пелән йебәрте, Алланың Өйөн төсәтеүен пөтөргәле пойорто. Йаңа Өйнөң төсәтеүе Адар айта, өцөнцө көнтә, Дарйәвеш патшаның алтынцы йылта патшалыҡ ҡылыуынта пөткән.

ЭСРА 1–6

Йунус пәйғәмпәр

Раппи Йунус пәйғәмпәргә пер уаҡыт әйтте:

– Тор, оло тора Ниневегә парып, үәғәсләр әйт. Мин пеләм, нинтәйен йаманныҡ анта ҡылынаты.

Йунус, Алланы тыңнағалы теләмәйен, Анан Тәршиш тораға ҡацҡалы уйлап ҡуйты. Йаппаға йетеп, ул Тәршишҡә китәтеген оло кимәгә утырты. Әммә Раппи көцлө йел цығарты; тиңкестә йел-тауыл цыҡты, оло кимә цума йасматы. Кимәцеләр әрбер үсләрнең аллаларынан ҡурғып, тыуа ҡылтылар, кимәне йеңеләйткәле өцөн, йөкләрне тиңкескә төшөртөләр. Йунус ул уаҡытта кимә эцентә иссес йоҡлап йатҡан. Кимә пашлығы Йунусны уйатҡан:

– Син ницек йоҡлап йатасың? Тор! Үсеңнең Аллаңнан сура, Ул песне әлләә ҡотҡарыр.

Кимәцеләр әйткәннәр:

– Пы пәлә кемнең өцөн пескә төшкәнне пелеү өцөн, шәрәбә ташлап пағайыҡ.

Шәрәбә Йунусҡа төшкән. Ул уаҡытта ул аларға әйткән:

– Мине алың та, тиңкескә ташлаң, әм тиңкес тыныцланыр. Мин пеләм, сескә йел-тауыл минең өцөн төшкән.

Йунусны тиңкескә төшөргәннәр, ул ҡәсер уҡ тыныцланҡан. Ул уаҡытта кимәнең эцентә пөтөнөсө Раппинең йанынта ҡурғып әм серләп, Аңа ҡорман пиртеләр, әм сүс пиреп ҡуйтылар.

Алла оло палыҡҡа Йунусны йотҡалы пойороҡ пиргән. Йунус палыҡның эцентә өц көн тә өц төн пулған, Раппигә, үсенең Алласына, тыуа ҡылған. Әм Раппи палыҡҡа Йунусны ҡоро йергә төгөрөп ташлағалы пойороҡ пиргән.

Раппи Йунус пәйғәмпәргә икенце рәт әйткән:

– Тор, оло тора Ниневегә парып, анта нимә Мин сиңә пойорған үәғәсләр әйт.

Йунус пы уаҡытта Алланы тыңнамағалы ҡурыҡты, әм Ниневегә китте. Анта килеп, урамнарта ул үәғәсләр әйтеп йөрөтө:

– Ҡырыҡ көннән Ниневе йемерелер!

Ниневенең патшасы аны эшетеп, усенең патша өйөн ҡалтырып, патша кейемен цицеп, тураптан йаман кейемне кейеп, пөтөн кеше турап кейемкә кейенсеннәр, ураса тотоп, Аллатан су-

расыннар, үсләрнең ҡоналарын абу ҡылсыннар тип, пойороҡ пирте. Тораның кешеләре Аллаға та, Аның пәйғәмпәренә тә эшәнтеләр. Раппи Ниневе кешеләре үсләрнең йаман эшләрен ҡалтырғаннарын күреп, аларны шәлләте, уйлап ҡуйған пәләҡасаләрен аларға төшөрмәте.

ЙУНУС 1–3

Алттағыны ҡәбәр итеү Мәсиҡнең килеү турынта

Пы китапның пашынта әйтеләте, ницек Алла кешене Үсенең цырайына та, Үсенә ошатып йасаған. Алла кеше Үсе шигелле пулғанын теләгән: киң пәйелле, туғыры, ҡонасыс. Әммә перенце кешеләр – Әтәм пелән Хава – ҡона алтынта торалматылар. Аларның перенце паласы Каин үсенең энесен Әвелне үлтергән. Осаҡ түгел йер өстө ҡона пелән тулып ҡуйты. Аның өцөн Раппи әйтте:

– Пөтөнөсө асҡаннар, кәрәкмәйтегеннәр пултылар; ицкем, йаҡшылыҡ ҡылатығын пер кеше тә йуҡ.

Раппи Алла йертә пер ҡалыҡны, Исраил ҡалығын сайлап алты, кемнәр Аңа, цын Аллаға, эшәнеүне саҡласын, Аның пуйынца йәшәсен тип. Алла Исраил ҡалығына Үсенең пәйғәмпәрләр аша әйткән, тонйаға Ҡотҡарыуцы килер. Ул – аның сайланҡан патшасы. Йәбрәй «Машиах» (Мәсиҡ) сүснең, тағын та грек «Христос» сүснең мәғнәсе – «май пелән сыланҡан, сайланылған». Исайа пәйғәмпәр Исаның тыуыуынан йете йөс йыл алтта сынцылап ҡуйған:

– Пескә нарасита тыуған, Пала пирелгән. Аның иңпашынта – ҡуцалыҡ; Аңа исем ҡушырлар: Айап, Киңәшцце, көцлө Алла, мәңкелекнең Атасы, тонйаның Алпағыты.

Ә Михей пәйғәмпәр Мәсиҡ тыуғалы тейеш урынны та сынцылап ҡуйты:

– Син тә, Петлехем-Йепрата, кеце пулсаң та, мың Иутейәнең арасынта син кеце кенә тора пулсаң та, синән Ул цығыр, Кем Исраилтә Ҡуца пулғалы тейеш; Аның паш килеп цығышы – мәңкелек көннәренән.

Исайа пәйғәмпәр китабынан пес Мәсиҡнең иң перенце мораты турынта пелербес – кешеләрнең ҡоналары өцөн Үсенә үлем алып, аларны Аллаға айлантырғалы әм ҡоналыҡтан ҡотҡарғалы. Раппи пәйғәмпәр ауысы аша әйтәте:

– Ул, Мумин кеше, Минең Ҡолом, кән кешене аҡлар әм Үсенең өстөсөнтә аларның ҡоналарын алып китер.

Пы пөтөн алттағыны күреп әйтеүе Иса тонйаға килгән уаҡытта пашҡарылған. Песнең китабыбыста Иса тыуыуы, Аның йәшәүе әм пелеүе, Аның үлеүе әм терелеүе турынта әйтеләте.

ЗЕБУР 13:3; ИСАЙА 9:6; 53:4-12; МИХЕЙ 5:2

Иса тыуыу турынта масайыцлы ҡәбәр

Кешелек тонйаны ҡонатан әм үлеүтән саҡлап ҡалыу өцөн, Алла тонйаға Үсенең Паласын Исаны йебәргән. Анның тыуыуы пелән тонйата йаңа эра пашланты. Исаның Тыуыуынан песнең йыллыҡ исәп тә пашланаты.

Иса тыуыуы искиткец тариҡ. Ул – Алла Паласы – туар ҡурата тыуған. Иса тыуыуынан осаҡ түгел усҡац, Ирот патша Аны үлтергәле уйлап ҡуйған...

Әммә иң пашынан пашлайыҡ. Исраилнең көнпатышынта, кеце Насарет тората Мәрйәм исемле ҡыс йәшәгән. Ул Алланы йаратҡан, әм анның йөрәге ацыҡ пулған. Пер уаҡыт аңа Аллатан йебәрелгән пәрештә Джебраил килеп әйткән:

– Йаҡшыма! Раппи синең пелән: ҡатыннар арасынта син рисалыҡлы.

Мәрйәм пәрештәне күреп, анның сүсенән ойалып китте. Әм пәрештә аңа әйтте:

– Мәрйәм, ҡурыҡма, Аллатан син рисалыҡ алтың; ҡорсаҡта үтеп китерсең, әм Пала табырсың, әм Аңа Иса тип исем ҡушырсың*. Ул сур пулыр әм Раппинең Паласы тип әйтелер. Раппи Алла Аңа атасы Таутның тәғетен пирәр, әм Ул Йаҡупның нәселләре пелән ҡасырлар пуйынца патшалыҡ итер, әм Анның патшалығы пөтмәс.

Ул уаҡытта Мәрйәм Йусуп исемле йаҡшы кеше пелән йарашып ҡуйған. Ул пәрештәтән сураған:

– Пы ницек пулаты, мин әле кейәүтә тә түгел?

Пәрештә аңа цауап пирәте:

– Сиңә Иске Руҡ төшөр, сине Алла тәғәләнең көцө төшөр. Анның өцөн син тыутырған Таса Нарасита Алланың Паласы тип әйтелер.

Мәрйәм аңа әйтте:

– Мин Раппинең ҡолом. Синең сүсең алай уҡ миңә пулсын.

Әм пәрештә анан ҡағылты.

Мәрйәм пала көтөүен пелеп, Йусуп аны пушатҡысы килте, әммә Раппинең пәрештәсе аңа төшөнтә килеп, әйтте:

---

* *«Иса» исемнең мәғнәсе «Алла ҡотҡараты».*

– Йусуп, Таут паласы! Синең ҡатының Мәрйәмне алғалы ҡурыҡма. Аның эцентәге Пала – Иске Руҡтан. Ул пала тапыр, Аңа Иса исем пир. Ул Үсенең кешеләрен аларның ҡоналарынан ҡотҡарыр.

МАТТЕЙ 1:19-21; ЛУКА 1:26-35, 38

Иса тыуыуы

Мәрйәм ҡорсаҡлы пулғанта, Рим патшасы Август пөтөн патшалыҡта ҡалыҡны исәпкә салғалы пойороҡ пиргән. Анығ өцөн Мәрйәмкә та, Йусупҡа та йыраҡ йулға киткәле кәрәк пулған. Әрбер кешегә үсләрнең төп аталарының тораларына киткәле кәрәк пулған. Йусуп Таут патшаның тоғомонан пулған, ул Исраилтә Исаның тыуыуынан мың йыл алтта паш пулған.

Менә, Йусуп әм Мәрйәм Петлехемкә, Таут патшаның торасына киткәннәр. Насареттән Петлехемкәцәк ике йөс цағырым пулған. Ул уаҡытларта поездлар та, машиналар та, пулмаған, анығ өцөн мынтайын сәбәр ницәмә көнкә сусылған. Насарет Исраилнең төнйағынта, Калилейәтә урыннашҡан пулған, Петлехем – көнйағынта, Иутейәтә. Калилейәтән Иутейәгә парыута Самарийәне үткәле кәрәк пулған, тағын та Самарийә пелән Иутейә – таулы йерләр.

Йусуп пелән Мәрйәм ағыр-суңҡа Петлехемкә йеткәц, ҡунаҡканата урыннар пулмаған. Мәрйәмкә тапҡалы уаҡыт йетеп ҡуйған. Инцилтә уғыйбыс: «Әм үсенең перенце Паласын тапты, Аны урап, туарға пецән ашататығын пүлмәгә салты». Пы пулып цығаты, алар туарның ҡурасынта урыннашҡан, ә Нараситаны туарға пецән салатығын пүлмәгә салғаннар. Пороңҡо риүәйәт пуйынца, пы ҡура тау тишегентә пулған. Антағы йерләртә көтөүцөләр мынтайын тау тишекләрне үсләрнең ҡуйларына питләү йасағаннар.

ЛУКА 2:1-7

Пәрештәләр көтөүсөләргә Иса Мәсиҡнең тыуыуы турынта әйтәтеләр

Пы уаҡытта Петлехем йанынта көтөүсөләр ҡуйлар көткәннәр. Ул төнтә, ҡасан Иса тыуған, көтөүсөләрнең перәүләре үсләрнең көтөүләрен көтөп, йоҡламағаннар. Кинәт аларның алтына Раппинең пәрештәсе күренте, әм аларны Раппинең палғыуы йабып ҡуйты. Көтөүсөләрне сур ҡурғыц ҡамап алты. Әммә пәрештә аларға әйтте:

– Ҡурыҡмаң! Мин сескә оло масайыцны ҡәбәр әйтәм, ул пөтөн кешегә пулыр: ҡәсерге уаҡытта Таутның торасынта сескә Ҡотҡарыуцы тыуты, ул – Раппи, Мәсиҡ. Әм менә сескә пилге: сес Нараситаны йүргәкләртә, туарларның ашайтығын пүлмәсентә табырсығыс.

Әм кинәт пәрештә пелән ауаның әскәрлеге күренте, алар Алланы маҡтатылар әм ҡыцҡыртылар:

– Йуғарларта Аллаға – шөкөр, йертә игелек теләйтеген кешеләргә – тыныцлыҡ пулсын!

ЛУКА 2:8-14

Ағылы тирән кешеләр Нараситаға паш эйетеләр. Йусуп Мәрйәм пелән Мисырға ҡацатылар

Иса Петлехем тората Ирот патша уаҡытта тыуған цаҡта, Йерусалимнән көнцығыш йаҡтан ағылы тирән кешеләр килтеләр әм әйттеләр:

– Ҡайта йаңа тыуған иутейләрнең Патшасы? Пес Аның йылтысын көнцығыш йаҡтан күртек әм Аңа паш эйгәле килтек.

Ирот патша мыны эшетеп, йөрәксенеп китте. Пөтөн перенце тиний ҡесмәтцеләрне әм йаса уғытыуцыларны йыйып, алартан сураты:

– Мәсиҡ ҡайта тыуғалы тейеш?

Алар аңа әйттеләр:

– Иутейәнең Петлехем торасынта, ник тисәң пәйғәмпәр аша алай әйтелгән:

> «Син, Петлехем, Иутейәнең йере, пашҡа паш иутейәле торалартан кеце түгел. Синән Пашлыҡ цығыр, Ул Исраилнең, Минең ҡалығымның Көтөүцөсө пулыр».

Ул уаҡытта Ирот йәшереннән ағылы тирән кешеләрне цағырып, алартан йылтыс цығыуын пелеп, аларны Петлехемкә йебәреп, әйтте:

– Парың, Нарасита турынта пөтөн нимә пелең. Ҡацан аны тапсағыс, миңә ҡәбәр пиреӊ, Аңа парып мин тә пашымны эйәрем.

Төрөскә ҡарағанта, Ирот патша Нараситаны үлтергәле уйлап ҡуйған, уаҡыт үтсә Ул тәғетне алып ҡуйыуынан ҡурыҡҡан.

Ағылы тирән кешеләр патшаны тыңнап, йулға цыҡтылар. Петлехемкә йетеп, Нараситаға паш эйтеләр. Әммә төш аша Иротҡа кире ҡайтмағалы пелтеләр, үсләрнең иленә пашҡа йул пелән киттеләр. Аны пелеп, Ирот патша йәннәре көйөп, Петлехемтә әм аның тирәгентә ике йәшкәцәк пөтөн нараситаларны үлтергәле әскәрләрне йебәрте. Пы эшне ағылы тирән кешеләртән пелте. Әскәрләр Петлехемкә килеп, ҡонасыс нараситаларны үлтертеләр.

Ирот, үлтергән нараситаларның арасынта ағылы тирән кешеләр әйткән Исраилнең Патшасы пулыр, тип уйлаған. Әммә алай пулматы. Ағылы тирән кешеләр цығып киткәннәр ите, Раппинең пәрештәсе Йусупҡа төшөнә кереп, әйтте:

– Тор, Нараситаны Анынʼ инәсе пелән ал та, Мисырға йөгөр. Мин сиңә әйтмәгенцә, анта пул. Ирот Нараситаны үлтереү өцөн, Аны тапҡалы киләте.

Йусуп төн уртата тороп, Нараситаны Анынʼ инәсе пелән алып, Мисырға китте, Ирот үлгенцә, анта пулты. Алай пәйғәмпәр аша Раппинеңʼ әйткәне: «Мин Минеңʼ Паламны Мисыртан цағыртым», – тип пулты.

МАТТЕЙ 2:1-16

Исаның пала цаҡлары Насареттә

Йусуп, Мәрйәм әм Нарасита Иса Мисыртa Ирот патша үлгенцә ҡалғаннар. Ирот үлгән цаҡта, Раппинең пәрештәсе Йусупҡа тағын төшөнә керте тә әйтте:

– Тор, Нараситаны Аның инәсе пелән алып, Исраил йеренә пар, инте Нараситаны үлтергәле уйлап ҡуйғаннар.

Йусуп пәрештәнең сүсенә ҡарап ҡылты, Исраилгә килте. Иутейәтә Иротның паласы Архелай патшалыҡ ҡылыуын эшетеп, анта парғалы ҡурыҡты. Төшөнтә йаңалыҡ алып, Йусуп Калилейәгә, Насаретҡә, алтта Мәрйәм йәшәгән тораға китте.

Исаның Насареттә торғанын пес ас ҡына пеләбес. Йусуп ағац остасы пулған, әм Иса, аңа эшентә пулышып, ул үнәргә өйрәнкән. Инцилтә ас ҡына Исаның пала әм йегет цағы турынта йасылған. Әммә пы әйтеләте: «Нарасита үскән әм йәне тыңытылған, тирән ағыллыҡ алған, әм Аның пелән Алланың рәғиме пулған». Тағын: «Иса ағыллыраҡтан ағыллы пулып утырған, әм Алла әм кешеләр Аны кәнерәк сөйөп утырғаннар».

Мынта иң төрөс пулаты әйткәле, Иса Үсенең ата-инәсен тыңнаған. Инцилтә пес аның турынта уғыйбыс: «...әм аларға күнкән». Алла теләйте, палалар ата-инәләрен сөйсөннәр әм аларны тыңнасыннар. Алланың унның пер уасыйатынта әйтеләте: «Үсеңнең атаңны әм инәңне ҡөрмәт ит. Алайса синә йаҡшы пулыр әм синең өмөрөң Раппи Аллаң пиргән йертә осайыр».

МАТТЕЙ 2:19-23; ЛУКА 2:40, 50-52; ЦЫҒЫШ 20:12

Йаҡйа үәғәсләр әйтәте әм цуғынтыраты

Йаҡйа, тиний ҡесмәтце Сәкәрйәнең паласы, сәғәрәтә йәшәгән. Раппи аны пер айырым ҡесмәт өцөн: ҡалыҡка Мәсиҡнең тис килеүе турынта ҡәбәр йеткескәле әм ҡалыҡны тәүбә ҡылғалы цағырғалы өцөн әсерләгән. Йаҡйа ҡалыҡны Мәсиҡ килеүенә әсерләгәле турынта пәйғәмпәрләр Йаҡйаның тыуыуынан йөсләгән йыллар алтта йасҡаннар: «Менә, Мин Синең йөсөң йанынта пәрештәмне йебәрәм. Ул Синең алтыңта йулны әсерләп ҡуйыр». «Сәғәрәтә тауыш цығатығын: „Раппигә йул әсерләп ҡуйың, Аңа тура йул ҡылың“».

Йаҡйа тойаның йөнөнән кейемне әм күннән пилбау кейгән, асыҡ аңа саранча әм төстә йыйылған пал пулған. Ҡацан Алла Йаҡйаға Үсенең мәйелен ацҡан, Йаҡйа үәғәсләр әйтеп пашлаған. Алла аларның ҡоналарын абу итеү өцөн, ҡалыҡны тәүбә ҡылғалы әм, тәүбәләрен күргәсеп, тәрәт йоласын ҡылып, цуғынҡалы цағырған. Үсләрнең ҡоналары турынта әйткәле өцөн, кешеләр аңа пөтөн Иутейәтән әм Йерусалимнән килгәннәр, әм Йаҡйа аларны Йортанта цуғынтырған.

Ҡалыҡ анан сураған:

– Пескә нимә ҡылғалы?

Ул аларға цауап пиргән:

– Ике кейеме пулған кеше кейем пулмағанға пирсен. Асығы пулған кеше алай уҡ ҡылсын.

Йасаҡ йыйыуцылар та цуғынҡалы килтеләр әм аңа әйттеләр:

– Уғытыуцы! Пескә нимә ҡылғалы?

Йаҡйа аларға әйтте:

– Кешеләрне таламаң, йасаҡның кәрәген кенә алың артығын теймәң.

Әскәрләр тә анан сурағаннар:

– Әм пескә нимә ҡылғалы?

Ул аларға әйткән:

– Ицкемне ацыулантырмаң, алтап йала йапмаң, үсегеснең пирелгән эш ҡағы пелән риса пулың.

ИСАЙА 40:3; МАЛАХИЙӘ 3:1; МАРК 1:1-6; ЛУКА 3:2-14

Йаҡйа Иса Мәсиҡне цуғынтыраты

Ҡалыҡ Мәсиҡнең килеүен көткән, аның өцөн кәне сурағаннар:

– Йаҡйа ма төгө сүс пирелгән Мәсиҡ, Ҡотҡарыуцы?

Әммә Йаҡйа әйткән:

– Мин тәүбә пилге өцөн сыу пелән цуғынтырам. Әммә минең сыртымнан Килеүце минән көцлө; мин Аның айаҡ кейемен тә алып күтәргәле рәтле түгел. Ул сескә Иске Руҡны йебәрер әм сесне ут пелән сынар.

Ул Иса Мәсиҡ турынта әйткән.

Менә Иса цуғынҡалы өцөн, Йаҡйаға килгән. Йаҡйа Аны ошлаған, әйтеп:

– Син миңә килтең мә цуғынҡалы? Син мине тейеш цуғынтырғалы!

Әммә Иса аңа әйткән:

– Инте ҡалтыр мыны. Пескә пөтөн төрөслөкнө ҡылғалы кәрәк.

Ул уаҡытта Йаҡйа Аны пушатты. Иса цуғынып, сыутан цыҡҡанта, ауа ацылты, әм Йаҡйа Алланың Руҡын күрте. Ул Исаға кәптәр шигелле төштө. Әм ауатан өн цыҡты:

– Пы Минең сөйгән Палам, Мин Аның пелән риса.

МАТТЕЙ 3:11-17

O. STEMLER

Иса Мәсиҟнең унике уғыуцылары

Иса үсеп цыҟҟац, Насаретне ҟалтырты әм Кәпернаум тораға күцкән, ул Калилейәтә, Кеннисарет күл йанынта урнашҟан пулған. Ул уаҟытларта пы күлгә Калилейә тиңкес тип тә әйткәннәр. Менә пылай Исайаның алттан әйткән сүсләре пулып цыҟты:

«Эй, Завулонның йере әм Неппалимнең йере,
тиңкес йанынта йатҟан йултағы,
Йортан сыртынтағы
төрлө ҟалыҟлы Калилейә!

Ҟараңҟыта йөрөгән ҟалыҟ
оло йарыҟны күргән,
үлеү күләгә илтә йәшәйтегеннәргә
йарыҟ йанып цыҟҟан».

Ул уаҟыттан Иса үәғәсләр әйтеп йөрөй пашлаты, әйткән:

– Тәүбә ҟылың, ник тисәң Ауаның Патшалығы йетеп киләте.

Аның суңынан төрлө йаҟтан кән кеше йөрөтөләр, әм Ул аларны уғытҟан, аурыуларны төсәткән.

Антрей үсенең Симон әкәсе пелән (аны Петр тә тип әйткәннәр) Калилейә тиңкестә палыҟ ошлағаннар. Иса аларны күреп, аларға әйткән:

– Минең суңынан парың, әм Мин сесне кеше ошлауцылар ҟылырым.

Пы пелтерәте, Ул аларны, эшетеүцеләр төрөслөкнө пелсеннәр өцөн, Масайыцлы Ҟәбәрне эшеткәле йебәрер. Үсләрнең палыҟ ауларын ҟалтырып, Антрей пелән Петр Иса суңынан киттеләр. Иса йаңҟары китеп, кимәтә әкә-енеләре Йаҟуп пелән Иоан аларның аталары Себетай пелән ау төсәтеп торғаннар, күреп йебәрте. Иса аларны цағырты, әм алар үсләрнең аталарын, кимәләрен ҟалтырып, Аның суңынан атлап киттеләр. Алай уҟ пашҟа уғыуцылар, Иса аларны цағырғаннан суң, ул уҟ Аның суңынан атлап киттеләр. Иса аларға аурыуларны төсәткәле әм чин-пәреләрне ҟыуғалы көц пирте.

Иса алай Үсенә унике уғыуцыларны сайлап алты, алар Аның пелән кел кенә пулыр өцөн, аларны пашҟалартан айырып уғыт-

ҡан. Менә пы уғыуцыларның исемнәре: Симон, Антрей, Иоан, Йаҡуп, Пилип, Бартоломей, Маттей, Тома, Алпейнең улы Йаҡуп, Таттей, Симон Кананит әм сунҡарак Исаны сатҡан Иута Искариот. Пөтөн уғыуцылар тик кешеләр пулған, әммә Алла аларға пәғет пиргән, әммә Алла аларға Алла Паласының, Иса Мәсиҡнең туслары әм уғыуцылары пулғалы пәғетне пиргән.

МАТТЕЙ 4:12-22; МАРК 3:14-19

Таутағы үәғәс: кем цыннап пәғетле

Иса ҡалыҡны күреп, тауға күтәрелте. Ул кешеләргә пы таута кәпләгән үәғәсне Таутағы үәғәс тип әйтәтеләр. Алла Үсенең ҡалығына Пороңҡо Уасыйат уаҡытта Ун Уасыйат пирелгән шигелле, Таутағы үәғәстә кешенең тормош әтәтләре әйтеләте әм ул Алла Патшалығына йул күрсәтәте.

Уғыуцылар әм ҡалыҡ Иса йанына утырып ҡуйған цаҡларынта, Ул аларны үрәтеп пашлаты:

– Руҡы йаҡтан йарлылар пәғетле, ник тисәң Күкләр Патшалығы аларныңкы.

Сыҡтағаннар пәғетле, – аларға күңелне күтәрерләр.

Йыуашлар пәғетле, – алар йерне мерәс итеп алырлар.

Төрөслөккә ацыҡканнар әм сыусағаннар пәғетле, – алар туйырлар.

Рәғимне-шәпҡәтлеләр пәғетле, – аларға шәпҡәт күрсәтерләр.

Саф күңелллеләр пәғетле, – алар Алланы күрерләр.

Кешеләрне пер пере пелән татыу иткәннәр пәғетле, – аларны Алланың палалары тип әйтерләр.

Төрөслөк өцөн ҡыуылғаннар пәғетле, – Күкләр Патшалығы аларныңкы.

Сесне йаманнасалар, ҡыусалар, Минең өцөн йалғаннан сүкеләсәләр, сес пәғетле. Масайың та шатланың, – күкләртә сур пүләк алырсығыс. Сестән алтта пәйғәмпәрләрне алай уҡ ҡыуғаннар.

Сес – йернең тосо. Тосноң ҡыуаты пөтсә, аны ницек тосло ҡылырсың? Ул ицнимәгә йарамайты, кеше аны таптап йөрөсөн өцөн, аны ташлағалы ҡына пулаты.

Сес – тонйаның йарығы. Тауның йуғарынта торған тора йәшеренәлмәйте. Шәмне йаҡтырсалар, аны сауыт астыға түгел, шәмнеккә утысатылар, әм ул өйтә пөтөн кешегә йарыҡ итәте. Сеснең йарығығыс кешеләр алтынта йансын, алар сеснең йаҡшы эшләрегесне күрсеннәр тә, сеснең Күктәге Атағысны шөкөр итсеннәр.

МАТТЕЙ 5:1-16

Таутағы үәғәс: сөйөү әм тоға турынта

Сес анан алтта әйтелгәнне эшеткән мә: «Күс өцөн күс әм теш өцөн теш». Әм Мин сескә әйтәм: йаманҡа ҡаршы пулма. Кем сиңә уң пит йаңағыңа суҡса, аңа сул йаңағыңны та пир суҡҡалы. Кем синең пелән сутлашҡысы әм синең көйләгеңне алғысы килсә, өстө кейемеңне тә аңа пир. Кем сине пер мың атлам атлағалы ҡыстаса, аның пелән ике мың атлам атла. Синән сураған кешегә пир, синән әцәткә алғаннан та ҡацма.

Сес анан алтта әйтелгәнне эшеткән мә: «Үсеңнең йаҡыныңны сөй әм үсеңнең тошманыңны сөймә». Әммә Мин сескә әйтәм: үсегеснең тошманнарығысны сөйөң, сесне ҡарғаганнар өцөн тыуа ҡылың, сесне сөймәйтегеннәргә йаҡшылыҡ ҡылың әм сесне ацыулантырғаннарға та, сесне ҡыуып парыуцыларға тыуа ҡылың – әм Күктәге Атағысның палалары пулырсығыс. Ул Үсенең ҡойашына йаманнарның та, йаҡшыларның та паш түбәләрентә цыҡҡалы пойораты, төрөс пулғаннарға та, төрөс пулмағаннарға та йебәрәте. Сесне сөйгәннәрне сөйсәгес, сескә пүләк пулыр ма? Йасаҡ йыйыуцылар алай уҡ ҡылмайтылар ма? Әм сес үсегеснең әкә-энеләрегескә кенә йаҡшылашсағыс, сес үсенә пер пашҡа нимә ҡыласығыс? Аллаға эшәнмәйтеген кешеләр алай ҡылмайтылар ма? Алай итеп, Күктәге Атағыс шигелле, сес тә алай уҡ йаман сыйбатсыс пулың.

Алла эшен кешенең күс алтынта ҡылмаң, алай пулса, сескә Күктәге Атағыстан пүләк пулмас. Сатаҡа пирсәгес, аларны шөкөр итеү өцөн, синагогаларта әм урамнарта үсеңнең алтыңта сорнап йөрөмәң, ике йөслө кешеләр шигелле ҡылмаң. Төрөснө әйтәм, алар үсләрнең пүләкләрен алатылар. Син тә, сатаҡа пирсәң, сул ҡулың пелмәсен, уң ҡулың ҡылғанын сул ҡулың пелмәсен, синең сатаҡаң йәшереннән пулсын. Әм йәшеренне күрәтеген Атаң сиңә ацыҡтан пирәр.

Тыуа ҡылсаң та, ике йөслө кешеләр шигелле, пулма. Алар, кешеләр аларны күрсәтер өцөн, синагогалар та урамның мөйөшләрентә туҡталып тыуа ҡылатылар. Төрөснө әйтәм, алар үсләрнең пүләкләрен алып алатылар. Син ҡуй, тыуа ҡылсаң, үсеңнең пүлмәңә кер тә, ишекне йабып, үсеңнең йәшертен пул-

ған Атаңа тыуа ҡыл. Әм йәшеренне күргән Атаң синә ацыҡтан пирәр.

Әм тыуа ҡылсағыс, Аллаға эшәнмәгән кешеләр шигелле, кәнне әйтмәң. Алар күп сүслектә аларны эшетерләр тип, уйлайтылар. Алар шигелле пулмаң, ник тисәң сеснең Атағыс, Анан сес сурамаған алтта, сескә нимә кәрәген пеләте. Тыуа пылай ҡылың:

МАТТЕЙ 5:38–6:13

Атабыс

Күктәге Атабыс,
Синең Исемең пөтөн нимәтән олораҡ пулсын!
Синең патшалығың килсен!
Күктә шигелле, йертә тә пөтөн нимә
Синең теләгеңцә пулсын.
Пөгөн пескә пы көнкә кәрәкле икмәкне пир.
Пес пашҡаларның ҡоналарын онотҡан шигелле,
Син тә песнең ҡоналарыбысны онот.
Пескә йултан цыҡҡалы пирмә, йаманнан та саҡла.
Әм Патшалыҡ, әм көц, әм шөкөр мәңке Синеңке!
Әмин.

Йаирнең ҡысы үлеүтән тере тораты

Иса Калилейә тиңкеснең пуйынта төрлө йаҡлартан Аңа килгән ҡалыҡны уғытҡан. Синагоганың турәләрнең пере Йаир, Исаға парып, аның айаҡларына йығылып, Анан сураған:

– Минең ҡысым үлеп параты. Ул тере ҡалыу өцөн, аңа парып, ҡулыңны сал.

Иса аның пелән китте. Кән ҡалыҡ Аның суңынан йөрөгән, Аны төрлө йаҡтан ҡысҡан.

Пер ҡатын унике йыл ҡан түгеп аурыған. Ул төрлө тәбипләртән кән күргән, алай пулса та, төсәлә алмаған. Ул Иса турынта эшеткән, ҡалыҡның арасынан цығып, Исаға сырт йағынан парып, Аның кейеменә ицкем күрмәс цаҡта тейгән. Ҡатын уйлаған: «Аның кейеменә цаҡ ҡына тейсәм тә, мин төсәлерем». Әм ул уаҡытта ул аурыуынан төсәлгәнен сисеп ҡуйты.

Иса Үсенең көцө цыҡҡанын сисеп ҡуйты та, ҡалыҡҡа айланып, сураты:

– Кем Минең кейемемә тейте?

Уғыуцылар ник Ул алай сурайты, аңнамағаннар та, ҡалыҡ Аны төрлө йаҡтан ҡысатылар, тип әйткәннәр. Әммә Иса күсләре пелән, кем пыны ҡылған, эстәгән. Ҡатын, аның пелән нимә пулыуын, пелеп, серләп әм ҡурғып, Аның йанына парып, айаҡларына йығылып, Аңа төрөсөн әйткән. Иса аңа әйткән:

– Синең эшәнеүең сине ҡотҡарған. Тыныц пелән атла әм синең аурыуыңнан төсәл.

Ул пыны әле әйткән цаҡта, синагога түрәсенә килеп, әйткәннәр:

– Синең ҡысың үлте. Нимәгә Уғытыуцыны ҡамацаулағалы?

Әммә Иса аларның сүсләрен эшетеп, Йаиргә әйткән:

– Ҡурыҡма, эшән кенә.

Йаирнең өйөнә кереп, Иса сыҡташатығын, үгерәтеген туғаннарын күргән. Иса аларға әйткән:

– Ник сес аптыранасығыс? Ник сыҡтайсығыс? Ҡыс үлмәгән, ул йоҡлайты.

Әм Анан көлгәннәр. Әммә Иса Петрне, Йаҡупны, Иоанны әм үлгән ҡысның инә-атасын алып, ул йатҡан пүлмәгә кергән. Аның йанына парып, ҡулын алып, әйткән:

– Ҡыс, сиңә әйтәм: тор!

Ҡыс ул уҡ уаҡытта торған та, атлап китте. Пы ачапны күргән кешеләрнең тың исләре китте.

МАРК 5:21-42

Иса пиш мың кешене туйтыраты

Пер уаҡыт Иса уғыуцылар пелән Калилейә тиңкеснең икенце йағына, Тиберийәтә йанына парған. Анық суңынан кән ҡалыҡ йөрөгән, ник тисәң алар Анық аурыуларны төсәлтергәнен әм ачаплар ҡылыуын күргәннәр.

Иса тауға цыҡҡан әм анта Үсенең уғыуцылары пелән пулған. Иутейләрнең пайрамы Песах йетеп килгән. Иса, Аңа кән кеше килеүен күреп, Пилипҡә әйткән:

– Аларны ашантырыу өцөн, пескә ҡайта икмәк сатып алғалы?

Ул аны сынау өцөн, мыны әйткән, әм Үсе нимә ҡылғысы килеүен пелеп ҡуйған.

Пилип Аңа әйткән:

– Әрбер кешегә пырас пулса та, икмәк өләшеү өцөн, ике йөс тинар* аҡца та тулмас.

Анық уғыуцысы Антрей, Петр Симонның энесе, Аңа әйтте:

– Мынта пер паланың пиш ашлыҡтан пешерелгән арпа икмәкләре әм ике палығы пар, әммә ул ҡәтәр кешегә пы нимә?

Иса әйтте:

– Кешеләргә йатҡалы пойороң.

Ул урынта кән үлән пулған. Пөтөнөләре йатҡаннар. Алар пиш мыңкә йаҡын кеше пулған.

Иса икмәкләрне алып, рәҡмәтләр әйтеп, палыҡларны, кемкә ниғәтәр кәрәген, йатҡаннарға өләшкән. Ҡацан пөтөнөләре туйған, Ул Үсенең уғыуцыларына әйткән:

– Ицнимә йуғалмасы өцөн, ҡалған кисәкләрне йыйың.

Алар йыйғаннар әм пиш икмәктән ҡалған кисәкләрнен үнике тубал тултырғаннар.

Иса ҡылған ачапны күргән кешеләр әйткәннәр:

– Пы цын тонйаға тейеш килгәле пулған Төгө Пәйғәмпәр.

ИОАН 6:3-14

---

* *Тинар – римлеләрнең уаҡ аҡца, ул уаҡытта ул Исраилтә йөрөгән. Пер тинарға пер көнтә йаллап алған ҡесмәтцегә түләү пулған.*

Иса Муса әм Илйас пелән кәпләшәте

Иса пергә Петрне, Йаꞌкупны әм Иоанны алып пейек тауға күтәрелтеләр. Ул тыуа ꞌкылған цаꞌкта, уғыуцылар күртеләр, ницек Аның йоласы пашꞌкарты: пите, ꞌкойаш шигелле, йарыꞌк пулып цыꞌкты, кейеме, йаꞌкты шигелле, аꞌк пулып цыꞌкты. Муса әм Илйас пәйғәмпәр намусына килеп, Иса пелән кәпләштеләр. Петр ис китеп, Исаға әйтте:

– Раппи! Пескә мынта йаꞌкшы пулғалы. Син теләсәң, цыбыꞌклартан өц шалаш йасайбыс: Сиңә, Мусаға, Илйасꞌка.

Ул сүсләрне әйтеп пөтмәгән, аꞌк полот аларны ꞌкамап алған, әм полоттан тауыш цыꞌккан:

– Пы Минең сөйгән Палам, Анта Минең йаꞌкшы мәйелем. Аны тыңнаң.

Пы тауышны эшеткәц, уғыуцылар ꞌкурғып, йергә йөстүмән төштөләр. Әммә Иса аларның йанына парып, тейеп, әйтте:

– Тороң, ꞌкурыꞌкмаң.

Алар күсләрен ацып, Исатан пашꞌка ицкемне күрмәтеләр. Алар пелән таутан төшөп, Иса аларға әйтте:

– Әле Кеше Пала үлеүтән терелмәгәнцә, ицкемкә күргән нимәләрне кәпләмәң.

МАТТЕЙ 17:1-9; ЛУКА 9:28-36

Рәғимне-шәпҡәтле Самарийә кешесе турынта мәсәл

Пер Йаса уғытыуцы Исаны ҡысыҡтырып, сураты:

– Уғытыуцы, мәңкелек өмөрнө мерәс итеп алыу өцөн, нимә миңә ҡылғалы?

Иса аңа әйтте:

– Нимә тип Йасата йасылған?

Йаса уғытыуцы әйтте:

– Раппи Аллаңны пөтөн йөрәгең пелән, пөтөн йәнең пелән, пөтөн көцөң пелән, пөтөн исең пелән сөй, әм үсеңнең йаҡынны, үсеңне шигелле сөй.

Иса аңа әйтте:

– Син төрөс цауап пиргән. Алай ҡыл әм йәшәрсең.

Әммә төгө, үсен аҡлау өцөн, Исаға әйтте:

– Ә кем минең йыуыҡ кешем?

Иса аңа мәсәл аша цауап пирте:

– Пер кеше Йерусалимнән Йерикон тораға китеп парғанта, талауцыларның ҡулына эләккән. Алар аның кейемен цицеп, аны йара итеп, үлем ҡәлтә ҡалтырып киткән. Пер тиний ҡесмәтце ул йул пелән парған, аны күреп, усып киткән. Алай уҡ Алла Йортоноң ҡесмәткәре ул төпкә йеткәц, ул кешене күреп, туҡталмайын усып киткән.

Пер Самарийә ҡалыҡ кешесе усып парғанта, ул кешене күреп, айап йанына килгән. Аның йараларын араҡ пелән йыуып, сәйтүнә май пелән сөртөп пәйләгән. Анан суң ишәгенә утысып, ҡунаҡҡанаға алып килгән тә, аны ҡараған. Ә икенце көнөнә йулға цыҡҡанта, ҡунаҡкана ҡуцасына аҡца цығарып пиргән тә: «Пы кешене ҡарап тор, артыҡ ошланҡан аҡцаңны мин кире йулта түләрем», – әйткән.

Иса мәсәлне кәпләп пөткәц, Йаса уғытыуцытан сураты:

– Өц кешетән кем сарар тейгән талауцылартан кешегә йыуыҡ пулты?

Йаса уғытыуцы әйтте:

– Ул кеше, кем аңа рәғимне-шәпҡәтле пулты.

Иса ул уаҡытта аңа әйтте:

– Пар, син тә алай ҡыл.

ЛУКА 10:25-37

Йуғалған ҡуй турынта мәсәл

Пөтөн йасаҡ йыйыуцылар әм ҡоналы кешеләр Исаны тыңнағалы килгәннәр. Әммә парисәйләр тә, Йаса уғытыуцылар та сарланып, әйткәннәр:

– Ул ҡоналы кешеләрне ҡаршы алаты, алар пелән ашанаты та.

Әммә Иса аларға пашҡа мынтайын мәсәлне кәпләте:

– Перегеснең йөс ҡуйы пулып, аларның пересе йуғалса, ул туҡсан туғысын көтөүлектә ҡалтырып, йуғалған перәүен тапҡынца эстәмәс мә? Ә инте тапҡац, масайып, аны иңсәсенә салыр, өйөнә ҡайтҡац, тусларын, күршеләрен цағырып, аларға әйтер: «Минең пелән шатланың! Мин йуғалған ҡуйымны таптым!»

Сескә төрөснө әйтәм, тәүбә иткән ҡоналы пер кеше өцөн күктә тә шатлыҡ олораҡ пулыр туҡсан туғыс мумин кешетән, кемкә тәүбә иткәле кәрәкмәйте.

ЛУКА 15:3-7

Төрөс йултан цығып киткән пала турынта мәсәл

Иса тағын пер мәсәлне кәпләте:

– Пер кешенең ике паласы пулған. Кецесе атасына әйткән: «Әткә! Мерәснең миңә тейешле өлөшөн пүлеп пир». Атасы мерәсне палаларына пүлеп пиргән.

Пер ницә көн үткәц, кеце пала үс өлөшөн алып, алыс илгә киткән тә, анта ул өлөшөн сатып, асҡанныҡҡа пирелеп, пайлығын йуҡҡа тустырған. Пөтөн нәрсәсен ошланып ҡуйған суң, ул илгә ҡаты ацлыҡ килгән, аңа йуҡцылыҡ йеткән. Ул илнең пер кешесенә килгән, әм ул аны үсенең ҡырасына цуцҡа көткәле йебәргән. Ул цуцҡаларның ашағаннарына та риса пулған, ә аңа анысын та ицнимә пирмәгәннәр.

Ул ағылына килеп: «Әткәмнең өйөнтә йалцыларға икмәк туйғынца пар, ә мин ацлыҡтан үлеп парам. Торайым, минең атама парып, аңа әйтәйем: „Әткәү, мин күктәге Алла йанынта та, синең йанынта та ҡона ҡылтым. Инте синең палаң тип аталғалы рәтле түгел мин, мине йалцы итеп эшкә ал“». Әм ул атасына ҡайтҡан.

Әле ул алыста пулған, атасы аны күреп ҡуйған, аны тың шәлләп, ҡаршысына йөгөрөп парып, ҡоцаҡлап, үбеп алған. Паласы аңа әйткән: «Әткәү, мин күктәге Алла йанынта, синең йанынта та ҡона ҡылтым. Инте синең палаң тип аталғалы рәтле түгел мин». Атасы үсенең ҡолларына әйтте: «Иң йаҡшы кейемнәр алып килең тә, аны кейентерең, пармағына йөсөк кейгесең, айаҡларына айаҡ кейем кейтерең. Симертелгән перәй пысауны алып килең тә, суйың – ашарыбыс та, күңел ацырбыс! Минең палам үлгән ите – инте терелте, йуғалған ите – инте табылты».

Оло пала пы уаҡытта ҡырата пулған. Ҡайтышлай, өйөнә йыуыҡ килгәнтә, йыр та, масайыц тауышлары эшеткән. Ҡесмәтцеләрнең пересен цағырып, нимә пулыуын сураған. Ҡесмәтце аңа әйткән: «Синең энең тере, сау-сәләмәт килеүе өцөн, атаң симертелгән пысауны суйтырты». Оло паланың йәне көйтө, өйгә кергесе килмәгән. Атасы аңа цығып, цағырған. Әммә ул әткәсенә әйткән: «Мин сиңә ницә йыллар ҡесмәт итәм, синең пойорғанықны мин ҡылған, тусларым пеләп күңел ацҡалы пер мәртәбә син кәцә паланы та пирмәгән. Ә палаң пөтөн пайлы-

ғыңны уйнаш ҡатыннар пелән пөтөрөп ҡайтҡац, син симертелгән пысауны суйтың».

Атасы аңа әйткән: «Палам! Син әруаҡыт йанымта, минең пар нимәм – синеңке. Энең үлгән ите – инте терелте, йуғалған ите – инте табылты. Аның өцөн пес масайғалы тейеш».

ЛУКА 15:11-32

Суғырның төсәлеүе

Иса Йерикон тораға килгән. Аның пелән әруаҡыт кән кеше йөрөгән. Ул Йериконнан цығып килгән цаҡта, йул төптә суғыр теләнце утырған. Аның исеме Бартимей пулған. Ул Исаның ачаплар ҡылыуы турынта кән эшеткән. Исаның усып парыуын эшетеп, суғыр ҡыцҡырып йебәргән:

– Иса, Таутның паласы! Мине шәллә!

Кәне Бартимейне тыныц пулғалы ҡыстаған, ә ул анан тыңыраҡ ҡыцҡырған:

– Таутның паласы! Мине шәллә!

Иса туҡталып, аны цағырғалы пойорто. Пер ницә кеше суғыр йанына парып, әйттеләр:

– Ҡурыҡма, тор, Ул сине цағыраты.

Бартимей торто, үсенең өстөсөнән өсткө кейемен цицеп ташлаты, Иса йанына парты. Иса анан сураты:

– Син Минән нимә сурайсың?

Суғыр әйтте:

– Уғытыуцы! Мин күргәле киләм.

Иса аңа әйтте:

– Пар, Синең эшәнеүең сине төсәтте.

Бартимей ҡәсер уҡ күреп пашлаты, Алланы шөкөр итеп, Иса суңынан китте.

МАРК 10:46-52; ЛУКА 18:35-43

Перенце әм иң оло уасыйат

Пер уаҡыт Исаға пер Йаса уғытыуцы килте. Исатан ул сұраты:

– Уғытыуцы! Йасата нинтәйен уасыйат иң олосо?

Иса аңа:

– «Раппи Аллаңны пөтөн йөрәгең пелән, пөтөн йәнең пелән, пөтөн ағылың пелән сөй». Пы перенце, иң оло уасыйат. Икенцесе аңа ошашлы: «Үсеңне йаратҡан шигелле, йаҡыныңны алай уҡ сөй». Пы ике уасыйатларта Йаса әм пәйғәмпәрләрнең йасмалары торатылар.

МАТТЕЙ 22:36-40

Иса Лазарны терелтерәте

Битанийәтә, Йерусалим йанынта, Лазар әм аның ике әбә-сеңнеләре Марпа пелән Мәрйәм йәшәгәннәр. Алар Исаның туслары пулған. Пер уаҡыт Иса Үсенең уғыуцылары пелән ышыҡ йертә пулғанта, Ул ҡайғы ҡәбәр алған. Лазарның әбә-сеңнеләре Аңа әйткәле йебәргәннәр:

– Раппи! Син йаратҡан энебес аурып киткән.

Иса аны эшетеп:

– Пы аурыу үлемкә түгел, әммә Алланың шөкөрөнә, аның аша Алланың Паласы намус алсын, – әйткән.

Ул пы йертә үсенең уғыуцылары пелән әле ике көн пулған, анан суң, Лазарның үлеүен пелеп, Битанийәгә киткән.

Кән иутейләр әбә-сеңнеләренә килеп, аларны үлгән энесе ҡайғытан күңелне күтәргәннәр. Марфа Исаны күреп:

– Раппи! Син мынта пулсаң ите, минең энем үлмәс ите. Алай пулса та, мин пеләм, Син Аллатан нимә кенә сурасаң, Алла Сиңә пирәр, – тигән.

Иса әйтте:

– Синең энең терелер. Мин кешеләрне терелтерәм әм өмөр пирәм. Миңә эшәнәтеген кеше үлсә тә, терелер. Әм әркем йәшәйтеген әм Миңә эшәнәтеген кеше ицкацан үлмәс. Мыңа эшәнәсең мә?

Марфа:

– Әйе, Раппим! Син Мәсиҡ, пы тонйаға киләтеген Алланың Паласы пулғанына эшәнәм.

Анан суң ул парып, Мәрйәм сеңнесен цағырты. Иса сыҡтайтығын Мәрйәмне, аның пелән килгән сыҡтайтығын иутейләрне күреп, ҡайғылы йәне пелән әйтте:

– Сес аны ҡайта салтығыс?

Аңа әйттеләр:

– Раппи! Пар, ҡарап паҡ.

Иса Лазарны йатҡысҡан тау тишегенә парты. Ул тау тишегенең керешенән ташны алып ташлағалы пойорто. Марфа, Лазар түрт көн табытта пулыуын әйтте. Иса:

– Эшәнсәң, Алланың намусын күрерсең тип, Мин сиңә әйтмәгән мә? – әйтте.

Кешеләр ташны алып ташлаған суңынан, Иса күсләрен ауаға күтәреп:

– Ата! Син Мине эшеткән өцөн, Синә рәкмәт! Мин пелгән, Син Мине әруаҡыт эшеткәнеңне Мин пеләм, әммә аны мында торған ҡалыҡ өцөн, әйттем, алар Син Мине йебәргән тип, эшәнсеннәр, – тите. Мыны әйтеп, Ул тың тауыш пелән ҡыцҡырты: – Лазар! Цыҡ!

Үлгән кеше, ҡуллары-айаҡлары кәбеннек паулар пелән пәйләнкән, цыҡты.

Кән иутейләр пы ачапны күреп, Аңа эшәнеп пашлатылар. Парисәйләр әм перенце тиний ҡесмәтцеләр пы уаҡыттан Исаны үлтергәле уйлап ҡуйтылар.

ИОАН 11:1-50, 53

Йәшерен кицке аш

Песах пайрам йеткәц, Иса Йерусалимкә Петр пелән Иоанны йебәреп, аларға әйткән:

– Парып, Песах сыйын әсерләң.

Алар Анан суратылар:

– Ҡайта әсерләйәк?

Иса әйтте:

– Тораға кергәнтә, сескә цүлмәктә сыу алып парған кеше оцорашыр. Ул кергән өйгә парың та, өйнөң ҡуцасына әйтең: «Уғытыуцы сураты, Ул уғыуцылары пелән Песах ашамнығын ашағалы ҡайта пулаты?» Ул сескә оло пүлмәне күргәсер – анта әсерләң.

Уғыуцылар парып, Иса аларға әйткәнен таптылар та, Песах ашамнығын йасатылар.

Уаҡыт йеткәц, Иса унике уғыуцылары пелән ашанҡалы пашлатылар. Ул аларға әйтте:

– Мин сеснең пелән пы Песах ашамнығын асапларым алтынта ашағалы килгән итем! Сескә әйтәм, әле Песах ашы Алланың Патшалығынта ҡылынмаса, Мин аны ашамам.*

Цынайаҡны алып, рәҡмәтләрне пелтереп, Иса әйтте:

– Алың, аны пөтөнөгөскә пүлең. Мин сескә әйтәм, әле Алланың Патшалығы килмәсә, Мин өсөм ағацтан эцмәм.*

Иса икмәкне алып, рәҡмәтләр әйтте. Икмәкне сынтырып, аны мынтайын сүсләр пелән уғыуцыларына пирте:

– Пы Минең Тәнем, ул сеснең өцөн пиреләте. Мине искә алып, мыны ҡылың.

Алай уҡ ашамныҡтан суң аларға цынайаҡны пиреп, әйтте:

– Пы цынайаҡта – Минең ҡаным, Йаңа Уасыйат ҡоролоу пулыр өцөн, Мин аны сеснең өцөн түгәм.

ЛУКА 22:8-20

---

* *Йә: «Икенцетә Мин Песах ашны ашарым ул уаҡытта, ҡацан ул Алланың Патшалығынта пулыр».*

* *Йә: «Икенцетә Мин өсөм орлоҡтан ул уаҡытта эцерем, ҡацан Алланың Патшалығы килер».*

Иса Кетсиманийәтә тыуа ҡылаты

Ул уҡ төнтә, киц ашау суңынан, Иса унпер уғыуцылары пелән Йерусалимнән цыҡты та, Кетсиманийә тигән йергә килте. Иса уғыуцылары пелән паҡцаға керте, аларға әйтте:

– Мынта ҡалып тороң, ә Мин әле анта парып, тыуа ҡылырым.

Иса Петрне, Йаҡупны әм Иоанны пергә алты. Ул ҡайғырып, йөрәксеп китте, аларға әйтте:

– Минең йәнем үлгәнцә ҡайғыраты. Минең пелән пулып, йоҡламайын тороң.

Алартан ҡағылып, Ул тубығына төшөп, тыуа ҡылты:

– Атам! Теләсәң, пы цынайаҡны, пы күрәцәкләрне Минән ал! Әммә Минең мәйелем түгел, Синеңке пулсын.

Күктән Аңа пәрештә төшөп, Аны тыңытҡан. Эценән көрәшеп, Ул тырышып тыуа ҡылған, әм Аның тире ҡан тамцылары шигелле йергә төшкән.

Ул уғыуцыларына йоҡлаған уаҡытларынта кире килгән, аларны уйатып, әйткән:

– Сес пер сәғәт тә Минең пелән уйанып утыралматығыс. Уйанып, ҡонаға өнтәүтән ҡағылып, тыуа ҡылың. Йән көр, әммә тән көцсөс.

Алартан ҡағылып, Ул тағын тыуа ҡылты:

– Атам! Миңә пы цынайаҡтан, пы күрәцәкләртән ҡотҡарылғалы йарамаса, Син нимә теләсәң, алай уҡ пулсын.

Мәсиҡ цынайаҡ турынта әйткәнтә, ҡоналарыбыс өцөн күрәцәкләре турынта әйткән.

МАТТЕЙ 26:36-44; ЛУКА 22:39-46

Исаны ҡулға алатылар

Иса өц мәртәбә уғыуцыларына парған, әр уаҡыт алар йоҡлап йатҡан. Өцөнцөгә килеп, Ул аларға әйткән:

– Сес әле тә йоҡлайсығыс ма? Сәғәт йетеп ҡуйты, Кеше Паласы ҡоналы кешеләрнең ҡулына пиреләте. Тороң, киттек: Мине сатыуцы йетеп ҡуйған.

Ул мыны әйткән уаҡытта, Иута, унике уғыуцыларның пере, килеп цыҡты. Ул Исаны утыс көмөш аҡцаға паш тиний ҡесмәтцеләргә сатҡалы күнкән ите. Иута пелән кән әскәрләр, парисәйләртән әм паш тиний ҡесмәтцеләртән кән кешеләр, йарытҡыцлар, ҡылыцлар әм сөңкөләр пелән килтеләр. Сатҡан кеше Иута аларға пилге пиреп, әйтте:

– Мин кемне үбеп алсам, Ул пулаты, Аны алың.

Ул Исаға килеп парты та:

– Уғытыуцы, Мин Сиңә сәләм әйтәм! – әйтеп, Аны үбеп алты. Иса аңа әйтте:

– Тусым, син нимә өцөн килтең? Кеше Паласын үбеп сатасың ма?

Анан суң Иса Иута пелән килгән әскәрләргә әйтте:

– Сес кемне эстәйсегес?

Алар:

– Насаретле Исаны.

Раппи аларға әйтте:

– Пы Мин.

Мыны эшетеп, алар кире ҡағылып, йергә төштөләр. Иса аларға:

– Мине алыу өцөн, сес талауцыға шигелле, ҡылыцлар әм сөңкөләр пелән цыҡтығыс. Мин әр көн Алла Йортонта уғытып, сеснең пелән пергә утырған, ә сес Мине тотоп алғалы пулматығыс. Әммә инте сеснең уаҡытығыс, ҡараңҡы ҡөкөмәте.

Әскәрләр Исаны алып, Аны паш тиний ҡесмәтценең өйөнә алып партылар, ә уғыуцылар Аны ҡалтырып, ҡацтылар.

МАТТЕЙ 26:45-49, 56-57; ЛУКА 22:45-54; ИОАН 18:1-12

Иса Пилат йанынта

Иртәгесен пөтөн паш тиний ҡесмәтцеләр тә, оло йәшле ирләр тә йыйылышып, Исаны үлтергәле уйлап ҡуйтылар. Алар Аның ҡулларын пәйләп, Понтий Пилатҡа, Иутейәнең римле ил пашлығына, алып партылар. Исаны сатҡан Иута мыны күреп, үгенкән тә, утыс көмөш аҡцаны паш тиний ҡесмәтцеләргә тә оло йәшле ирләргә кире пиргән. Ул әйткән:

– Мин ҡәйепсес ҡанны сатып, ҡона ҡылтым.

Көмөш аҡцаларны Алланың Йортонта ташлап, ул китте тә, асылып ҡуйты.

Исаны алып килгән иутейләр ҡара йағыутан ҡурғып, преторийгә, римле Пилатның өйөнә, кермәтеләр. Пилат аларға үсе цыҡты әм әйтте:

– Пы Кешене сес нимә өцөн ҡәйепләйсегес?

Алар аңа цауап пиртеләр:

– Ул йауыс кеше пулмаса ите, пес Аны сиңә пирмәс итек.

Аны ҡәйепләп пашлатылар:

– Ул песнең ҡалығыбыста талаш тараткан тип уйлайбыс, Үсен Мәсиҡ Патша тип йөрөгән, римле патшаға йасаҡ түләгәле пойормаған.

Пилат тағын та өйөнә кергән, Исаны цағырып, Аңа әйткән:

– Син иутейләрнең Патшасы ма?

Иса:

– Минең Патшалығым пы тонйатан түгел. Патшалығым пы тонйатан пулса ите, ҡесмәтцеләрем Минең өцөн торор ителәр.

Пилат Аңа әйтте:

– Син Патша ма?

Иса:

– Мин тыуған та, тонйаға килгән, төрөслөктән пулған әр кеше Минең тауышымны эшетәте.

Пилат Анан сураты:

– Төрөслөк ул нимә?

Ул уаҡытта Калилейәтә Ирот патшалыҡ ҡылған, әм ул көннәртә ул Йерусалимтә пулған. Иса Калилейәтән пулғанын пелеп, Пилат Исаны Иротҡа йебәргән. Ирот Исаға кән сураулар пиргән, әммә Иса аңа ицнимә әйтмәгән. Паш тиний ҡесмәтцеләр тә, Йаса уғытыуцылар та Аңа кән ҡәйепләү иткәннәр. Ирот үсенең әскәрләре пелән, Исаны төшөрөп, Анан масҡара ҡылып, Аңа патша кейемнәр кейгескән, кире Пилатҡа йебәргән. Ул көнө Пилат пелән Ирот туслар пултылар, анан алтта алар пер пере пелән тошман пулған ите.

Пилат паш тиний ҡесмәтцеләрне, түрәләрне әм ҡалыҡны цаҡырып, аларға әйтте:

– Сес миңә Пы Кешене, ҡалыҡны посоуцо тип, алып килгән. Әммә мин Аңа ҡаршы ҡәйепләүләрегесне сеснең йаныҡыста ҡарап, перен цын пулғанын тапматым.

Әтәт пуйынца, Пилат пайрамҡа ҡарап, пер утыратыҡын йенәйәтцене пушатҡалы тип уйлаған. Ул Исаны пушатҡысы килгән ите, әммә ҡалыҡ ҡыцҡыртылар:

– Аңа үлем! Пескә Вараббаны пушат.

Төгө Варабба төрмәгә тората пулған тәртипсеслек әм үлтереү өцөн утысылған ите. Пилат, Исаны пушатҡысы килеп, тағын тауышын күтәргән, әммә алар ҡыцҡырғаннар:

– Аны ҡатаҡла, Аны ҡатаҡла!

Аларның ҡыцҡырыҡы Пилатныңҡы тауышынан тыңыраҡ пулған.

МАТТЕЙ 27:1-4; ЛУКА 23:2, 7-23; ИОАН 18:28-30, 33-38

Иса Үсенең ҡацысын йөкләйте

Пилат Исаны ҡарауылға алтырғалы пойорто та, Аны туҡмағалы әйтте. Әскәрләр, тегәнәктән Аның пашына түңәрәкне салып, Аңа цийәрән кейемнәр кейгесеп:

– Иутейләрнең Патшасы, Сиңә сәләм! – тителәр, Аның питен цаптылар. Пилат тағын иутейләргә цығып, аларға әйтте: – Мин Аны сескә цығарам. Пелең, мин Аның пер нимә ҡәйебен тапмайым.

Ул уаҡытта Иса тегәнәктә әм цийәрән кейемтә цыҡты. Пилат аларға әйтте:

– Менә Кеше!

Паш тиний кешеләр әм ҡесмәтцеләр Аны күреп, ҡыцҡырТылар:

– Аны ҡатаҡла!

Пилат аларға:

– Мин Аның ҡәйебен тапматым.

Иутейләр аңа әйттеләр:

– Ул Үсен Алла Паласы тип әйтеү өцөн, Ул песнең Йаса пуйынца үлгәле тейеш.

Пилат пы сүсләрне эшетеп, анан кәнерәк ҡурыҡты. Ул тағын та оло өйгә керте, Исаға пылай әйтте:

– Син ҡайтан?

Әммә Иса ицнимә әйтмәгән. Пилат Аңа:

– Син миңә кәпләшмәйсең мә? Минең көцөмтә Сине ҡатаҡлағалы әллә пушатҡалы ма, аны пелмәйсең мә?

Иса әйткән:

– Йуғартан пулмаса, Син Минән ицнимә көцөң пулмас итең. Аның өцөн Мине сатҡан кешенең ҡонасы кәнерәк.

Анан суң Пилат кән уаҡыт Аны пушатҡысы килеп ҡыйым эстәгән.

Пилат Исаны оло өйтән цығарып, үсе ҡәким урынына утырған, иутейләргә әйткән:

– Менә Патшағыс!

Әммә алар ҡыцҡырғаннар:

– Аны алып, ҡатаҡла!

Пилат аларға:
– Нимә мин Исаға, Мәсиҡ тип әйтелгәнгә, ҡылам? – әйтте.
Пөтөнөсө аңа әйткәннәр:
– Аны ҡатаҡлағалы кәрәк!
Ил пашлыҡ әйтте:
– Ул сескә нинтәйен йаманныҡ ҡылған?
Алар анан тыңыраҡ ҡыцҡырғаннар:
– Ҡатаҡлансын!
Пилат үсенеңке көц-ҡыуәте тиккә пулыуын күреп, ҡалыҡ-ның йөрәксеүе күтәрелеп күреп, ҡулларын ҡалыҡ алтынта йыуып, әйтте:
– Пы мумин Кешенең ҡанынта мин ҡәйепле түгел. Үсегес ҡараң.
Мыңа ҡалыҡ ҡыцҡырып:
– Аның ҡаны пестә әм песнең палаларыбыста пулсын.
Ул уаҡытта Пилат аларға Бараббаны пушатты, ә Исаны туҡмағалы әм ҡатаҡлатҡалы пойорто.
Әскәрләр Исаны ҡасалап үлтергәле алып киттеләр. Үсенең ҡацысын йөкләп, Иса йәбрәй телтә Голгофа исемле йергә (ул «Маңнай сөйәк йере» тип мәғнәсе) атлап киткән. Аның суңынан кән ҡалыҡ парған, ҡатыннар Аның өцөн йәш түккәннәр, үгереп сыҡтағаннар. Иса аларға ҡарап әйткән:
– Йерусалимле ҡыслар! Минең өцөн сыҡтамаң, үсегеснең әм үсегеснең палаларығыс турынта сыҡтаң. Ул көннәр әле пулыр, ҡацан әйтерләр: «Тыутыра алмайтығыннар, тапмағаннар, пала имесмәгәннәр рәғәтле пулсыннар».

МАТТЕЙ 27:20-26; ЛУКА 23:27-29; ИОАН 19:1-17

Исаны ҡацыта катаҡлайтылар

Исаның пелән үлемкә тағын ике йауыс кешене алып парғаннар. Ҡацан «Маңнай сөйәк» тип әйтелгән йергә килгәц, анта Аны та, төгө йауыс кешеләрне, перәүен уң йаҡта, икенцесен сул йаҡта ҡатаҡлатылар. Иса әйткән:

– Ата! Аларны ҡабу ит, алар пелмәйтеләр, нимә ҡылатылар.

Пилат ҡацыта йасыу ҡылты. Йасыу йәбрәй, грек, рим телләртә пулған: «Насаретле Иса, иутейләрнең Патшасы».

Әскәрләр Исаны ҡатаҡлап, Аның кейемен пүлеп алғаннар, өстө кейеме өцөн ширәбә салғаннар. Ҡалыҡ карап, тороп ҡалған. Түрәләр тә Анан масҡара ҡылғаннар, ҡылып әйткәннәр:

– Пашҡаларны ҡотҡарған – Үсен ҡотҡарсын, Ул Мәсиҡ, Алланың сайлап алынҡан кешесе пулса.

Әскәрләр тә Анан көлгәннәр, Аңа парып, уксус алып парып әйткәннәр:

– Иутейләрнең Патшасы пулсаң, Үсеңне ҡотҡар.

Ҡатаҡланҡан йенәйәтцеләрнең пересе Исаны йаманнап әйткән:

– Син Мәсиҡ пулсаң, Үсеңне тә, песне тә ҡотҡар.

Икенцесе, иңере, аны тыйған:

– Син Аллатан ҡурыҡмайсың ма? Син үсең тә, Ул шигелле, ҡупланған. Пес эшебес өцөн төрөс ҡупланған, ә Ул ицнимә йаман ҡылмаған.

Ул Исаға әйткән:

– Раппи, Синең Патшалығыңа килсәң, Мине исеңә ал.

Иса аңа әйткән:

– Төрөснө әйтәм, пөгөн уҡ Минең пелән йәннәттә пулырсың.

Көнтөс сәғәт уникетән өцкәцәк пөтөн тонйата ҡараңҡы пулған. Ҡацан сәғәт өц тулған та, Иса тың тауыш пелән ҡыцҡырған:

– Эли, Эли! Лема савахтани?

(Ул пылай пулаты: «Минең Раппим, Минең Раппим! Ник Син Мине ҡалтыртың?»)

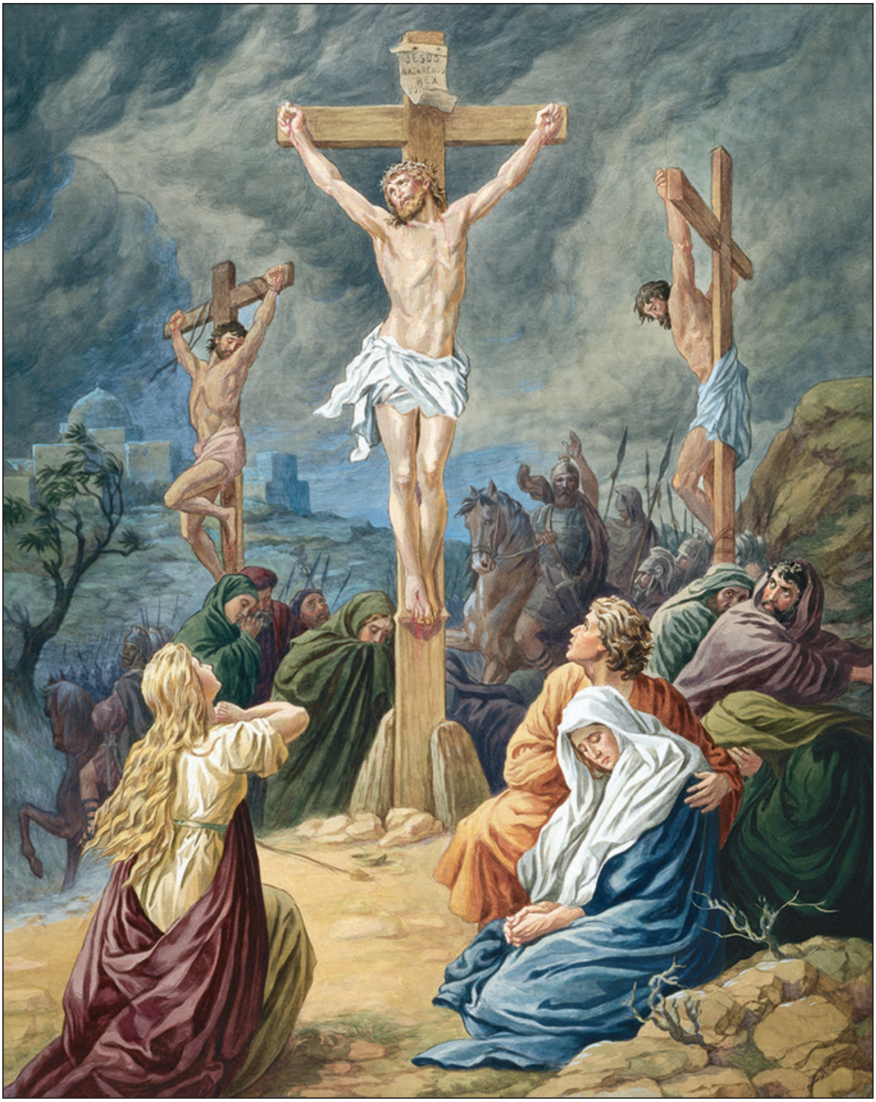
REX

Ул уаҡытта анта торған пер әскәр цөпрәкне алып, уксусҡа манып, оссон тайаҡҡа салып, Аңа эцкәле пиргән. Иса уксусны эцеп ҡуйғац, әйткән:

– Инте пулты.

Әм тың тауыш пелән ҡыцҡырты:

– Ата! Минең йәнемне Синең ҡулыңа пирәм.

Мыны әйтеп, йәнен цығарты.

Пы уаҡытта Алла Йортонтағы пәртә йуғартан астығацаҡ икегә йыртылты, йер сергелтәп пашлаты, таулар йарылтылар, ҡәберләр ацылтылар, әм кән үлгән әүлийәләр терелеп цыҡтылар. Аның терелеү суңынан, ҡәберләртән цығып, алар иске тораға кергәннәр, әм кән кешеләр аларны күргәннәр. Йөспашлығы әм аның пелән Исаны ҡарауыллаған пашҡа кешеләр, йернең тетрәүен әм пөтөнөсө пулғанын күреп, ҡурғып, әйткәннәр:

– Төрөс, Ул Раппинең Паласы пулған игән.

Мынта йыйылған пөтөн ҡалыҡ, үсләрнең күкрәкләренә суғып, кире ҡайтҡаннар.

МАТТЕЙ 27:45-49, 51-54; ЛУКА 23:32-43, 46-48; ИОАН 19:19-24, 30

Исаның тәнен ҡәбергә салатылар

Иса үлгән көнө йома пулған. Иутейләр Пилатҡа парып, шәмпегә үлгәннәрне ҡалтырмау өцөн, ҡацыларта ҡаҭаҡлағаннарны алғалы рөксәт сурағалы парғаннар, ник тисәң ул шәмпе көнтә оло пайрам пулған. Ил пашлыҡтан рөксәт алып, әскәрләр ике талауцыларның сыйраҡларын сынтыртылар. Исаға килеп, Ул үлгән игәнен күртеләр әм Аның сыйраҡларын сынтырматылар. Ә пер әскәр Аңа ҡабырғасын сөңкө пелән цәнцте, йарасынан ҡан пелән сыу цыҡты. Пы пылай, ницек Йасмата әйтелеп ҡуйған, пулты: «Аның сөйәге уатылмас» әм «Аны, алар цәнцкән кешене ҡарарлар».

Анан суң Пилатҡа Шураның пер кешесе, мәртәбәле әм пай ариматейәле Йусуп килгән. Ул Исаның уғыуцысы пулған, әммә иутейләртән ҡурғып, йәшеренкән. Йусуп Пилаттан Исаның тәнен ҡацытан цицкәле рөксәт сураған, Пилат күнкән.

Тағын Шураның пер кешесе Никодим килгән. Ул йәшертен төннә Исаға килгән ите. Ул оло сауытлар йыслы майлар пелән алып килгән. Иутейләрнең әтәтләре пуйынца, Исаның тәнен йыслар сеңтереп, таса малға уратылар. Иса ҡатаҡланҡан йернең йанынта йемеш паҡца пулған, аның эцентә күмкәле өцөн йаңа ҡасылған тау тишек пулған. Йусуп пелән Никодим Исаның тәнен анта салғаннар, керешенә оло таш йомарлап ҡуйғаннар.

Шәмпе көнтә паш тиний ҡесмәтцеләр әм парисәйләр ил пашлығына Пилатҡа килгәннәр тә, Иса турынта әйткәннәр:

– Ҡуца! Пес исебескә алтыҡ, ул алтаҡцы, өц көннән тереләм, тип әйткән ите. Өц көн пөткөнцә, ҡәберен ҡарауыллағалы пойор, Аның уғыуцылары, төннә килеп, Аны урлап китмәсеннәр, анан суң ҡалыҡҡа: «Ул үлектән терелгән», – әйтмәсеннәр. Алай пулмаса, суңҡы алтау перенцетән йаманныраҡ пулыр.

Алар рөхсәт алып, ҡәбернең йанына ҡарауылларны торғостолар, керешне тыңытып ҡуйтылар.

МАТТЕЙ 27:57-66; ИОАН 19:31-42

Иса үлектән терелеүе

Шәмпе үткәц, сур йер тетрәү пулты, ник тисәң Раппинең пәрештәсе күктән төшөп, ҡәбернең керешенән ташны алып ташлаты. Пәрештәнең йоласы йәшенкә ошаш пулған, аның кейеме, ҡар шигелле, ап-аҡ пулған. Тау тишеген ҡарауыллаған әскәрләр ҡурғып, йөс түмән йергә төшкәннәр тә, үлгән шигелле пулғаннар. Исләренә килгәц, алар тораға парып, паш тиний ҡесмәтцеләргә нимә пулғанын кәпләп пиргәннәр. Оло йәшле кешеләр пелән киңәш йыйып, әскәрләргә кән аҡца пиргәннәр, пиреп, әйткәннәр:

– Әйтең: «Пес йоҡлағанта, Аның уғыуцылары төннә килеп, Аны урлағаннар». Пулған турынта өн ил пашлығына йетсә, пес аны сесне йаса итмәгәле күнтерербес.

Әскәрләр аҡца алып, паш тиний ҡесмәтцеләр аларны үрәткәнен ҡылғаннар.

Мәрйәм Маҡталина, Йаҡупның әм Йосийәнең инәсе Мәрйәм, әм Саломейә ул уҡ көнтә таң йарығынта ҡәбер пулған йемеш паҡцаға Исаның тәнен йыслы майлар пелән йаҡҡалы партылар. Алар пер перләре пелән:

– Ҡәбернең керешенән ташны пескә кем йомарлап ташлар?

Йыуыҡҡа килеп, ҡатыннар ис китеп, оло таш алынҡанын күртеләр. Тау тишегенә кереп, алар аҡ кейемнәртә пулған пәрештәне күртеләр тә, ҡотлары йарылты. Пәрештә аларға әйтте:

– Ҡурыҡмаң! Мин пеләм, ҡацыта ҡатаҡланҡан Исаны эстәйсегес. Ул мынта йуҡ. Ул, ницек сескә әйткән, терелгән. Менә Раппи салынҡан урын. Аның уғыуцыларына тисерәк парың тә, аларға әйтең, Ул үлектән терелгән тә, аларны Калилейәтә көтәте.

Ҡатыннар таш тишегенән цығып, ҡурғыныц әм оло масайыц пелән, Мәсиҡнең терелеүе турынта әйткәле йөгөртөләр.

МАТТЕЙ 28:1-8, 11-15; МАРК 16:1-7, 9

Иса Мәсиҡ күккә күтәреләте

Терелгән Мәсиҡ әле ҡырыҡ көн Үсенеңке уғыуцыларына килеп, аларға Алланың Патшалығы турынта кәпләгән. Ағыр-суңҡа аларны йыйып, Ул аларға пойорто:

– Йерусалимнән китмәң, Минән эшеткән Атағыстан сүс пирелгәнне көтөң. Ницек Йаҡйа сыу пелән цуғынтырған, ә сес пер ницә көн усса Иске Руҡ пелән цуғынарсығыс.

Иске Руҡ сескә төшкән уаҡытта, сес көц аларсығыс әм Йерусалимтә, пөтөн Иутейәтә, әм Самарийәтә, йернең цитенәцәк Минең турынта кәпләрсегес.

Пы сүсләртән суң Иса Мәсиҡ аларның күс алтынта ауаға күтәрелеп китте, әм аларның күсләренән Аны аҡ полот йәшерте. Аның йуғарға ауаға күтәрелеүен күреп, аларның йанынта аҡ кейемнәртә ике ир цыҡтылар та, әйттеләр:

– Калилейә кешеләре! Нимә сес ауаға ҡарап торасығыс? Ницек сес Исаның ауаға күтәрелгәнен күртегес, алай уҡ Ул кире килер.

ИЛЦЕЛӘРНЕҢ ЭШЛӘРЕ 1:3-5, 8-11

Иске Руҡ Исаның уғыуцыларына күктән төшөүө

Мәсиҡ күккә күтәрелгән Сәйтүнә таутан ҡайтҡац, уғыуцылар Йерусалимкә килеп, кел йыйылышҡан өйгә килгәннәр әм анта тыуа ҡылғаннар. Алар пелән перницә ҡатыннар әм Иса Мәсиҡнең инәсе Мәрйәм пулған. Иутаның урынына Матпий илце сайланҡан.

Песахтан илленце көнтә Иллекөннөк пайрам пулған, ул көнтә уникe илцеләр пергә йыйылғаннар. Кинәт алар пулған өйнө, тың йелтән шигелле, ауатан килгән шаулау тултырып цыҡты. Анан суң ут шигелле телләр күренкән тә, алар пүленеп әрбер илцеләргә төштөләр. Илцеләр Иске Руҡ пелән тултылар та, анан алтта пелмәгән телләртә кәпләшеп пашлатылар.

Ул уаҡытларта Йерусалимтә тинне иутейләр пулғаннар, алар пайрамҡа төрлө илләртән килгәннәр. Шаулауны эшеткәц, ул цыҡҡан йергә ашығып киткәннәр. Әрбер кеше илцеләр аларның туған телләрентә кәпләшкәннәрен эшеткән, аның өцөн аптырап киткәннәр. Исләре китеп, пер перләртән сурағаннар:

– Пы кешеләр Калилейә кешеләре ҡуй! Ник пес аларны туған телләребестә Алланың оло эшләре турынта кәпләүләрен эшетәбес?

Петр унпер илцеләр пелән йыйылған ҡалыҡ алтынта торғаннар, әм Петр, пөтөн кеше эшетсен тип әйткән:

– Иутейә ирләре тә пөтөнөгөс, Йерусалимтә йәшәгән пөтөнөгөс, мине тыңнаң! Пелең, Йоэл пәйғәмпәрнең алттан әйткәне алай уҡ пулаты:

«Суңҡы көннәртә, – әйтәте Алла, – Минең Руҡымны әрбер тәнкә ҡойором, әм сеснең палаларығыс та ҡысларығыс Алланың эшләре турынта кәпләп пашларлар, йегетләр күреүләр күреп пашларлар, әм ҡартлар төшләр аша алтта пулғанны пелеп ҡуйырлар. Ул көннәртә Минең ҡолларыма та, ҡатын ҡолларға Минең Руҡымнан ҡойором та, алар Алланың эшләре турынта кәпләрләр. Әрбер, кем Раппинең исемен әйтсә, ҡотолыр».

Пы уасыйатны әйтеүләр йөрәкләре йарылып эшеткәннәр Петргә әм пашҡа илцеләргә әйткәннәр:

– Әкә-энелеребес, нимә пескә ҡылғалы?

Петр ул уаҡытта әйткән:

– Тәүбә ҡылың, сеснең ҡоналарығыс абу ителсен өцөн, әрберегес Иса Мәсиҡ исеменән цуғынсын, ул уаҡытта пүләк шигелле Иске Руҡны алырсығыс. Раппи сесне, сеснең палаларығысны та, йыраҡларны та, Аллабыс цағырған пөтөнөсөн та ҡотҡарғалы сүс пиргән.

Кән кеше Петрнең сүсләрен алып, цуғынтылар. Алар өц мың кеше пулған. Ул уаҡыттан Раппи көнсайын ҡотолғанларның исәбен кәнәйткән. Пы Алланың тинне кешеләре, Иса Мәсиҡ ҡотҡарған кешеләрнең йыйылышшы.

ИЛЦЕЛӘРНЕҢ ЭШЛӘРЕ 1:12-26; 2:1-47

Раппинең Савл йанына килеүе

Осаҡ түгел Йерусалимтә тинне йыйылышына ҡыуыулар пашланып киттеләр, пөтөн тинне кешеләр, илцеләртән пашҡа, Иутейәнең әм Самарийәнең төрлө тораларына таралып киттеләр. Ҡыуыуларта ҡатнашҡаннарның пересе йәш парисәй Савл пулған. Йаҡшы тиний пелем алып, ул аталарның риүәйәтләрен саҡлап, пөтөн әтәтләрне әм йасаларны ҡылған. Савл христианнарны тиннән цыҡҡан кешеләр тип санаған. Ул Мәсиҡнең уғыуцыларның өйләренә көцләп кереп, аларны тотоп, пәйләп, асапларға әм үлемкә ҡалтырып, төрмәгә ташлаған.

Ҡауаплы уғыу алысҡа китеүен, аның урта йере Дамаск тора пулыуын пелеп, Савл анта парғалы уйлаған. Анта Мәсиҡнең эйәреүцеләрен тотоп, ципләргә пәйләп, ҡыйнағалы өцөн Йерусалимкә алып килгәле уйлаған.

Савл Дамасҡҡа йетеп килеүентә, аны кинәт күктән йарыҡ йаҡтыртҡан. Ул йергә йығылған, аңа әйткән тауыш эшеткән:

– Савл, Савл! Мине син ник ҡыуасың?

– Кем Син, Ҡуца? – тигән Савл. Раппи әйткән:

– Мин син ҡыуған Иса. Нимә тейешле пулғанҡа ҡаршы пулсаң, син үсеңә кенә сарар ҡылырсың.

Савлның ҡот йарылып, серләп, сураған:

– Раппи! Миңә нимә ҡылғалы пойорасың?

Раппи аңа әйткән:

– Тор та, тораға пар. Анта сиңә нимә ҡылғалы әйтерләр.

Савл пелән пергә парған кешеләр тауыш эшетеп, әммә ицкемне күрмәйен, ҡатып ҡалғаннар. Савл йертән торған. Күсләре ацыҡ пулған, ә ул ицнимә күрмәгән – ауатағы йарыҡ аны суғыр ҡылған. Йулташлары аны ҡулын ошлап, Дамасҡҡа алып киткәннәр.

Дамаскта Мәсиҡнең эйәреүце кешесе Ананийә пулған. Раппи аңа күренкән әм әйткән:

– Ананийә! Тор та, «Туры» исемле урамҡа пар. Тарс торатан Савл исемле кешене сура. Ул ҡәсер тыуа ҡылаты, аңа пы күреү пулаты: Ананийә исемле кеше килгән, ул күреп пашласын өцөн, аңа ҡулларын салған.

Ананийә:

– Раппи! Мин кән кешетән пы кеше турынта эшеткән, ул Йерусалимтә Синең тинне кешеләренә кән йаманныҡ ҡылған, – тигән.

Әммә Раппи аңа әйткән:

– Пар, ул – Мин сайлап алған кеше. Ул Минең исемемне ҡалыҡ, патшалар, Исраилнең палалары ҡаршыта әйтеп йөрөр.

Ананийә Раппи аңа күргәскән урынҡа киткән. Өйгә кереп, Савлға ҡулларын салып, әйткән:

– Савл әкә! Синең йулыңа цыҡкан Раппи Иса, синең күсләрең күрсен тип, әм Иске Руҡ сиңә төшсөн тип, мине йебәргән.

Ул өсөрәтә Савлның күсләренән ҡабыҡ төшкән әмән, аның күсләре ацылып, күреп пашлаған. Савл ул көнө уҡ Исаның исеменән цуғынты та, синагогаларта Иса – Алланың Паласы тип, үәғәсләр әйтеп пашлаты. Пырастан Савлны Павл тип әйтеп пашлатылар. Аның өмөрөнөң мораты Алланы пелмәгәннәр кешеләргә Мәсиҡ турынта кәпләгәле пулған.

ИЛЦЕЛӘРНЕҢ ЭШЛӘРЕ 8:1, 3; 9:1-20

Йаңа күк йөсө әм йаңа йер

Иске Йасманың суңынта Алланың ҡөкөмө, йаңа күк әм йер, Алланың Паласы пулған Иса Мәсиҡнең икенце килеүе турынта кәпләнәте.

Мин сур аҡ тәғетне әм анта Утыратығынны күртем: Аның питенән күк әм йер йөгөрөп киткән, аларға урын пулмаған. Мин Алланың йанынта кецеләртән алып ололарғацаҡ торатығын үләләрне күртем. Китаплар ацыҡ пулған, тағын пер китап – өмөр китап – ацыҡ пулған. Китапларта йасылған пуйынца, үлгәннәрне аларның эшләренә ҡарап ҡөкөм иткәннәр.

Мин йаңа күкне, йаңа йерне күртем. Анан алтта пулған күк, анан алтта пулған йер пөткән, тиңкес тә йуҡ пулған. Мин, Иоан, әүлийә Йерусалим тораны күртем, ул йаңа, Аллатан күктән төшәтеген, үсенең иренә шайланҡан, йаңа кейәүгә цыҡҡан киленцәк шигелле пулған. Мин күктән цыҡҡан көцлө тауыш эшеттем:

– Менә Алла торатығын цатыр, мынта Алла кешеләр пелән пулыр. Алар Аның ҡалығы пулыр, әм Алла аларның Алласы пулыр. Алла күсләренән күс йәшләрен сөртөр, әм мынан үлем инте пулмас. Сығыт, үгереү, аурыу инте пулмас, анан алттағы инте пөткән.

Тораға инте ҡойашның, айның йарығы кәрәкмәйте. Алланың намусы аны йарыҡлар, аның шәмцырағы Ҡуцҡар пулыр.

– Мин – Альфа әм Омега, пашлау әм пөтөш, перенце әм суңы.

Мин, Иса, Алланың цәргәүләрентә пөтөн пы нимәне кәпләгәле сескә пәрештәмне йебәртем. Мин – Таутның тамыры әм нәселе, йарыҡ әм иртәнге йылтыс.

Руҡ әм йаңа кейәүгә цыҡҡан киленцәк әйтәтеләр: «Кил!» Эшеткәннәр әйтсеннәр: «Кил!» Сусаған әркем килсен, теләгән әркем өмөрнөң сыуын тик алсын.

Ҡыуа пулған мыны әйтәте:

– Әйе, осаҡтан түгел килерем! Әмин.

Раппи Иса, кил!

Раппибеснең Иса Мәсиҡнең рәғим-шәпҡәте пөтөнөгөс пелән пулсын. Әмин.

СЕРНЕ АЦЫУЫ 20:11-12; 21:1-7, 23, 27; 22:16, 17, 20, 21

Эцтәлек

Кереш сүс 3
Тонйа йаралыу 6
Тонйа йаралыу (ҡыла парыу) 8
Алла перенце кешеләрне йасайты 10
Алла Әтәм пеләң Хаваны йәннәттән ҡыуаты 12
Каин әм Әвел 14
Сыу пасыу. Нух сыута йөсәтеген оло сантыҡ йасайты 16
Сыу пасыуның пөтөүө 18
Салауат күпере әм Алланың кеше пеләң килешеү 20
Ибраим 22
Алла Ибраимкә сүс пирәте 24
Ибраим Исхаҡны ҡорман итәте 26
Йусуп – Йаҡупның сөйгән паласы 28
Әкәләре Йусупны ҡолға сататылар 30
Йусуп төрмәтә 32
Йусуп патшаның төшләрен йурайты 34
Йете йыллыҡ ацлыҡ 36
Йусуп әкәләренә ацылаты 38
Йаҡуп Йусуп пеләң күрешәтеләр 40
Исраиллеләр Мисырта ҡол пулатылар 42
Йаңа тыуған пала Муса 44
Йанатығын тегәнәк ҡыуаҡ 46
Раппи исраиллеләрне Мисыртан алып цығаты 48
Исраиллеләр Ҡысыл тиңкесне аша цығатылар 50
Ауаның маннасы 52
Ун Уасыйат 54
Йыйылыш цатыры 56
Көсәтеүцеләр Ҡанаанта 58
Раҡап көсәтеүцеләрне ҡотҡараты 60
Исраиллеләр Йериконны алатылар 62
Рут әм Наймина 64
Таут әм Колиат 66
Таут – Исраилнең патшасы 68
Алланың Өйө 70
Патшалыҡның айырылыуы 72
Илйас пәйғәмпәр 74
Исраил Аллатан ҡағылаты 76

Пабилон Иутейәне йаулап алаты әм Алла өйнө йук итәте .. 78
Алтын кәрәмәт әм өц иутей йегетләр 82
Иутейләр әсирлектән кайтатылар 84
Йунус пәйғәмпәр 86
Алттағыны кәбәр итеү Мәсиҡнең килеү турынта 88
Иса тыуыу турынта масайыцлы кәбәр 90
Иса тыуыуы 92
Пәрештәләр көтөүцөләргә Иса Мәсиҡнең
тыуыуы турынта әйтәтеләр 94
Ағылы тирән кешеләр Нараситаға паш эйетеләр.
Йусуп Мәрйәм пелән Мисырға кацатылар 96
Исаның пала цаҡлары Насареттә 98
Йаҡйа үәғәсләр әйтәте әм цуғынтыраты 100
Йаҡйа Иса Мәсиҡне цуғынтыраты 102
Иса Мәсиҡнең унике уғыуцылары 104
Таутағы үәғәс: кем цыннап пәғетле 106
Таутағы үәғәс: сөйөү әм тоға турынта 108
Атабыс 109
Йаирнең кысы үлеүтән тере тораты 110
Иса пиш мың кешене туйтыраты 112
Иса Муса әм Илйас пелән кәпләшәте 114
Рәғимне-шәпкәтле Самарийә кешесе турынта мәсәл 116
Йуғалған куй турынта мәсәл 118
Төрөс йултан цығып киткән пала турынта мәсәл 120
Суғырның төсәлеүе 122
Перенце әм иң оло уасыйат 124
Иса Лазарны терелтерәте 126
Йәшерен кицке аш 128
Иса Кетсиманийәтә тыуа кылаты 130
Исаны кулға алатылар 132
Иса Пилат йанынта 134
Иса Үсенең кацысын йөкләйте 137
Исаны кацыта катаклайтылар 140
Исаның тәнен кәбергә салатылар 143
Иса үлектән терелеүе 146
Иса Мәсиҡ күккә күтәреләте 148
Иске Руҡ Исаның уғыуцыларына күктән төшөүө 150
Раппинең Савл йанына килеүе 152
Йаңа күк йөсө әм йаңа йер 154

Иске Йасма ҟикәйәләр

Библейские рассказы на сибирскотатарском языке

Bible Stories in the Siberian Tatar language (ISO: sty)

Институт перевода Библии
101000, Москва, Главпочтамт, а/я 360
www.ibt.org.ru

Подписано в печать 22.09.2025
Формат 84×108 1/32 Печать офсетная. Усл. печ. л. 8.4
Тираж 500 экз. Заказ №

Отпечатано в АО «Первая Образцовая типография»
Филиал «Чеховский Печатный Двор»
142300, Московская область, г. Чехов, ул. Полиграфистов, д.1
Сайт: www.chpd.ru, E-mail: sales@chpd.ru, тел. 8(499)270-73-59